

AD

Notářský časopis

6/2006 strany 173–204

NOTAM

Vydává Notářská komora ČR v nakladatelství C. H. Beck

12. ročník

22. prosince 2006

Z obsahu:

Eliáš, K.

Česká úprava věcných práv
k nemovitým věcem

Klička, O.

Vypořádání společného jmění manželů
po rozvodu manželství a dědické řízení

Marek, K.

Smluvní obchodní právo ČR a SR
v kontextu mezinárodních smluv, směrnic ES,
pravidel, zvyklostí a obchodních podmínek

Kožiak, J.

Okamžik vzniku práva na náhradu
škody v případech odpovědnosti notáře
za vadu jím vyhotoveného dokumentu

Hofmann, J.

Soutěž Právník roku 2006

Nejvyšší soud ČR

K otázce, kdy dědic přestává být účastníkem
dědického řízení podle § 175k odst. 2 OSŘ

C. H. BECK

AD NOTAM

Číslo 6/2006

OBSAH

Úvodník 173

Články

Eliáš, K. Česká úprava věcných práv
k nemovitým věcem 174
Klička, O. Vypořádání společného jmění
manželů po rozvodu manželství a dědické řízení . 176
Marek, K. Smluvní obchodní právo ČR a SR
v kontextu mezinárodních smluv, směrnic ES,
pravidel, zvyklostí a obchodních podmínek 178

Diskuse

Kožtík, J. Okamžik vzniku práva na náhradu
škody v případech odpovědnosti notáře
za vadu jím vyhotoveného dokumentu 185
Nývtlová, M. Poučovací povinnost při aplikaci
ustanovení § 175 k odst. 2 OSŘ ve světle
nálezu Ústavního soudu 188
Trčková, S. Dodatečné projednání dědictví 189
Kolesár, P. Reakce na reakce 190

Ze zahraničí

Hallada, B. Mimořádné zasedání Hexagonály 192
Foukal, M. Zasedání CNVE v Marseille 193

Soudní rozhodnutí

Nejvyšší soud ČR K otázce, kdy dědic
přestává být účastníkem dědického řízení
podle § 175k odst. 2 OSŘ 195
Nejvyšší soud ČR „Katastrální stanovisko“
Nejvyššího soudu ČR 199

Informace

Hofmann, J. Soutěž Právník roku 2006 200
Dvořák, J. IV. diskusní fórum nad občanským
zákoníkem 201

Stojí za pozornost 202

Společenská rubrika

Sportovní události 203

Zprávy z Notářské komory 204

Notářská komora České republiky oznamuje, že v letošním roce 2006 ukončili nebo končí svoji činnost notáře **JUDr. Věra Holišová**, notářka v Praze, **JUDr. Eva Bígllová**, notářka v Jablonci nad Nisou a **JUDr. Ivan Gavanda**, notář v Uherském Hradišti.

Notářská komora ČR jim děkuje za jejich práci v jejich notářských úřadech a přeje jim do budoucna pevné zdraví a osobní spokojenost.

Vedoucí redaktor:
JUDr. Martin Foukal

Výkonná redaktorka:
Mgr. Ladislava Janková

Adresa redakce:
Řeznická 17, 110 00 Praha 1,
tel. 225 993 959, 225 993 969, 225 993 955
fax 225 993 950
e-mail: ladislava-jankova@beck.cz

Redakční rada:
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.
JUDr. Roman Fiala
JUDr. Jířík Fleischer
JUDr. Martin Foukal
JUDr. Václav Kouba
doc. JUDr. Alena Macková, Dr.
Mgr. Erik Mrzena
JUDr. Martin Šešima
JUDr. Karel Wawerka

Vydává:
Notářská komora ČR se sídlem Ječná 11, 120 00 Praha 2,
tel. 224 921 258, 224 921 126, tel./fax 224 919 192, 224 919 266,
e-mail: nkcr@nkcr.cz, http://www.nkcr.cz,
v nakladatelství C. H. Beck

Časopis vychází šestkrát ročně. Předplatné na rok 2007
Kč 990,-, jednotlivá čísla Kč 180,-.

Objednávky přijímá, administraci a distribuci předplatného
a prodej jednotlivých čísel zajišťuje
nakladatelství C. H. Beck, Řeznická 17, 110 00 Praha 1.

**Přetisk a jakékoliv jiné šíření časopisu nebo jeho jednotlivých
součástí lze pouze se souhlasem vydavatele.**

Distribuci a předplatné pro Slovenskou republiku zabezpečuje
Magnet-Press Slovakia s. r. o., Šustekova 10, 851 04 Bratislava,
korespondence: P. O. Box 169, 830 00 Bratislava 3,
tel. (časopisy) 00421 267 201 921, (předplatné) 00421 267 201 931,
fax 00421 267 201 910
e-mail: predplatne@press.sk
www.press.sk

ISSN 1211-0558

MK ČR E 7049

Ceník inzerce v časopise Ad Notam

obálka (barva):

- 3. strana – 1/2 A4 – 12 000 Kč
- 4. strana – A4 – 30 000 Kč

redakční strany (ČB):

- A4: 12 000 Kč
- 1/2 A4: 7 000 Kč
- 1/4 A4: 5 000 Kč

vkład:

- 1 list A4: 20 000 Kč
- 2 listy A4: 25 000 Kč

- 1 list A5: 15 000 Kč
- 2 listy A5: 20 000 Kč

Při opakování inzerátů nebo objednání inzerce do více časopisů současně je možné sjednat výhodné slevy.

Kontakt: Tel.: 225 993 959
 225 993 969
 Fax: 225 993 950
 e-mail: lektorat@beck.cz

Inhalt

Leitartikel	173
Aufsätze	
<i>Eliáš, K.</i> Tschechische Regelung von Sachenrechten an Immobilien	
<i>Klička, O.</i> Auseinandersetzung des Gesamthandvermögens der Ehegatten nach der Scheidung und Erbverfahren	174
<i>Marek, K.</i> Handelsvertragsrecht in der Tschechischen Republik und der Slowakei im Kontext internationaler Abkommen, EU-Richtlinien, Regeln, Usancen und Geschäftsbedingungen	178
Diskussion	
<i>Kožíak, J.</i> Der Zeitpunkt des Entstehens des Schadensersatzanspruches in den Fällen der Haftung des Notars für Mängel des von ihm erstellten Dokuments	185
<i>Nývtlová, M.</i> Belehrungspflicht des Gerichts bei der Anwendung von § 175k Abs. 2 ZPO im Licht der Funde des Verfassungsgerichts ..	188
<i>Trčková, S.</i> Nachträgliche Verhandlung der Erbschaft	189
Vom Ausland	
<i>Hallada, B.</i> Außerordentliche Sitzung der Hexagonale	192
<i>Foukal, M.</i> Tagung der CNUE in Marseille	193
Gerichtsentscheidungen	
<i>Oberstes Gericht der ČR</i> Zur Frage, wann die Beteiligung des Erben am Erbverfahren gemäß § 175k Abs. 2 ZPO endet	195
<i>Oberstes Gericht der ČR</i> „Die katastrale Stellungnahme“ des Obersten Gerichts der ČR	199
Information	
<i>Hofmann, J.</i> Ausschreibung Jurist des Jahres 2006	200
<i>Dvořák, J.</i> IV. Diskussionsforum über das Bürgerliche Gesetzbuch	201
Bemerkenswertes	202
Gesellschaftsrubrik	
Sportereignisse	203
Nachrichten aus der Notarkammer	204

Table des matières

Éditorial	173
Articles	
<i>Eliáš, K.</i> Règlement tchèque des droits réels aux choses immobilières	174
<i>Klička, O.</i> Partage de la communauté des biens des époux après le divorce du mariage et la procédure de succession	176
<i>Marek, K.</i> Droit commercial contractuel de la République tchèque et République slovaque en contexte des contrats internationaux, des directives de l'U.E., des règles, coutumes et des conditions commerciales	178
Discussion	
<i>Kožíak, J.</i> Moment de naissance du droit au dédommagement en cas de responsabilité du notaire pour le vice du document rédigé par lui-même	185
<i>Nývtlová, M.</i> Obligation d'instruction en cas d'application des dispositions de l'art. 175k alinéa 2 du Code de procédure civile, selon les décisions de la Cour constitutionnelle	188
<i>Trčková, S.</i> Négociation supplémentaire de la succession	189
De l'étranger	
<i>Hallada, B.</i> Réunion extraordinaire de l'Hexagonale	192
<i>Foukal, M.</i> Réunion de la CNUE à Marseille	193
Décisions juridictionnelles	
<i>Cour suprême de la République tchèque</i> Concernant la question, quand l'héritier cesse d'être participant à la procédure de succession selon l'art. 175k alinéa 2 du Code de procédure civile	195
<i>Cour suprême de la République tchèque</i> „Point de vue cadastral“ de la Cour suprême de la République tchèque	199
Informations	
<i>Hofmann, J.</i> Concours Juriste de l'année 2006	200
<i>Dvořák, J.</i> IV ^e forum de discussion concernant le code civil ..	201
Cela Vaut votre Attention	202
Rubrique sociale	
Événements sportifs	203
Nouvelles de la chambre de notaires	204

Vážené kolegyně, kolegové, milí čtenáři,

přijměte, prosím, mé přání prožítí příjemných a klidných Vánoc a přivítání roku 2007 v té nejlepší fyzické i psychické kondici.

K tomuto přání si dovoluji připojit i pár myšlenek, o které se chci s Vámi podělit.

Vzpomínám si, jak po listopadu roku 1989 jsem si silně uvědomoval nutnost, abychom se postavili do té doby pro nás zcela nezvyklé role – aktivního účastníka na přípravách a legislativním procesu směřujícím k vybudování notářství na principech svobodného povolání s obledem na tradice obvyklé v našich zemích. Byl to historický úkol. Každý z nás musel v sobě hledat vlastnosti a schopnosti, které jsme dříve nemohli uplatnit, a proto jsme ani nevěděli, zda vůbec nějaké neobjevené máme. Přesto bylo zcela jisté, že za nás, notáře, tuto práci nikdo neudělá, a pokud ano, pak asi ne zcela podle našich představ a poznatků, které jsme postupně získávali ze zahraničí, zejména z Rakouska, s nímž nás spojuje společná právní kultura. A tak se v mnohých z tehdejších státních notářích objevovaly schopnosti, které byly dosud nepoznané. Byl jsem šťastný, že právě naše generace notářů dostala šanci obnovit, či spíše vytvořit, zcela nové svobodné povolání – notářství. Tuto příležitost jsme chápali i jako výzvu ke spoluúčasti na vytváření nového právního prostředí. A myslím si, s obledem na dnes již téměř čtrnáctileté působení notářství v nové podobě, že se nám podařilo tento úkol splnit a zvládnout.

Možná se ptáte, proč toto připomínám právě nyní? Je to z toho důvodu, že si pravděpodobně ne zcela zřetelně uvědomujeme, že opět stojíme před významným mezníkem v naší společnosti, kterým je kodifikace občanského a obchodního práva, respektive příprava nového občanského zákoníku, v němž jsou části, které jsou nám, notářům, velmi dobře známy z činnosti, kterou vykonáváme. Mám tím na mysli zejména právní úpravu věcných práv k nemovitostem a dědictví v souvislosti s připravovaným novým občanským zákoníkem. Myslíte si, že novou právní úpravu mají dělat jen od stolu legislativci? Nebo poslanci? Akademici? Nebo, že by se měli též a hlavně zapojit do této závažné a odpovědné práce Ti, kteří mají nejvíce zkušeností z praxe a vědí, co si společnost žádá, potřebuje a po čem volá, co v současné právní úpravě schází a co naopak překáží, co je nadbytečné, co brzdí svobodnému a pružnému nakládání s majetkem, co brzdí oblast podnikání, tedy notáři? Domnívám se, že si naše současná generace notářů musí uvědomit totéž, co si uvědomila před více než patnácti lety. Jsem přesvědčen, že je naší povinností převzít na sebe odpovědnost a spolupodílet se na tvorbě kodifikace občanského práva v těch oblastech, které dobře známe a můžeme tudíž pozitivně ovlivnit tvorbu tak zásadní právní normy, kterou ob-

čanský zákon opravdu je a podle níž by se v naší vlasti mělo žít. Ale k tomu je třeba nejen hlubokých vědomostí a schopností, ale navíc osobního odříkání, přemáhání se a vědomí, že přijímám na sebe část odpovědnosti za budoucnost právního prostředí, ve kterém budeme žít my i generace po nás. A totéž platí pro oblast obchodního práva, kde notáři získali značné zkušenosti a vědomosti z praxe. I když mnohdy autor zákona či jednotlivých paragrafů nakonec neví, jak to vlastně myslet a nedovede na praktické otázky odpovědět, nebo soudce neví, jak rozhodne, až bude muset uvedenou věc řešit, notář, jako osoba pracující se zákonem v první linii, si musí vždy poradit a „přirozenoprávní“ cestou – tedy zcela logickou – situaci vyřešit. A jak se to má pověřený tvůrce nového zákona (či kolektiv autorů) dozvědět, když se s ním o naše zkušenosti nerozdělíme?

Jednou z priorit současného vedení Ministerstva spravedlnosti je právě dokončení těchto legislativních prací na občanském zákoníku a s ním souvisejícím obchodním zákonem. Myslím si tedy, že bychom neměli zůstat stranou a že bychom měli být partnery těm, kteří si vzali tento nelehký úkol za svůj.

A nyní krátce jiné téma, kterým je notářství ve světě. Instrukce notářství má hluboké kořeny v dávné minulosti sahající do starého Říma. V našich zemích je tradice notářství datována k roku 1270, kdy Přemysl Otakar II. povolal učence Henricia z Izernie, který působil jako jeho pronotář a založil snad první „notářskou školu“ ve střední Evropě. Z historie pak také lze vyčíst určitou závislost postavení notářství ve společnosti na síle státu. Čím slabší je stát, tím slabší bývá i role notářství.

V současné době – od roku 2004, patříme do Evropské unie a české notářství je členem CNUE (Rady notářství Evropské unie). Z 25 členských zemí patří do systému kontinentálního práva 19 zemí, které mají i instituci notářství, tak jak ji známe u nás.

Při pohledu na notářství okolních zemí se nemohu ubránit dojmu, že české notářství v této společnosti zaujímá svou stabilitou i pravomocemi jedno z předních míst (s výjimkou oblasti převodů nemovitostí, kde nemá žádné výlučné kompetence). Na druhou stranu lze konstatovat, že dosud nebylo podrobena takovým vnějším tlakům, jaké byly vyvíjeny vůči jiným notářstvím, zejména v zemích západní Evropy. Jako prevence neuvážených zásahů do činnosti notářství se mi jeví velmi důležitá osvěta mezi europoslanci a komisaři, kterým je potřeba tradici, zásady a pozitivní přínos notářství pro společnost vysvětlit. Domnívám se, že tato složka notářské politiky byla v Evropském i světovém měřítku podceňována. Pod silicím tlakem na celkovou deregulaci a liberalizaci dochází k postupnému opouštění zásad notářství, což přináší pro společnost nižší právní i ekonomické jistoty (pevný tarif, princip

numerus clausus, státní příslušnost notáře, vzdělání na univerzitní právnické fakultě uznané v zemi výkonu povolání notáře,...). A právě zde naráží nejen české notářství na evropskou legislativu či směrnice, jako například o uznání odborných kvalifikací. Konkrétně nyní je na nás vytvářen tlak z EU na upuštění od požadavku české státní příslušnosti u notářského povolání. Nemám tušení, komu takováto národní právní úprava vadí a odkud pramení požadavky na zrušení dosud bez výhrad fungujících principů, ale jak je vidět, budeme se muset ujmout dalšího úkolu – sebrávat aktivní úlohu v mezinárodním měřítku, zvláště pak v evropském. Příležitost k tomu budeme mít hned v dalším roce – 2008, kdy české notářství bude mít právo předsedat CNUE a tak by mohlo významně ovlivňovat politická vyjednávání ve vztahu k notářství. Je ovšem na uvážení, zda takto odpovědnou roli jsme schopni unést, neboť dosavadní prezidenti pocházející vždy z členské země EU před naším vstupem, mají dostatečně zájem vytvořit nejen národní komorou, ale hlavně ve vlastní notářské kanceláři. Takováto funkce je funkcí politickou a je spojena s odpovědností za všechna evropská notářství! Na tuto výzvu si budeme muset pravdivě odpovědět nejspíše do konce července roku 2007, kdy se budeme muset vyjádřit, zda tuto funkci přijmeme, nebo navrhneme jiného kandidáta.

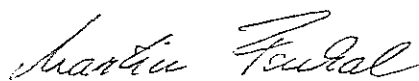
Zanedlouho – dne 16. února 2007 – se v Praze uskuteční první významné zasedání řídicího orgánu světové notářské organizace – Výkonné rady Mezinárodní unie notářství (UIN), která má 23 členů a v jejímž čele v současnosti stojí prezident UIN – Giancarlo Laurini. O výsledcích jednání Vás samozřejmě budeme informovat. Uskutečnění této akce v České republice chápou jako ocenění našeho notářství. Je to příležitost nejen

prezentovat české notářství na mezinárodní scéně, ale i zdůraznit mezinárodní význam notářství na naší politické a odborné scéně. Věřím, že se nám podaří zvládnout tyto úkoly se ctí.

Jestliže píšu o nutnosti vysvětlovat tradiční principy notářství, aby zůstalo přínosným a užitečným pro společnost, nemyslím tím, že by mělo notářství zůstat zakonzervované ve své historické podobě. Notářství se musí vyvíjet a přizpůsobovat dnešním požadavkům doby. Jsem velmi rád, že v této souvislosti mohu před veřejností prezentovat naši notářskou obec jako počítacově velmi vyspělou, dobře vybavenou a fungující a právě díky principu „numerus clausus“ i kontrolovatelnou. Důkazem této skutečnosti je nyní i to, že jako jediní z oprávněných jsme schopni vydávat výpisy z informačního systému státní správy – katastru nemovitostí. Jsem přesvědčen, že je při této příležitosti vhodné ocenit ty kolegy, kteří se v této oblasti angažují a naše partnery, kteří nás na cestě za poznáním IT techniky provázejí. Jejich prostřednictvím lze zajistit budoucnost notářství.

Svůj úvodník jsem začal přáním příjemného prožití vánočních svátků a Nového roku a jak jsem se tak zamyslel nad problémy notářství, skoro jsem na sváteční atmosféru zapomněl.

Říká se, že každý se má tak, jak se sám postará. A tak ještě jednou mi dovolte, milí přátelé, popřát vám všem co nejsrdčněji všechno dobré, blavně pevné zdraví a hodně sil, dobrou psychickou kondici v této neklidné době.

Články

Česká úprava věcných práv k nemovitým věcem¹

Prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš*

I. Přehled vývoje

1. Českou úpravu věcných práv k nemovitostem poznávají tři mezníky spojené jednak s komunistickými občanskými zákoníky z r. 1950 a z r. 1964 (který platí dosud), jednak se zákony z let 1991 a 1992. Ty hledaly cestu, jak přizpůsobit staré právo novým sociálněekonomickým podmínkám po pádu totalitního režimu.
2. Do r. 1950 mělo Česko stejný systém, jaký má dosud Rakousko: opřený o soudně vedené pozemkové knihy (popř. o knihy železniční a horní). Do nich se věcná práva k nemovitým věcem zapisovala s konstitutivními účinky (existovaly četné výjimky deklaratorních zápisů). Pozemkové i železniční a horní knihy byly nadány veřejnou vírou. Technické údaje o nemovitostech obsahoval katastr.

3. V r. 1950 byla opuštěna zásada superficies solo cedit. Vedle pozemků byly za zvláštní nemovité věci prohlášeny stavby spojené se zemí pevným základem (hlavní důvod byl usnadnit násilné vytvoření zemědělských družstev a umožnit jejich hospodaření). Struktura věcných práv k věci cizí byla redukována. Účinky převodu vlastnictví byly spojeny s účinností smlouvy. Pozemkové knihy byly zachovány, ale zápisy do nich neměly na existenci věcných práv vliv, proto do nich zápisy nebyly často ani navrženy. V evidenci nastal málo přehledný stav.
4. V r. 1964 byl potvrzen rozchod se zásadou superficies solo cedit. Systém věcných práv k cizím věcem byl dále redukován (na různá užívací práva k pozemkům vymykající se z evropského standardu). Pozemkové knihy byly zrušeny. Zavedena byla evidence nemovi-

¹ Tento přehled vznikl jako informace pro zahraniční odborníky, které pozvalo Ministerstvo spravedlnosti ČR do Prahy na konferenci věnované převodům vlastnického práva k nemovitým věcem a zřizování dalších věcných práv k nim v právních systémech kontinentální Evropy.
* Autor je vedoucím katedry obchodního práva PF ZČU v Plzni.

tosť spravovaná pro jednotlivé okresy orgány státní správy geodézie (starý katastr byl již dříve zrušen). Nová evidence sledovala zajištění přehledu údajů o nemovitostech: věcná práva k nemovitostem byla zapisována jen evidenčně a jen, pokud to oprávněné osoby navrhly. Zápisy byly bez právního významu pro existenci věcných práv.

Pro převádění vlastnictví k nemovitostem platila pravidla odlišná podle toho, zda vlastnictví nabývaly státní organizace (rozhodoval konsens stran) nebo soukromé osoby (relevantní bylo registrační rozhodnutí státního notářství, které smlouvu zpravidla i vyhotovilo).

II. Současný stav

1. Dnes existuje v Česku stav zavedený na počátku devadesátých let 20. stol. Rozhodující význam mají občanský zákoník z r. 1964 (novelizovaný zákonem č. 509/1991 Sb.), zákon o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem (č. 264/1992 Sb.) a katastrální zákon (č. 344/1992 Sb.). V některých směrech je zachováno, co vzniklo po r. 1950, v jiných působí změny z let 1991 a 1992.

Pro aktuální poměry má význam následující.

2. České právo setrvává na dualitě nemovitých věcí. Nemovitosti jsou a) pozemky a b) stavby spojené se zemí pevným základem. Zásada superficies solo cedit tedy neplatí.

3. Vlastnické právo je pojato jako jednotné. Všichni vlastníci mají stejná práva a povinnosti a poskytuje se jim stejná právní ochrana.

Právní úprava zná numerus clausus věcných práv.

Jako věcná práva k cizí nemovité věci jsou upravena věcná břemena, zástavní právo a předkupní právo. Jiná věcná práva k cizí nemovité věci občanský zákoník neupravuje.

4. Zřizování věcných práv k nemovitým věcem i zánik těchto práv v zásadě sledují úpravu vzniku a zániku vlastnictví. Proto se stav české právní úpravy demonstruje na příkladu vlastnického práva.

5. Nemovitosti jsou evidovány v katastru nemovitostí. Katastr vedou katastrální úřady jako úřady správní. Katastr eviduje jednak technické údaje o nemovitostech (geometrické a polohové určení), jednak věcná práva k nemovitostem.

Jak bylo řečeno, české právo odděluje pozemky a stavby jako různé nemovité věci. Některé stavby, byť jsou nemovitostmi, jsou z katastrální evidence vyloučeny. Jedná se o a) stavby podzemní, b) stavby, které nejsou budovou (tedy nadzemní prostorovou stavbou uzavřenou obvodovými stěnami a střechou), jako např. přehradý² a další obdobné technické stavby, dále c) stavby, které sice jsou budovou, ale nebylo jim přiděleno úřední číslo a zároveň jsou příslušenstvím jiné stavby na téže parcele, a konečně d) o stavby drobné (typicky stavby s jedním nadzemním podlažím o zastavěné ploše do 16 m² a výšce do 4,5 m).

Katastr tedy eviduje pozemky, některé stavby – a také ty byty či nebytové prostory, k nimž existuje zvláštní vlastnické právo. Vzhledem k tomu, že se za totalitní éry evidovaly zemědělské a lesní pozemky podle trvalých uživatelů (zemědělských a lesních organizací), nikoli podle vlastníků, a že plná náprava nebyla dosud provedena, panuje v evidenci těchto pozemků stále zmatek.

6. Vzhledem k odlišení nemovitostí zapsaných a nezapsaných do katastru je rozštěpen způsob převodu vlastnického práva do dvou systémů.

7. Vlastnické právo k nemovitým věcem neevidovaným v katastru se převádí samotnou smlouvou. Pro smlouvu je předepsána písemná forma (veřejná listina se nevyžaduje). Evidence vlastnických a dalších věcných práv k těmto nemovitým věcem neexistuje.

8. Pro převody vlastnického práva k nemovitostem zapsaným do katastru platí ve stručnosti následující:

K převodu vlastnictví se vyžaduje smlouva uzavřená v písemné formě (titulus), ke změně vlastnictví však dochází až vkladem do katastru (modus). Forma veřejné listiny není pro smlouvu ani pro návrh na vklad předepsána. O vkladu rozhoduje katastrální úřad ve správním řízení; soudní přezkum rozhodnutí je možný (na návrh). K rozhodnutí o vkladu se vyžaduje vkladuschopná listina (smlouva) a návrh na vklad. Návrh může podat samostatně i osoba, která má vlastnické právo k nemovitosti teprve získat (nabyvatel). Nevyžaduje se tedy, aby návrh podal dosavadní vlastník. Je-li návrhu na vklad vyhověno, kladné rozhodnutí se účastníkům řízení nedoručuje. Praxe zaznamenala případy zápisů změny vlastníka na základě falešných listin.

Vkladové řízení vykazuje délku v řádu týdnů (tři až pět) ve většině okresů; ve velkých městech v řádu měsíců (v Praze např. šesti až sedmi měsíců).

9. České právo neupravuje preventivní kontrolu smluv o převodu vlastnictví k nemovitostem. Katastrální úřad provádí kontrolu smlouvy následně. Tato kontrola je částečná: vztahuje se jen k některým dílčím aspektům.

Katastrální úřad není oprávněn rozhodnout o platnosti smlouvy. Tudíž, i když úřad shledá smlouvu způsobitou k provedení vkladu a vlastnické právo pro nového vlastníka do katastru zapíše, může soud následně rozhodnout o neplatnosti smlouvy. To má vliv i na existenci věcných práv evidovaných v katastru. Občanské právo se důsledně drží zásady nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet. Vyskytne-li se v řadě postupných převodů nebo přechodů vlastnictví neplatná smlouva, ruší se následný řetězec. Vychází se z pojetí, že komu bylo vlastnictví do katastru vloženo, aniž měl platný titul, nemohl nemovitost další osobě platně přenechat, byť byl jako vlastník v katastru evidován a třebaže nabyvatel jednal v dobré víře. Uvedená zásada prosakuje i do jiných případů. Nedávno Nejvyšší soud rozhodl, že odstoupí-li prodávající od kupní smlouvy na nemovitost po provedení vkladu vlastnického práva pro kupujícího, vrací se prodávajícímu vlastnictví nemovitosti, třebaže kupující zapsaný v katastru jako nový vlastník nemovitost dále prodal třetí osobě. V důsledku toho není dobrá víra v katastr chráněna (myslitelné je jen právo poškozeného na náhradu škody).

10. Jde-li o nemovitosti zapsané v katastru nemovitostí, váže se vznik věcných práv k nim na provedení vkladu, je-li titulem pro jejich vznik smlouva (až vklad

² Od 1. ledna 2007 budou přehradý a další vodní díla podléhat katastrální evidenci (§ 20 odst. 1 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách).

má právo tvorné účinky). Je-li důvod pro vznik těchto práv v jiné právní skutečnosti, pak se věcná práva do katastru jen deklaratorně zaznamenávají. Typické případy jsou: dědění, vydržení, zřízení věcného práva k nemovité věci rozhodnutím státního orgánu (také vyvlastnění), vydražení ve veřejné dražbě apod. Tato práva vznikají, aniž jsou do katastru nemovitostí zapsána, takže i v těchto případech není stav katastrální evidence rozhodující. Pokud jde o práva vznikající rozhodnutím, nejde jen o rozhodnutí soudu, ale i o rozhodnutí četných správních úřadů (stavebního, daňového, resp. finančního, pozemkového úřadu, také státních orgánů spravujících silnice, energetiku atp.) zřizujících k nemovitostem zástavní právo nebo věcná břemena.

11. Zápisy do katastru (vkladem, zápisem nebo poznámkou) úřad provádí podle pořadí došlých návrhů. Tato zásada je prolomena některými výjimkami. Např. soukromý exekutor může vydat exekuční příkaz k prodeji nemovitosti (a to i na základě nepravomocného soudního rozhodnutí o nařízení exekuce), na jehož základě musí katastrální úřad poznamenat do katastru nařízení exekuce bez zřetele na pořadí došlých návrhů.
12. V patrnosti je třeba věst, že stav, jak je popsán výše, byl zaveden zákony z r. 1992 s účinností k 1. lednu 1993. Jen ve vztahu k zápisům provedeným v katastru po 1. 1. 1993 zákon deklaruje dobrou víru v katastrální evidenci (byť její ochrana není v podstatě žádná). Vzhledem k zápisům provedeným před uvedeným dnem není dobrá víra v katastrální evidenci ani deklarována, neboť se bere v úvahu chaotický stav, který v evidenci nemovitostí a věcných práv k nim nastal v letech 1950 až 1992, takže ani stát není s to garantovat spolehlivost zápisů, které tehdy vedl.

III. Závěr

1. Pro současný stav úpravy vzniku, změn a zániku věcných práv k nemovitým věcem je tedy symptomatické následující.

Neplatí zásada superficies solo cedit. Stavby jsou samostatnými nemovitostmi. Většinu nemovitostí eviduje katastr, ne však všechny.

Pro zřizování věcných práv k nemovitým věcem platí tři různé režimy:

- a) převod těchto práv k nemovitým věcem nezapsaným do katastru je spojen s účinností smlouvy;
- b) převod stejných práv k nemovitým věcem zapsaným do katastru je spojen s vkladem do katastru;
- c) vznik stejných práv z jiného právního důvodu se pojí s účinky té které skutečnosti (rozhodnutí soudu nebo správního úřadu, smrt zůstavitele, uplynutí vydržecí doby atp.). Těchto skutečností se lze dovolat vůči každému, bez ohledu na stav zapsaný v katastru.

Při zřizování (změně, zániku) věcných práv k nemovitostem neexistuje preventivní kontrola smlouvy. Katastrální úřad provádí kontrolu následnou a částečnou. Úplnou kontrolu provede soud na návrh. Jen soud může rozhodnout o neplatnosti smlouvy. Relativní neplatnost lze vyslovit do tří let, absolutní bez časového omezení. Neplatnost smlouvy ruší platnost i všech následných titulů o derivativním nabytí vlastnictví či ji-

ných věcných práv, třebaže byla zřízena osobou zapsanou v katastru jako vlastník.

Katastrální evidence nevykazuje materiální publicitu. Dobrá víra v katastr je sice deklarována – leč jen pro skutečnosti zapsané od r. 1993 – efektivně chráněna však není.

2. V současné době se v Česku pracuje na rekonstrukci občanského práva. Právě otázka racionální úpravy věcných práv k nemovitostem je předmětem diskusí (se zřetelem k transakčním nákladům, bezpečnosti, transparentnosti a rychlosti realitních obchodů, ochraně vlastníků i dobré víry dalších osob atp.). V zásadě se diskutuje, zda má být stávající systém zachován a opraven, anebo má-li být nahrazen systémem jiným.

Vypořádání společného jmění manželů po rozvodu manželství a dědické řízení

Mgr. Ing. Ondřej Klička*

Vypořádání společného jmění manželů v dědickém řízení je jeho vcelku běžnou součástí. Společné jmění manželů je v dědickém řízení nutné vypořádat tehdy (a jen tehdy), pokud právním důvodem zániku manželství a tedy i společného jmění manželů je smrt jednoho z manželů¹ a výrok, kterým se společné jmění manželů vypořádává, je v takovém případě i jedním z výroků usnesení o dědictví;² pozůstalý manžel je pak účastníkem řízení o dědictví, a to minimálně v té jeho části, kdy se právě vypořádává společné jmění manželů³.

V tomto článku se ale chci věnovat problému jinému; a to sice případu, kdy právním důvodem zániku manželství není smrt jednoho z manželů, ale rozvod manželství. Společné jmění manželů, které zaniklo v důsledku rozvodu manželství, je rovněž nutné vypořádat. Dědického řízení se tato okolnost dotkne v tom případě, kdy po rozvodu manželství jeden z manželů zemře v době, kdy ještě není společné jmění manželů vypořádáno.

V dědickém řízení je třeba zjistit mj. rozsah zůstavitelova majetku a majetkových práv a dluhů. Dokud ale není společné jmění manželů, které měl zůstavitel a jeho bývalý manžel, vypořádáno, není možné dědické řízení skončit, neboť není zjištěn zůstavitelův majetek a dluhy (§ 175m OSŘ) a nelze tedy vydat usnesení o určení obvyklé ceny majetku, výše dluhů a čisté hodnoty dědictví, popřípadě výše jeho předlužení v době smrti zůstavitele dle § 175o odst. 1 OSŘ⁴.

* Autor je notářským koncipientem u JUDr. Ondřeje Holuba, notáře v Praze.

¹ § 149 odst. 1 ObčZ.

² § 175l odst. 1 OSŘ; usnesení, kterým se v dědickém řízení vypořádává společné jmění manželů, může být vydáno i jako samostatné usnesení (§ 175q odst. 2 OSŘ).

³ Není-li současně dědicem zůstavitele, pak je účastníkem pouze části, kdy se vypořádává společné jmění manželů, a to na základě § 94 odst. 1 OSŘ a je-li současně i dědicem zůstavitele, je účastníkem celého řízení (§ 175b OSŘ).

⁴ Doslechl jsem se i o případech, kdy státní notářství vyhradilo nejasný zůstavitelův majetek k dodatečnému projednání dědictví a dědické řízení skončilo. Takový postup byl ale samozřejmě v rozporu i s tehdy platnými právními předpisy a byl by s nimi v rozporu i dnes.

Společné jmění manželů po rozvodu manželství lze vypořádat dvěma způsoby; oba jsou uvedeny v § 150 ObčZ:

1. písemná dohoda o vypořádání společného jmění manželů (§ 150 odst. 1 ObčZ) uzavřená oběma manželi;
2. vypořádání společného jmění manželů soudem na návrh jednoho z manželů, nedošlo-li k vypořádání dle bodu 1.

Zákon dále pamatuje na možnost, že společné jmění manželů není vypořádáno ani jedním ze shora uvedených způsobů, a to zákonnou fikcí dle § 150 odst. 4 ObčZ po marném uplynutí tříleté lhůty k uzavření dohody dle bodu 1. nebo k podání návrhu dle bodu 2.

Dědění je případem univerzální sukcese, kdy dědici vstupují okamžikem zůstavitelovy smrti do právního postavení zůstavitele, tj. do *všech* jeho práv a povinností s výjimkou těch, která jsou osobní povahy a zůstavitelovou smrtí zanikají, nebo těch, kterým je pro právní nástupnictví stanoven zákonem zvláštní právní režim.

Notář – soudní komisař je pověřen, aby provedl úkony v řízení o dědictví po zůstaviteli. Úkony zpravidla provádí konáním a je tedy nepřipustný takový postup, kdy nechá spis „uležet“ po dobu, která zbývá než nastanou účinky § 150 odst. 4 ObčZ. Chce-li takové situaci předejít, je nutné zůstaviteli dědice nasměrovat k postupu dle § 150 odst. 1 nebo odst. 2 ObčZ, neboť vypořádání společného jmění manželů je věcí, kterou není možné v dědickém řízení řešit. Soud, který projednává dědictví po zůstaviteli, nemá pravomoc k vypořádání společného jmění manželů po rozvedených manželech. V praxi jsem se setkal s názorem, a to i u právníké veřejnosti, že je možné uplatnit postup dle § 175k odst. 3 OSŘ, tzn. že nevyořádané společné jmění manželů tvoří aktiva a pasiva, která jsou mezi účastníky sporná, neboť není zřejmé, který majetek patří zůstaviteli a který bývalému manželovi, takže v dědickém řízení se soud omezí pouze na konstatování spornosti a k takovému majetku či dluhům při určení obvyklé ceny majetku, výše dluhů a čisté hodnoty dědictví, popř. výše jeho předlužení nepřihlíží. Takový postup ale není v souladu s právem hmotným a ani procesním. Účelem § 175k odst. 3 OSŘ je vyloučení *skutkových sporů* o aktiva nebo pasiva dědictví *mezi účastníky řízení* navzájem a nikoliv *mezi účastníky a třetí osobou*; spory, které závisí na právním posouzení otázky, si soud vyřeší sám v rámci dědického řízení jako otázky prejudiciální a vypořádá se s nimi v odůvodnění usnesení. V tomto případě se ale jedná o otázku, kterou soud v rámci dědického řízení není vůbec oprávněn řešit. Proto jediným procesním nástrojem k nasměrování účastníků řízení k nějakému konání ve smyslu shora uvedeném je přerušování řízení dle § 109 odst. 1 písm. b) OSŘ. Ve výroku takového usnesení je pak třeba uvést, že dědické řízení se přerušuje do doby, než bude vypořádáno společné jmění manželů, které měl zůstavitel a jeho bývalý manžel. Jiný prostředek bohužel zákon notáři – soudnímu komisaři neposkytuje; usnesení, kterým by se účastníkům řízení přímo ukládala povinnost k nějakému konání ve smyslu § 150 odst. 1 nebo 2 ObčZ, vydat nelze. Je pak na zůstavitelových dědících, zda se pokusí o uzavření dohody dle § 150 odst. 1 ObčZ, či zda dají přednost postupu dle § 150 odst. 2 ObčZ nebo dokonce zvolí konání v podobě nečinnosti.

V této souvislosti považuji za nutné zdůraznit, že podle platného práva⁵ bývalý manžel není účastníkem dědického řízení⁶ a to ani na základě § 94 odst. 1 OSŘ; soud

v řízení o dědictví nemá pravomoc k vypořádání společného jmění manželů rozvedených manželů a tudíž výrok, kterým by se společné jmění manželů vypořádalo, nemůže být součástí usnesení o dědictví.

Vrátím-li se tedy ke vpředu uvedeným možnostem vypořádání společného jmění manželů, existují v tomto případě 2 možnosti postupu:

1. Vypořádání společného jmění manželů dohodou mezi právními nástupci zůstavitele a bývalým manželem.

Nejjednodušším případem je uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů. Vzhledem k tomu, že jeden z rozvedených manželů již nežije, musí takovou dohodu s bývalým zůstavitelovým manželem uzavřít právní nástupci zůstavitele, tj. *všichni* zůstavitelovi dědici⁷ a není-li jich, pak stát.

2. Vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu.

Složitějším případem bude, pokud u jedné ze stran není potřebná vůle k uzavření takové dohody. *Neprovede-li se vypořádání dohodou, provede je na návrh některého z manželů soud*⁸. Aktivně legitimovaným k podání žaloby je kterýkoliv z bývalých manželů, resp. pasivně legitimovaným je manžel druhý. V tomto případě na místě zemřelého manžela vystupují jeho dědici, případně stát. Je-li žalobcem přeživší manžel, pak žalovanými musí být všichni zůstavitelovi dědici, popř. stát⁹. V opačném případě jsou všichni zůstavitelovi dědici na straně žalobce a žalovaným je přeživší manžel. V případě, že zůstavitelovi dědici jsou na straně žalobců, může nastat situace, že jeden z dědiců nechce poskytnout ostatním dědickým potřebnou součinnost k tomu, aby byla žaloba podána, resp. nechce se aktivně na podání žaloby podílet. V takovém případě je nutné, aby žaloba směřovala vedle přeživšího manžela i proti tomuto pasivnímu dědici; jinak by případně soudní rozhodnutí nebylo závazné pro všechny dědice.

⁵ Je třeba podotknout, že v minulosti právní řád umožňoval postup jiný. Ve stanovisku občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČR Cpj 169/78 se uvádí, že *účastníkem (dědického) řízení by mohl být i bývalý manžel zůstavitele, ovšem jen v případě, že jejich (tj. zůstavitele a bývalého manžela) bezpodílové spoluvlastnictví zaniklé rozvodem manželství nebylo za života zůstavitele vypořádáno, popřípadě za jeho života nebyl podán návrh na zabavení řízení o jeho vypořádání (rozsudek Nejvyššího soudu ČR, 4 Cz 24/77)*. Toto stanovisko bylo vydáno době, kdy občanský zákoník neobsahoval ustanovení obdobné dnešnímu § 150 odst. 4 ObčZ, tzn. nemohla nastat zákonná fikce vypořádání BSM, resp. vypořádání BSM bylo možné pouze a jen dohodou rozvedených manželů nebo na návrh jednoho z nich jej vypořádal soud. Státní notářství proto muselo přistoupit k tomu, že při absenci dohody o vypořádání BSM nebo návrhu na jeho vypořádání soudem takovou otázku řešilo v rámci dědického řízení. Tato situace se změnila až od 1. 4. 1983, kdy nabyla účinnosti novela občanského zákoníku č. 131/1982 Sb., na jejímž základě se stalo součástí občanského zákoníku ustanovení § 149 odst. 4, které svým obsahem odpovídalo dnešnímu § 150 odst. 4 ObčZ.

⁶ Není-li ovšem dědicem.

⁷ Tj. ti, kteří byli vyrozuměni a poučeni o svém dědickém právu a dědictví po zůstaviteli neodmítli.

⁸ § 150 odst. 3 ObčZ.

⁹ Je tedy nutné, aby si přeživší manžel zjistil, kdo jsou zůstavitelovi dědici. Prokáže-li právní zájem (tedy sdělí úmysl podat žalobu), není důvod, proč by mu jejich okruh notář – soudní komisař, popř. soud nesdělil. Z praktických důvodů je ovšem nutné, aby okruh dědiců již byl postaven na jisto, tzn. aby všichni zůstavitelovi dědici již byli vyrozuměni a poučeni o jejich dědickém právu a dědictví neodmítli.

Shora uvedený procesní postup je třeba aplikovat v každém takovém případě. Nelze totiž připustit, aby nad zákonným procesním postupem zvítězilo nutkání notáře – soudního komisaře „přehlédnout“ důležité relevantní skutečnosti za účelem zjednodušení své práce.

Civilní soudní proces je ovládán zásadami, které platí vedle sebe po celou dobu trvání každého soudního řízení a někdy můžeme nabýt falešného dojmu, že působí proti sobě. Záleží však na druhu a fázi řízení, která z nich v tu danou chvíli převládá. Jednou ze zásad řízení o dědictví je i zásada koncentrace řízení. V dědictvím řízení je třeba rozhodnout o celém zůstavitelově majetku, popřípadě i dlužích a to i v případě, kdy nějaký zůstavitelův majetek se v daný okamžik jeví jako nejistý, resp. není postaveno na jisto, co konkrétně patří do dědictví po zůstaviteli. Na tuto zásadu úzce navazuje zásada vyšetřovací a zásada materiální pravdy. Notář – soudní komisař je povinen z úřední povinnosti provést úkony v řízení o dědictví takovým způsobem, aby byl zjištěn úplně zůstavitelův majetek a dluhy, a to i bez součinnosti účastníků řízení. Za tím účelem si sám opatřuje i důkazy. Proti těmto zásadám zdánlivě vystupuje zásada hospodárnosti. Řízení má být provedeno rychle, hospodárně a bez zbytečných průtahů. Není ale právě hospodárné, když již v prvním dědictvím řízení po zůstaviteli je zjištěn zůstavitelův majetek a dluhy úplně tak, aby se zabránilo dodatečným projednáním dědictví? Takový postup šetří čas nejen soudnímu komisaři a soudu, ale i peníze účastníků.

Smluvní obchodní právo ČR a SR v kontextu mezinárodních smluv, směrnic ES, pravidel, zvyklostí a obchodních podmínek¹

doc. JUDr. Karel Marek, CSc. *

I. Úvodem

Pod pojmem *smluvní obchodní právo* rozumíme především právní úpravu, která je ve *III. části obchodního zákoníku*. Ve *III. části obchodního zákoníku* jsou též *zvláštní ustanovení* pro závazkové vztahy v *mezinárodním obchodu*.

Česká a slovenská² právní úprava konstituovaná obchodním zákoníkem je do značné míry shodná, v jednotlivostech se však liší.

Národní právní úpravy ČR a SR přitom *transponovaly příslušné směrnice ES*. Příkladem může být transponování směrnic ES v právní úpravě smlouvy o obchodním zastoupení, a to v obou zemích. Provedena byla však i změna jen v zemi jedné, např. v ČR, kde s poukazem na právní úpravu EU/ES bylo novelizováno ustanovení § 262 ObchZ, což vedlo ke vzniku odborných prací o změně typologie obchodních závazkových vztahů.

Kromě mezinárodních úmluv a právních ustanovení lze použít v obchodněprávních vztazích i obchodní zvyklosti. Ustanovení § 264 ObchZ s tím v tuzemsku počítá a podle § 730 se navíc ve vztazích s cizím subjektem přihlídně k obchodním zvyklostem (podle § 264) obecně zachovávaným v mezinárodním obchodě v příslušném obchodním odvětví. *Obchodní zvyklosti však sami*

o sobě nejsou pramenem práva. Řídíme se jimi, protože to stanoví pramen práva – právní předpis. V prvorepublikové literatuře se pro obchodní zvyklosti používal R. Dominikem zavedený pojem „faktický pramen“.

Dále lze podle ustanovení § 273 část obsahu smlouvy určit odkazem na všeobecné obchodní podmínky a *obchodní podmínky*. Podle mého názoru to mohou být podmínky vypracované v ČR nebo v SR, ale i takové, které např. vydala EHK, OSN, UNCITRAL, FIDIC, GAFTA a které tedy byly vydány mimo území ČR a mimo území SR.

Používají se i tzv. vykládací pravidla podle ustanovení § 274 ObchZ.

Na rozdíl od dřívějších úprav, nepředepisuje obchodní zákoník kogentní regulaci, zejména u závazkových vztahů v řadě otázek. Rozsah i obsah právní úpravy není přitom tak podrobný jako předchozí úprava, pro kterou bylo charakteristické množství podzákonných prováděcích předpisů.

Obchodní zákoník zrušil více než 80 předpisů (včetně hospodářského zákoníku, mj. včetně vyhlášek a výnosů, kterými byly vydány „základní podmínky dodávek“).

Konkrétní úprava je zásadně ponechána smlouvě, to platí mimo jiné pro otázky placení, fakturace, vracení obalů, zkoušek atd., jejichž nevhodná úprava či absence těchto ustanovení ve smlouvě může mít event. nepříznivý dopad pro realizaci.

V obchodním zákoníku ČR i SR je přitom shodné mj. ustanovení § 756 určující, že ustanovení tohoto zákona (rozumějme obchodního zákoníku) se použije, pokud mezinárodní smlouva, která je pro republiku závazná a byla uveřejněna ve Sbírce zákonů, neobsahuje odlišnou úpravu. *Úprava publikované mezinárodní smlouvy má tedy přednost*.

Toto ustanovení nachází svoje uplatnění mj. u Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (tzv. Vídeňská úmluva) a Úmluvy pro silniční přepravu (nazývanou též Úmluvou CMR).

Použití řady ustanovení mezinárodních úmluv v obchodněprávních vztazích je však možné smluvně vyloučit.

Úspěšně fungující ekonomice daného subjektu bude tedy ještě v daleko větší míře než dosud přímo úměrná kvalifikovaně provedená smluvní činnost. „Umění kontrahovat“ bude výrazně ovlivňovat ekonomickou úspěšnost podnikajícího subjektu.

II. Závazkové vztahy v mezinárodním obchodu

S intenzivně se rozvíjejícím mezinárodním obchodem nabývá nadepsaná úprava na svém významu.

Obchodní zákoník obsahuje v hlavě třetí *III. části zvláštní ustanovení pro závazkové vztahy v mezinárodním obchodu*. Tato úprava se člení do tří částí: Předmět úpravy, Obecná ustanovení a Zvláštní ujednání. Zvláštní ujednání přitom sestávají z pěti oddílů: Zákaz dalšího vývozu, Ujednání o omezení prodeje, Měnová do-

¹ Článek vychází z *Marek, K.* Smluvní obchodní právo. Kontrakty, 2. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 2006, s. 420 a z vystoupení autora konaném pro Slovenskou spoločnosť pro mezinárodní právo při SAV dne 5. 9. 2005 na Ministerstvu zahraničních věcí SR.

* Autor je docentem na katedře obchodního práva PF MU v Brně.

² Vycházím ze *Obchodný zákoník a obchodný register. Úplné znenie zákona, stav k 1. októbru 2005. Šamorín : Heuréka, 2005, s. 243.*

ložka, Smlouva o výhradním prodeji a Smlouvy o vázaných obchodech.

Celá tato úprava je provedena v ustanovení § 729 až 755 ObchZ.

Ustanovení § 729 určuje, že se *ustanovení této hlavy použijí vedle ostatních ustanovení tohoto zákona na závazkové vztahy* uvedené v ustanovení § 261 a 262, na jejichž vzniku se podílí alespoň jeden účastník, který má sídlo nebo místo podnikání, případně bydliště na území jiného státu než ostatní účastníci, jestliže se tyto vztahy řídí českým (podle shodné slovenské úpravy na Slovensku slovenským) právním řádem.

Ve vztazích k zahraničním osobám je přitom použito obchodního zákoníku podmíněno aplikací pravidel mezinárodního práva soukromého, které určují, které hmotné právo bude použito. Hlava třetí se použije, pokud bude podle těchto pravidel ukázáno na český (v SR na slovenský) právní řád.

Pramenem práva je v ČR i v SR především zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Současně pro vztahy mezi členskými státy EU platí nařízení č. 44/2001/ES. Platí zde i řada mezinárodních smluv vč. smluv o právní pomoci.

Pro oblast závazkových právních vztahů je typická autonomie vůle stran, tj. možnost, aby si smluvní strany svůj vztah upravovaly libovolným způsobem s výjimkou kogentních předpisů. V právních vztazích, v nichž je obsažen mezinárodní prvek, se to projevuje možností volby práva, tj. stranám je umožněno, aby si samy určily právo státu, jímž se má řídit jejich smlouva.

Nezvolí-li smluvní strany rozhodné právo, řídí se jejich závazkové vztahy právním řádem, jehož použití odpovídá rozumnému uspořádání daného vztahu.

Vedle výběru národního práva jako rozhodného jsou některé soukromoprávní vztahy s cizím prvkem upraveny přímo mezinárodními smlouvami. V tomto ohledu má zvláštní význam pro zahraničněobchodní vztahy Vídeňská úmluva³.

Podle § 264 se *přiblíďne k obchodním zvyklostem* obecně zachovávaným v mezinárodním obchodě v příslušném obchodním odvětví (§ 730). Jak se často uvádí, obchodní zvyklosti používané v mezinárodním obchodě jsou značně rozmanité a mohou se lišit podle druhů zboží a jednotlivých obchodních míst.

Na rozdíl od autorů některých jiných publikací však mezi obchodní zvyklosti neřadíme obchodní podmínky ani vykládací pravidla (např. Incoterms). Podle mého názoru nejde o pravidla v množině obchodních zvyklostí (i když se z nich mohla vyvíjet), ale jde o samostatné množiny pravidel v samostatném postavení.

Navazující ustanovení (§ 731 ObchZ) určuje, že dlužník je povinen řádně požádat o vývozní povolení, průvozní povolení nebo jiné *úřední povolení*, které se vyžaduje pro splnění jeho závazku v místě plnění (§ 731 odst. 1).

Věřitel je povinen řádně požádat o dovozní povolení nebo jiné úřední povolení, které se vyžaduje pro přijetí plnění ve stanoveném místě plnění. Povinnost podle odstavce 1 vzniká, jestliže v něm uvedená povolení jsou vyžadována v době plnění bez ohledu na to, zda byla vyžadována již v době uzavření smlouvy. Je-li žadatel pravomocně zamítnuta žádost o udělení povolení, nastávají účinky nemožnosti plnění. Strana, která o povolení neúspěšně požádala, je povinna druhé straně na-

hradit škodu způsobenou zánikem závazku, ledaže smlouva byla uzavřena s odkládací podmínkou udělení povolení.

Na závazkové vztahy upravené tímto dílem zákona se nepoužije § 47 ObčZ, tj. ustanovení o podmíněné účinnosti smlouvy, je-li třeba k účinnosti rozhodnutí příslušného orgánu.

Povinnost opatřit potřebná povolení je rozložena mezi dlužníka a věřitele tak, že v zásadě každý z nich musí opatřit povolení zpravidla ve svém státě. Soudí se přitom, že nebude v rozporu s praxí mezinárodního obchodu, ani s tímto uvedeným ustanovením, jestliže si strany sjednají, že nezískání úředního povolení je okolností vylučující odpovědnost jinak povinné strany.

Dlužník je povinen *splnit svůj peněžitý závazek v měně, v níž byl peněžitý závazek sjednán*. V pochýbnostech je povinen v téže měně nahradit škodu, k níž je zavázán při porušení smlouvy nebo zániku závazku (§ 732 odst. 1). Jestliže právní předpisy státu, na jehož území má dlužník sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště, nebo jiné rozhodné právní předpisy brání placení v měně uvedené v odstavci 1, je dlužník povinen nahradit škodu, která věřiteli vznikla placením v jiné měně (odst. 2 § 732).

Ustanovení § 733 přitom upravuje i přepočtení měn. Je-li peněžitě plnění sjednáno stranami v určité měně a dlužník podle smlouvy uzavřené s věřitelem nebo podle mezinárodní smlouvy či jiné právní úpravy má svůj závazek plnit v jiné měně, je pro měnový přepočtení rozhodující střední kurs mezi oběma měnami platný v době, kdy se poskytuje peněžitě plnění v místě stanoveném ve smlouvě, jinak v místě, kde má věřitel své sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště.

Pro závazkové vztahy v mezinárodním obchodu je v § 734 určena i obvyklá cena nebo úplata (odlišně od úpravy pro tuzemské vztahy podle § 448). Stanoví-li tento zákon, že pro výši peněžitého závazku je obvyklá cena nebo úplata, přihlíží se k cenám a úplatám obvyklým na mezinárodním trhu.

Svoji zvláštní úpravu má podle § 735 i prodlení s plněním peněžitého závazku. Při prodlení s plněním peněžitého závazku platí se úroky z prodlení v téže měně, na kterou zní peněžitý závazek. Dlužník je povinen platit úroky z prodlení o 1 % vyšší, než činí úroky určené podle § 502, přičemž jsou rozhodné úrokové sazby stanovené nebo bankami poskytované při úvěrech na dobu odpovídající době prodlení dlužníka ve státu, na jehož území má dlužník sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště.

V některé literatuře se uvádí, že toto ustanovení však nebrání tomu, aby si strany sjednaly namísto úroku z pro-

³ Vídeňská úmluva byla sjednána 11. 4. 1980 ve Vídni. V platnost vstoupila 1. 1. 1988, pro Českou a Slovenskou Federativní Republiku 1. 4. 1991 [s výhradou k čl. 1 odst. 1 písm. b)]. Ve Sbírce zákonů byla uveřejněna pod č. 160/1991 Sb. Vídeňská úmluva vstoupila v platnost pro tyto státy: Argentina, Austrálie, Bělorusko, Belgie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Burundi, Česká republika, Čína, Dánsko, Egypt, Ekvádor, Estonsko, Finsko, Francie, Guinea, Gruzie, Honduras, Chile, Chorvatsko, Irák, Island, Itálie, Izrael, Jugoslávie, Kanada, Kolumbie, Kuba, Kyrgyzstán, Lesotho, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Mauretánie, Mexiko, Moldova, Mongolsko, Německo, Nizozemí, Nový Zéland, Norsko, Peru, Polsko, Rakousko, Rumunsko, Ruská federace, Řecko, Singapur, Slovenská republika, Slovinsko, Spojené státy americké, Svatý Vincent a Grenadiny, Syrská arabská republika, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Uganda, Ukrajina, Uruguay, Uzbekistán, Zambie.

dlení nebo také vedle úroku z prodlení smluvní pokutu, v níž si upraví sankci podstatně vyšší. Moje doporučení přitom souhlasí s tím, že je možno sjednat odlišnou úpravu (např. vyšší úrok; ovšem ve výši v souladu s právními zásadami). Doporučuji však lišit úrok a smluvní pokutu. Úrok doporučuji sjednávat pro případ prodlení s plněním peněžitého závazku a smluvní pokuty pro jiná porušení. Sjednání obojího totiž podle mého názoru vyžaduje i smluvní úpravu otázky náhrady škody (tuzemská úprava obecně s náhradou škody u smluvní pokuty neuvazuje, u úroku však ano).

Přitom se však (podle § 736) za okolnosti vylučující odpovědnost nepovažuje neudělení úředního povolení, o které se má požádat podle § 731. Vzhledem k tomu, že se jedná o ustanovení dispoziitivní, mohou si strany ve smlouvě sjednat i opak.

Upraven je i průměrný zisk a běžná cena, a to v § 737. Při použití § 381 se přihlíží k výši zisku zpravidla dosahovaného ve státu, kde má sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště oprávněná osoba. Při použití § 470 je rozhodující běžná cena, která je sjednávána v místě, kde má být zboží dodáno, nebo není-li tam taková cena, běžná cena ve srovnatelném jiném místě, přičemž se vezme zřetel na rozdíl v dopravních nákladech. Místo dodání je přitom místo sjednané; zboží totiž může mít jiné místo určení.

Navazující ustanovení § 738 upravuje území státu pro smlouvu o obchodním zastoupení. Obchodní zástupce je podle dispoziitivního ustanovení § 653 ObchZ povinen ve stanovené územní oblasti vyvíjet s odbornou péčí činnost, jež je předmětem jeho závazku. Není-li ve smlouvě tato územní oblast určena, má se za to, že obchodní zástupce má vyvíjet činnost na území České republiky.

Určení územní oblasti není podstatnou částí smlouvy. Není-li územní oblast ve smlouvě stanovena, uplatní se – podle vyvratitelné domněnky – území České republiky. Je ovšem možno pochopitelně sjednat území užší či širší anebo území, které je částečně na území České republiky a částečně mimo toto území (např. území Jihomoravského kraje a spolkové země Dolní Rakousy). Oblast, v níž má obchodní zástupce vyvíjet činnost, může být vymezena v jakémkoli rozsahu, musí však být určitá (může jít o obec, kraj, stát, území několika států, nebo může být vymezena odchylně od politického členění státu).

Má-li obchodní zástupce sídlo nebo místo podnikání, popř. bydliště mimo území České republiky (v SR platí Slovenské republiky), je podle ustanovení § 738 ObchZ při použití ustanovení § 653 rozhodující území státu, na jehož území má obchodní zástupce v době uzavření smlouvy o obchodním zastoupení sídlo nebo místo podnikání, popř. bydliště.

Co se týká závazku vývozu, pak je stanoveno v § 739, že *je-li v kupní smlouvě písemně stanoveno, že se kupujícímu zakazuje zpětný vývoz (reexport) koupeného zboží*, odpovídá kupující prodávajícímu v případě, že by bylo kýmkoliv vyvezeno ze stanovené oblasti. Kupující je povinen nahradit prodávajícímu škodu způsobenou mu porušením tohoto závazku bez ohledu na to, zda zboží vyvezl kupující sám nebo někdo jiný, a bez ohledu na to, zda kupující zavázal potřebným způsobem další nabyvatele zboží nevyvážet. Není-li kupující konečným spotřebitelem, měl by si ji též smluvně upravit se svými kupujícími.

Kupující, který převzal povinnost zboží nevyvážet, je pak podle § 740 povinen na vyzvání prodávajícího prokázat, kde se zboží nachází nebo že bylo spotřebováno, aniž bylo vyvezeno.

Je-li pochybné, z kterého území je zpětný vývoz zakázán, má se podle § 741 za to, že je to území státu, kam mělo být zboží prodávajícím podle kupní smlouvy odesláno, jinak území státu, v němž měl kupující v době dodání zboží sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště.

Ustanovení o omezení prodeje pak nejprve tuto otázku pojmově vymezují (§ 742).

Ujednáním o omezení prodeje se prodávající zavazuje, že nebude určité zboží prodávat určitému okruhu zákazníků nebo do určitého státu, nebo že toto zboží bude prodávat jen v omezené míře nebo za podmínek stanovených v ujednání. Toto ujednání vyžaduje písemnou formu a jeho platnost je závislá na platnosti kupní smlouvy, jejíž je součástí nebo v souvislosti s níž bylo smlouveno. Při použití tohoto ujednání je však vždy třeba vzít v úvahu tuzemskou úpravu hospodářské soutěže, a to naši i v zemi smluvního partnera a je třeba respektovat i soutěžní právo ES (viz Smlouvu o Evropské unii, nařízení č. 1/2003/ES, nařízení č. 2790/99/ES, nařízení č. 742/29004/ES).

Podle navazujícího kogentního ustanovení § 743 (viz § 263) není-li účelem ujednání podle § 742 plnění povinností stanovené mezinárodní smlouvou nebo předcházení tomu, aby došlo k porušení práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, zaniká závaznost tohoto ujednání porušením smlouvy kupujícím nebo nejpozději uplynutím dvou let od dodání zboží. Dvouletá lhůta platnosti ujednání o omezení prodeje má mimo jiné bránit nepřiměřenému omezování soutěže na trhu.

V oddílu třetím v ustanovení § 744 je upravena měnová doložka. Tuto otázku je po našem soudu možno upravit i v tuzemských vztazích. Zejména strojírenské a elektrotechnické zboží totiž postupně připomíná stavebnice při použití komponentů vyráběných v řadě zemí světa a ceny tuzemských dodávek mohou být závislé i na kursu cizích měn.

Stanoví-li smlouva, že cena nebo jiný peněžitý závazek se rozumí při určitém kursu měny, v níž má být závazek plněn (zajišťovaná měna) ve vztahu k určité jiné měně (zajišťující měna), a dojde-li po uzavření smlouvy ke změně kursovního poměru obou měn, je dlužník povinen zaplatit částku sníženou nebo zvýšenou tak, aby částka v zajišťující měně zůstala nezměněná.

Není-li ve smlouvě stanoveno, ke kterým měnovým kursům se přihlíží, má se za to, že jsou rozhodné střední devizové kursy platné ve státu, v němž má dlužník sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště, a to v době uzavření smlouvy a v době, kdy je peněžitý závazek plněn.

Je-li v doložce použito k zajištění více měn, je rozhodující průměr kursů mezi zajišťovanou měnou a zajišťujícími měnami, pokud z doložky nevyplývá něco jiného.

Obchodní zákoník dále upravuje smlouvu o výhradním prodeji. Základní ustanovení § 745 určuje, že *smlouvou o výhradním prodeji se zavazuje dodavatel, že zboží určené ve smlouvě nebude v určité oblasti dodávat jiné osobě než odběrateli*.

Není-li smlouva sjednána písemně, nebo není-li v ní určena oblast nebo druhy zboží, na něž se smlouva vztá-

huje, je neplatná. Při uzavírání této smlouvy je třeba respektovat i předpisy zmíněné v souvislosti s ustanovením § 742, které mají zabraňovat omezování volné soutěže. Smlouvu o výhradním prodeji přitom nelze ztotožňovat se smlouvou o obchodním zastoupení. Při smlouvě o výhradním prodeji totiž „výhradní prodávající“ zboží od dodavatele nakupuje.

Dodavatel nesmí po dobu platnosti smlouvy dodávat stanovené zboží přímo ani nepřímo (tzn. ani „přes třetí osobu“, např. přes komisionáře) nikomu jinému ve vyhrazené oblasti než odběrateli, popřípadě osobám, kterým to smlouva dovoluje. Smlouva nezabývá práva dodavatele provádět propagaci a průzkum trhu ve vyhrazené oblasti (§ 746).

Jednotlivé prodeje se (podle § 747) v rámci smlouvy o výhradním prodeji uskutečňují na základě samostatných kupních smluv. Část obsahu těchto smluv může být dohodnuta již ve smlouvě o výhradním prodeji.

Není-li ve smlouvě stanoveno, na jakou dobu se uzavírá, zaniká smlouva po uplynutí jednoho roku po jejím uzavření. Vyplyvá-li ze smlouvy, že ji strany zamýšlely uzavřít na dobu neurčitou a nesmlouvaly výpovědní lhůtu, může ji kterákoliv ze stran ukončit výpovědí, jež nabývá účinnosti ke konci kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž výpověď byla doručena druhé straně (§ 748).

Nedodržel-li odběratel časové rozvržení odběru zboží předpokládané ve smlouvě nebo odebírá-li zboží, jež je předmětem smlouvy o výhradním prodeji, od jiného dodavatele, ačkoliv mu toto právo nebylo ve smlouvě přiznáno, může dodavatel (podle § 749) od smlouvy odstoupit, nemá však nárok na náhradu škody. Dodává-li dodavatel v rozporu se smlouvou jiným odběratelům, může též odstoupit od smlouvy odběratel.

Závazkové vztahy v mezinárodním obchodu uzavírá úprava oddílu pátého o smlouvách o vázaných obchodech (§ 750 až 755).

Smlouvy závislé upravuje § 750. Stanoví, že vyplývá-li ze smlouvy nebo z okolností, za nichž byla smlouva uzavřena a jež jsou při uzavření smlouvy známé oběma stranám, že plnění z této smlouvy (hlavní smlouvy) je závislé na plnění jiné smlouvy (vedlejší smlouvy), má se za to, že plnění z vedlejší smlouvy tvoří odkládací podmínku účinnosti smlouvy hlavní. Má-li být nebo je-li z hlavní smlouvy plněno předem, má nesplnění vedlejší smlouvy povahu podmínky rozvazovací.

Smlouvy o vícestranných výměnných obchodech jsou regulovány ustanoveními § 751 až 755.

Za všestranné výměnné obchody pro účely tohoto zákona se považují obchody, při nichž uzavírá několik osob jednu smlouvu nebo několik spolu souvisejících smluv, podle nichž má dojít k vzájemnému dodání zboží mezi účastníky majícími sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště na území různých států, avšak kupní cena má být vyrovnána pouze mezi účastníky, kteří mají sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště na území téhož státu.

Vícestranné výměnné obchody (kompenzační obchody) jsou zpravidla důsledkem mezistátních platebních obtíží a devizových omezení. Podstatou vícestranného výměnného obchodu je vzájemné dodání zboží mezi stranami z různých států, aniž by platby překročily hranice státu.

Vztahy vznikající z vícestranných výměnných obchodů se řídí podle ustanovení o smlouvě kupní. Každý

z účastníků má nárok na plnění smlouvou mu určené podle ustanovení o smlouvách ve prospěch třetího. Účastníci však nemohou smlouvu zrušit nebo změnit bez souhlasu účastníka, jemuž je plnění dotčené zrušením nebo změnou určeno.

Žádný z účastníků vícestranného výměnného obchodu nemůže odkládat dodání zboží vůči účastníku, který má sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště na území jiného státu, jen proto, že mu nesplnil jiný účastník, který má s ním sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště na území téhož státu.

Účastníci vícestranného výměnného obchodu, kteří mají sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště na území téhož státu, ručí společně a nerozdílně za splnění závazku každého z nich vůči účastníkům, kteří mají sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště na území jiného státu. Toto solidární ručení upravuje § 754. Účastník vícestranného výměnného obchodu není ovšem podle § 755 oprávněn odstoupit od smlouvy při prodlení některého z ostatních účastníků, jestliže některý jiný účastník již splnil svůj závazek, ledaže účastník odstoupící od smlouvy nahradí škodu způsobenou odstoupením od smlouvy účastníku, který již splnil svůj závazek. Tímto ustanovením je výrazně omezena – v zájmu právní jistoty ostatních účastníků vícestranného výměnného obchodu – možnost jednostranného odstoupení od smlouvy.

Při posuzování právní úpravy zahraničního obchodu je třeba vycházet ze skutečnosti, že neexistuje jednotná celosvětová platná právní úprava vztahů vznikajících v procesu mezinárodní hospodářské spolupráce. Je třeba respektovat platnou úpravu a tam, kde je dán prostor pro uplatnění zásady smluvní volnosti, volit vhodná ujednání v daném kontraktu.

III. K druhům obchodních závazkových vztahů po harmonizaci

Po vydání obchodního zákoníku se obchodní závazkové vztahy ve federaci a později v ČR a SR členily v odborné literatuře vč. literatury komentářové na tzv. absolutní obchodní závazkové vztahy (s výčtem v § 261 odst. 3; tento výčet se však novelami měnil), relativní obchodní závazkové vztahy (za splnění podmínek § 261 odst. 1 a odst. 2), fakultativní obchodní závazkové vztahy (na základě dohody stran podle § 262 ObchZ) a absolutní neobchodní závazkové vztahy (neboli absolutní občanskoprávní vztahy podle § 261 odst. 6 ObchZ). Zkráceně (při vědomí nepřesnosti a při praktické potřebě stručného vyjádření) se hovořilo a hovoří o tzv. absolutních obchodech, relativních obchodech, fakultativních obchodech a absolutních neobchodech.

Právní úprava se přitom změnila⁴ a je otázkou, zda a jak tuto vžitou terminologii zachovat či korigovat.⁵ Je to však zejména problém české úpravy, neboť text obchodního zákoníku v SR se neměnil v příslušných ustanoveních na-

⁴ Měnila se pak vícekrát (ne vždy shodně) i na Slovensku, viz mj. *Moravčíková, A.* Novela Obchodního zákoníku. Slovenský profit, 1998, č. 15, s. 195; *Patakyová, M., Moravčíková, A.* Obchodný zákoník. Ekonomický a právny poradca podnikateľa, 2002, č. 5-6, s. 3-406.

⁵ Viz *Marek, K.* K obchodním závazkovým vztahům. Právní rádce, 2004, č. 3, s. 28-29.

tolik, aby se musela měnit terminologie.⁶ Těmto otázkám se přitom již věnovala odborná pojednání časopisecká,⁷ reagovala i komentářová literatura,⁸ věnovala se jim i naše pojednání.

Velmi významnou změnou právní úpravy v této souvislosti je přitom provedená změna ustanovení § 262 ObchZ ČR. Konkrétně jde o znění § 262 odst. 4. Původně přitom byla změna ustanovení § 262 odst. 4 navrhována v užší podobě a i u této podoby jsme se obávali složitosti.⁹ Dnešní znění § 262 odst. 4 ObchZ přitom určuje následující.

Ve vztazích podle § 261 nebo podřízených obchodnímu zákoníku dohodou podle odstavce 1 se použijí, nevyplývají-li z tohoto zákona nebo ze zvláštních právních předpisů něco jiného, ustanovení této části na obě strany; ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhézních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je však třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem. Smluvní strana, která není podnikatelem, nese odpovědnost za porušení povinností z těchto vztahů podle občanského zákoníku a na její společné závazky se použijí ustanovení občanského zákoníku. (Slovenský obchodní zákoník dnes tuto právní úpravu neobsahuje.)

Pro absolutní obchody se pak některými autory používá v ČR pojem „typové obchody“ a pro úpravu smluv podle § 261 odst. 6 pak pojem „smíšené obchody či kombinované obchody“.

Jiní autoři pak pojem absolutní obchody nemění a obchody podle § 261 odst. 6 řadí pod obchody relativní.¹⁰

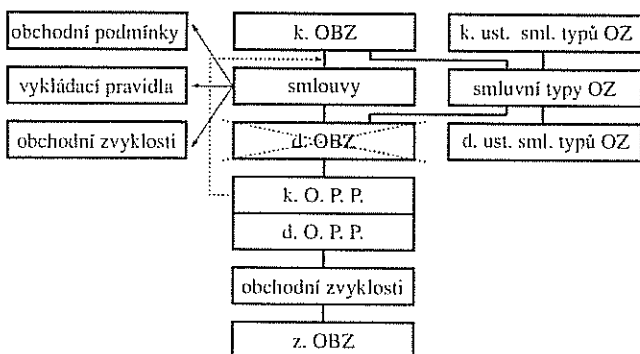
IV. K pramenům a pravidlům obchodního práva a obchodním zvyklostem

Praktické zkušenosti při realizaci stále ukazují, že jsou ve svém souhrnu vnímána jako složitá ta ustanovení obchodního zákoníku, která určují, čím se mají smlouvy v obchodně závazkových vztazích řídit a v jakém pořadí.

Abych přispěl k orientaci v této problematice, pokusil jsem se o grafické znázornění a nazývají tak na dřívější snažení v tomto směru. Obvykle vycházím z příslušných ustanovení obchodního zákoníku, konkrétně z § 1 odst. 2, který platí obecně, § 261 odst. 6 a 7, § 263, § 264, které platí pro „závazkové vztahy“, § 273 a § 274, které platí pro „smlouvy“.

Dnes z důvodu limitovaného rozsahu práce zobrazuji jen schéma výsledné a v podrobnostech odkazuji na již citovanou publikaci.¹¹

Schéma

k. kogentní
d. dispozitivní
z. zásady
OZ občanský zákoník
OBZ obchodní zákoník
O.P.P. občanskoprávní předpisy
ust. sml. ustanovení smluvních typů OZ

Střední část schématu vyjadřuje, že nejprve se vztahy řídí kogentními ustanoveními obchodního zákoníku, není-li jich, pak smlouvou, a není-li příslušné ustanovení ve smlouvě, pak dále níže podle schématu až se event. nakonec posoudí podle zásad, na kterých spočívá obchodní zákoník.

V levé polovině schématu je vyjádřeno, že smlouva může při určení svého obsahu odkázat na použití obchodních podmínek (resp. všeobecných obchodních podmínek) podle § 273, vykládací pravidla podle § 274 a obchodní zvyklosti podle § 264.

Ve schématu napravo je přitom vyjádřeno, čím se řídí smlouvy při použití smluvních typů občanského zákoníku.

Jsem si vědom, že schéma nemůže zachytit celou složitost pramenů a pravidel obchodního práva stanovených obchodním zákoníkem a nutně vyjádřené vztahy zjednodušeje. Počítat je totiž třeba i s kogentními ustanoveními zvláštních předpisů, mezinárodními úmluvami i s předpisy ES. Výhodou grafického znázornění však může být přehlednost, která by mohla přispět k pochopení této základní otázky. Grafické vyjádření přitom může být provedeno i jiným způsobem.

Jak je zřejmé, významným pravidlem o obchodním právu jsou i obchodní zvyklosti. Obchodní zvyklosti jsou zachovávány obecně v jednotlivých odvětvích. To nachází svoje vyjádření i v terminologii.

Smluvním stranám nic nebrání, aby si např. pojmy, které nejsou kogentně stanoveny obchodním zákoníkem, definovaly (pro účely smlouvy) ve smlouvě. To považuji za velmi vhodné. Stanovení obsahu pojmu přitom může být pochopitelně různé. Z vymezení obsahu pojmu pak může vyplývat i povinnost smluvní strany (např. zhotovitele, provádějí-li definovaný zkušební provoz). Ze smluvní praxe (i mezinárodní) se pak ukazuje, že by normování pojmů měla být věnována značná část smlouvy.

Pokud ovšem obsah použitých pojmů nebude stanoven právním předpisem ani smlouvou, pak tam, kde se tento pojem vytvořil a kde jde o obchodní zvyklost, bude použita obchodní zvyklost. Obchodní zvyklosti se přitom vytvářejí a vytvářejí postupně.

Obchodní zvyklosti tvoří obecnou množinu (viz § 1 odst. 2, § 264 odst. 2) a v rámci této množiny jsou i obchodní zvyklosti odvětvové (viz § 264 odst. 1).

⁶ Srov. *Jakubovič, D.* Triedenie obchodno-právnych vzťahov v právnom poriadku Slovenskej republiky. *Justičná revue*, 2006, č. 2, s. 440-459.

⁷ Viz *Bejček, J.* Změny v typologii obchodních závazků. *Obchodní právo*, 2003, č. 3, s. 2-12.

⁸ Srov. např. *Štenglouá, I., Plíva, S., Tomsa, M.* Obchodní zákoník. 8. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 939-949 s předchozími vydáními; *Dědič, J. a kol.* Obchodní zákoník. Komentář, díl. IV. Praha : Polygon, 2002, s. 3269-3278.

⁹ K těmto otázkám viz *Pelikánová, I.* Obchodní zákoník drcený novelami novel. *Právní zpravodaj*, 2001, č. 3, s. 1 a s. 4 a srov. *Marek, K.* Poznámka k článku Obchodní zákoník drcený novelami novel. *Právní zpravodaj*, 2001, č. 4, s. III-IV.

¹⁰ K tomu viz např. *Marek, K.* op. cit. sub 1, s. 17-23.

¹¹ Tamtéž, s. 23 a násled.

Dnes použijeme příkladmo odvětví výstavby a akreditivů.

Obsah některých pojmů se vytvořil ještě před jeho pozdějším uvedením v příslušném právním předpisu (např. obsah pojmu finální dodávka se ustálil ještě před vydáním pozdějších vyhlášek č. 147/1959 Sb., č. 44/1977 Sb. a č. 13/1985 Sb.). Obsah jiných pojmů byl nejprve konstituován právním předpisem (např. finální poddodávka) a i po zrušení příslušného předpisu se dále používá jako obchodní zvyklost (přičemž se vyskytují i případy, kdy definice obsahu těchto pojmů zůstala po zrušení právního předpisu obchodní zvyklostí a nyní se stává opět součástí právního předpisu (např. v ČR u pojmů rekonstrukce a modernizace) a další obchodní zvyklosti dále vznikají bez dnešního přímého vztahu k právním předpisům (např. obsah pojmu realizační projekt; dříve se – před konstituováním obsahu pojmu realizační projekt – používal pojem prováděcí projekt a ještě předtím konečné projektové řešení).

Níže uvádím jen některé (základní) obchodní zvyklosti z tzv. pojmové oblasti. Na povaze těchto obchodních zvyklostí přitom nemění nic skutečnost, že jejich původ lze mj. spatřovat v dřívějších (zrušených) právních předpisech. K dalšímu svému vývoji totiž tyto zvyklosti nebudou již potřebovat permanentní novely právních předpisů.

Na obchodní zvyklosti je možné odkázat ve smlouvě podle § 264 odst. 2 ObchZ; v případě absence takového odkazu bude možnost vycházet z ustanovení § 264 odst. 1 ObchZ. Přednost však dávám jednoznačnému odkazu.

Zejména ve výstavbě je počet pojmů, jejichž obsah je dán obchodními zvyklostmi, dosti široký. Mohu proto uvést jen některé z nich a odkázat na aktuální slovníky, kde bývají pojmy, které nejsou stanoveny právními předpisy, definovány. Řada pojmů má jen národní dosah, i když tu existuje i jistý zahraniční vliv. Příkladem může být obsah pojmů používaných při zkouškách technologického zařízení. Řada pojmů má však nadnárodní obsah. To podle mého názoru může platit o akreditivech.

Zkoušky

Zkouškami se ověřují vlastnosti zkoušených plnění a jejich způsobilost. Existují různé druhy zkoušek, od technicky poměrně jednoduchých až po zkoušky složitě. Není-li obsah použitého pojmu definován ve smlouvě a neurčují-li ho právní předpisy, pak je obsah stanoven podle obchodních zvyklostí. Uvedou-li např. smluvní strany, že ke splnění smlouvy dojde po úspěšném zkušebním provozu a „zkušební provoz“ nedefinují, pak nastane tato situace. Podle obchodních zvyklostí se vžil následující obsah uvedených pojmů.

Stanovené zkoušky jsou zkoušky stanovené právními předpisy, technickými předpisy či technickými normami.

Individuální vyzkoušení je v praxi používaný pojem pro smluvní povinnost zhotovitele, resp. dodavatele buď dodávky smontovaného výrobku, nebo montáže, popř. montážních prací. Rozumí se jím vyzkoušení stroje, zařízení nebo technického systému v rozsahu nutném pro prověření jeho úplnosti a jeho funkcí a současně ověření řádného provedení montáže, popř. jen ověření řádného provedení montáže (jedná-li se o montáže nebo montážní práce). Pokud má být individuální vyzkoušení

smluvní povinností zhotovitele, musí být jako takové ve smlouvě sjednáno.

Komplexním vyzkoušením jsou zkoušky díla, které zásadně tvoří soubor strojů a zařízení. Dodavatel (zhotovitel) jím prokazuje, že dílo je kvalitní a že je schopno zkušebního provozu (pokud je sjednán). Pojem komplexní vyzkoušení určuje, že se komplexně zkouší všechny části předmětu plnění.

Zkušební provoz navazuje na komplexní vyzkoušení a ověřuje, zda zařízení bude za předpokládaných provozních podmínek schopno provozu v rozsahu stanoveném pro zkušební provoz v dokumentaci. Zkušební provoz je počáteční fáze užívání (provozu) stavby. Během zkušebního provozu se obvykle realizuje náběhová křivka, tj. trajektorie (dráha), po níž se postupně naplňují cíle projektu. Spojuje komplexní vyzkoušení s garančními zkouškami nebo jiným způsobem prokázání a zhodnocení splnění cílů projektu.

Garanční zkoušky prokazují, zda zařízení dosahuje ve smlouvě výslovně sjednaných hodnot a ukazatelů.

Zda bude provedeno individuální vyzkoušení, komplexní vyzkoušení, zkušební provoz a garanční zkoušky, popř. zda budou provedeny některé či všechny tyto zkoušky postupně, je věcí smluvního ujednání a vyplývá to z charakteru díla. Jestliže podle smlouvy má být řádné provedení díla prokázáno provedením zkoušek, považuje se provedení díla za dokončené až poté, co byly tyto zkoušky úspěšně provedeny.

Akreditivy

Jsou i pojmy, které naše právní předpisy nedefinují, mají však obsah nejen uznávaný v tuzemsku, ale i v jiných státech světa. Příkladem mohou být pojmy z používání akreditivů, tj. např. *akreditiv revolvingový* (kumulativní a nekumulativní), *akreditiv převoditelný*, *akreditiv s tzv. červenou doložkou*, *Back to back akreditiv*, atd. Obsah těchto pojmů je v odvětví bankovních služeb znám.

Rozšířený je též *Standby akreditiv*, který vznikl v USA, kde legislativa většiny států USA neumožňuje vystavit bankovní záruku. Jde tedy fakticky o dokument odpovídající bankovní záruce. *Standby akreditiv není na rozdíl od klasického akreditivu platebním instrumentem, ale instrumentem zajišťovacím.* Oprávněný předpokládá, že bude zapláceno jinak než prostřednictvím Standby akreditivu. Standby akreditiv se použije pouze v případě, že by tomu tak nebylo.

Typickým dokumentem vyžadovaným „pod Standby akreditivem“ je prohlášení oprávněného, že určitá faktura nebyla příkazem proplacena. Jako dodatečné dokumenty by přicházely v úvahu dokumenty dopravní, balící listy atd., tj. dokumenty, které osvědčují realizaci dodávky.

Dalším uvádným druhem akreditivu je *permanентní akreditiv*. Zahrnuje několik závazků banky, jež se mají plnit za stejných akreditivních podmínek v různé době. K dalšímu členění akreditivů lze pak odkázat na odbornou literaturu.¹²

¹² Máchla, P. Dědění, darování a převádění nemovitostí v praxi. Praha : Newsletter, 1999, s. 144; Marvanová, M., Juřík, P., Vítkovský, K. Platební styk. Praha : Bankovní institut, 1996, s. 81 a násl.

V. K obsahu mezinárodních úmluv

Obchodní zákoník, účinný k 1. 1. 1992, je stále ještě velmi mladým předpisem. Vztah jeho ustanovení k mezinárodním úmluvám vyjadřuje ustanovení § 756 ObchZ. Mezinárodních úmluv je pochopitelně celá řada. O této otázce můžeme tedy rovněž pojednat jen příkladmo.

Zajímavý je mj. vztah obsahu právní úpravy kupní smlouvy a obecných ustanovení o závazcích v obchodním zákoníku k obsahu Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží. Zde je zřejmé, že se tuzemský zákonodárce nechal dosti inspirovat mezinárodní úmluvou.

Pro porovnání lze orientačně níže uvést některé články úmluvy a u nich odpovídající ustanovení obchodního zákoníku. Bude-li ustanovení uvedeno bez poznámky, jsou případné odchylky v textu jen nepatrné. Půjde-li o změny drobné, vyjádřím tuto skutečnost zkratkou slova modifikace.

Níže uvádím články úmluvy a jim odpovídající ustanovení:

- čl. 3 odst. 1 – § 410 odst. 1, čl. 3 odst. 2 – modif. § 410 odst. 2,
- čl. 8 odst. 1 – § 266 odst. 1, čl. 8 odst. 2 – modif. § 266 odst. 2, čl. 8 odst. 3 – modif. § 266 odst. 3,
- čl. 14 – modif. § 409,
- čl. 18 odst. 3 – modif. § 275 odst. 4,
- čl. 25 – modif. § 345 odst. 2,
- čl. 30 – § 411,
- čl. 31 – § 412,
- čl. 32 odst. 1 – § 413,
- čl. 33 písm. a), b) – § 414 odst. 1 písm. a), b),
- čl. 34 – § 418,
- čl. 35 odst. 1 – § 420 odst. 1,
- čl. 35 odst. 2 písm. a), b) – modif. § 420 odst. 2, 4,
- čl. 35 odst. 4 – modif. § 424,
- čl. 36 – modif. § 425 odst. 1, 2,
- čl. 37 – § 426,
- čl. 38 – § 427,
- čl. 39 – modif. § 428,
- čl. 40 – modif. § 428 odst. 3,
- čl. 42 – modif. § 433,
- čl. 52 – modif. § 442 odst. 1, 2,
- čl. 53 – § 447,
- čl. 58 – modif. § 450 odst. 1, 2, 3,
- čl. 66 – § 461,
- čl. 67 odst. 1 – § 457, čl. 67 odst. 2 – modif. § 458,
- čl. 68 – modif. § 460,
- čl. 72 – modif. § 348,
- čl. 74 – § 379,
- čl. 75 – modif. § 469,
- čl. 76 odst. 1 – modif. § 470,
- čl. 79 odst. 1 – modif. § 374 odst. 1, čl. 79 odst. 2 – modif. § 375, čl. 79 odst. 3 – § 374 odst. 3,
- čl. 81 odst. 1 – § 351 odst. 1,
- čl. 82 odst. 1 – § 441 odst. 1, čl. 82 odst. 2 písm. a), b) – § 441 odst. 3 písm. a), b), čl. 82 odst. 2 písm. c) – modif. § 441 odst. 4,
- čl. 85 – § 462,
- čl. 86 odst. 1 – § 463, čl. 86 odst. 2 – modif. § 464,
- čl. 87 – modif. § 465,
- čl. 88 odst. 1 – modif. § 466, čl. 88 odst. 2 – § 467, čl. 88 odst. 3 – § 468.

Strany (viz čl. 6 Úmluvy) přitom mohou vyloučit použití této Úmluvy nebo, s výjimkou čl. 12, kterékoli její ustanovení nebo jeho účinky změnit.

Znalost o shodě značné části článků Úmluvy a ustanovení obchodního zákoníku může umožnit kontrahentům argumentaci pro případné ujednání v kupních smlouvách, že se dané smluvní vztahy budou po dohodě smluvních stran řídit českým obchodním zákoníkem nebo slovenským obchodním zákoníkem. Protistranu je totiž možno upozornit, že jde obsahově o známou a moderní úpravu, z uvedené mezinárodní úmluvy.

Druhým zajímavým příkladem může být smluvní ujednání o přepravě věci (i přepravní smlouva se uzavírá standardně a velmi často).

V současné době je např. ČR vázána zejména těmito mezinárodními úmluvami upravujícími přepravu zboží:

- Úmluvou COTIF – JPP/CIM (pro železniční přepravu),
- Úmluvou CMR (pro silniční přepravu – viz vyhl. č. 11/1975 Sb.),
- Varšavskou úmluvou (pro leteckou přepravu),
- Úmluvou OSN o námořní přepravě zboží (tzv. Hamburskými pravidly z r. 1978 – viz sdělení MZV č. 193/1996 Sb.)

Tyto mezinárodní smlouvy se vztahují na mezinárodní přepravy. I ustanovení mezinárodních smluv nejsou jen dispozitivní, ale i kogentní. Tam, kde jsou kogentní ustanovení si smluvní strany pochopitelně nemohou ve svých smlouvách dohodnout odlišná ujednání.

Pro vztahy s cizím prvkem je vhodné upozornit na jedno opomíjené ustanovení nejčastěji používané mezinárodní smlouvy, a to Úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR) publikované u nás vyhláškou č. 11/1975 Sb.

Úmluva ve svém článku 1 říká, že tato Úmluva se vztahuje na každou smlouvu o přepravě zásilek za úplatu silničním vozidlem, jestliže místo převzetí zásilky a předpokládané místo jejího dodání, jak jsou uvedena ve smlouvě, leží ve dvou různých státech, z nichž alespoň jeden je smluvním státem této Úmluvy. Toto ustanovení platí bez ohledu na trvalé bydliště, a státní příslušnost stran. Z toho vyplývá, že Úmluva se použije na smlouvy o přepravě věci i mezi tuzemskými subjekty, předpokladem jejího použití je, že místo převzetí zásilky a předpokládané místo jejího dodání leží ve dvou různých státech.

Z toho plyne, že např. *pokud český odesílatel uzavírá smlouvu s českým dopravcem, je-li místo odeslání zásilky v České republice a místo přijetí zásilky mimo ČR, např. ve Slovenské republice, uzavírají smlouvu o přepravě věci podle Úmluvy CMR, nikoli podle obchodního zákoníku.*

Na tuto skutečnost se však v praxi žel někdy zapomíná a na straně odesílatele, dopravce či příjemce zásilky bývá pak dosti problémů, např. při reklamacích, při uplatňování nároků na náhradu škody apod. Úmluva totiž jiným způsobem než obchodní zákoník upravuje práva a povinnosti odesílatele, dopravce či příjemce zásilky, jejich odpovědnost a nároky na náhradu škody.

I zde se však nabízí použití obecné možnosti a možnosti dohodnout použití českého obchodního zákoníku, resp. slovenského obchodního zákoníku, a do-

hodnout si tedy obecně použití příslušné tuzemské úpravy (s výjimkou ustanovení, od nichž se odchýlit nelze).

V praxi se setkáváme s ujednáními, že strany zařadí do smlouvy text o tom, že se řídí „právním řádem ČR“ a domnívají se, že se v obchodněprávních vztazích budou řídit českým obchodním zákoníkem. Tam, kde existuje publikovaná mezinárodní úmluva, tam se však – při takovém ujednání – český obchodní zákoník nepoužije. Nestačí tedy odkázat na právní řád, ale je to třeba učinit přímo na obchodní zákoník.

VI. K uzavírání smluv

Obchodněprávní smlouvy jsou podle obecné úpravy uzavřeny dohodou o celém jejich obsahu. Ustanovení § 409 až 719b ObchZ upravující jednotlivé typy smluv se použijí jen na smlouvy, jejichž obsah dohodnutý stranami zahrnuje podstatné části smlouvy stanovené v základem ustanovení pro každou z těchto smluv. Ostatní smlouvy – tzv. nepojmenované smlouvy (podle ustanovení § 269 odst. 2 ObchZ) – nejsou uzavřeny, jestliže strany ve smlouvě dostatečně neurčí obsah svých závazků (obchodní zákoník uvádí „předmět závazků“).

De lege ferenda je však možné zvážit obvyklý obsah mezinárodních úmluv i národních úprav v rámci jiných zemí, které připouštějí „volnějši“ kontraktaci. Např. odsouhlasí-li akceptant všechny podstatné části smlouvy a navrhne změnu některých částí nepodstatných, např. odkazem na některé obchodní podmínky, pak, pokud offerent nevyjádří včas svůj nesouhlas, se naplní domněnka, že smlouva byla uzavřena ve znění vyjádřeném akceptantem.

Lze přitom očekávat, že i v tuzemsku se budou výrazněji používat pravidla Incoterms.

K Incoterms vydala Mezinárodní obchodní komora v Paříži tzv. zlatá pravidla. Mj. je zde upozorněno, že *vykládací pravidla jsou určena pro kupní smlouvu a nemohou být zaměňována pro související přepravní smlouvu s dopravcem.* Subjekty kupní smlouvy musí však sdělit svým dopravcům jaké doložky byly zvoleny, aby byla přepravní smlouva ve shodě s kupní smlouvou.

Protože nejsou doložky všeobsažné, je k doložkám ještě vhodné sjednat např.

- kdo bude zboží nakládat a vykládat,
- rozsah pojištění (časový, územní),
- vymezení dopravy (např. mrazírenský kontejner, nepřepravovat na palubě).

Pokud smluvní strana zajišťuje celní odbavení nebo je odpovědná za dodávku do místa určení ve vnitrozemí cizího státu, je vhodné smluvně počítat se situacemi, kdy celní odbavení nebo vnitrozemská doprava řádně neproběhne z důvodů, které nemají původ v činnosti této smluvní strany.

Kromě Incoterms se počínají uplatňovat i relativně nové Intraterms (International Trade Terms), které na Incoterms navazují a vycházejí z nich.¹³

Úvahy de lege ferenda si zaslouží i ty naše právní úpravy smluv, kde je cena podstatnou částí smlouvy. Příkladem může být smlouva kupní. Zde je stanoveno, že ve smlouvě musí být kupní cena dohodnuta nebo musí v ní být alespoň stanoven způsob jejího dodatečného určení, ledaže z jednání o uzavření smlouvy vyplývá vůle stran ji uzavřít i bez určení kupní ceny. V tomto případě je ku-

pující povinen zaplatit kupní cenu stanovenou podle § 448.

Domníváme se, že de lege ferenda (tak, jak to bývá v mezinárodních úmluvách i národních právních řádech jiných zemí), může být stanoveno, že má být dohodnuta cena nebo způsob stanovení ceny, jinak se bude mít za to, že smlouva vzniká bez dohody o ceně (pak by se použila ustanovení toho typu jako je dnešní § 448). Taková kontraktace je přece jen volnějši a vede k menšímu počtu případů, kdy smlouva nevznikne.

Pro písemnou formu smluv pak platí z obecných ustanovení o závazcích ustanovení § 272 odst. 2 ObchZ, a není-li výslovně dohodnuto jinak, nemusí být písemná smlouva měněna písemně. Obsah tohoto ustanovení bude jistě de lege ferenda zvážen. Vhodnější je zřejmě dnešní úprava občanskoprávní.

¹³ Viz *Hermann, A. H. International Trade Terms*, Mezinárodní obchodní podmínky. Praha: RADIX, 1997, s. 164.

Diskuse

Okamžik vzniku práva na náhradu škody v případech odpovědnosti notáře za vadu jím vyhotoveného dokumentu

Jaromír Kožíak*

I. Úvodem

Jistě mi dáte za pravdu, když prohlásím, že každý notář by si měl osvojit znalost odpovědnosti za škodu při výkonu své profese. Nikdo totiž není neomylný a i ten nejlepší právník může učinit chybu. Kdo však zná následky svého pochybení, může jím účinně čelit.

Přitom už na první pohled je úprava odpovědnosti notáře dosti komplikovaná. Nejen, že je rozhozena do většího množství předpisů, ale ještě navíc v souvislosti s ní vyvstává řada obtížně řešitelných otázek s pouze minimální zákonnou úpravou. Jedné z nich – určení okamžiku, od kterého lze úspěšně nárokovat náhradu škody, se budu věnovat v tomto článku.

II. Předpoklady vzniku odpovědnosti notáře

V české právní úpravě je typicky možné domáhat se práv z odpovědnosti za škodu, pokud jsou splněny podmínky stanovené zákonem pro podřazení skutkového stavu pro konkrétní odpovědnost institut. Tyto podmínky zákon velice podrobně a kazuisticky upravuje. Těmito předpoklady vzniku odpovědnosti notáře se zabývá v podobě obecné úpravy § 57 NotŘ, k ní speciální úprava je obsažena v § 3 až 5 a dále § 13 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím, a podpůrně také občanský zákoník. V této úpravě najdeme vcelku srozumitelné vymezení podmínek týkajících se oprávněného a povin-

* Autor je studentem PF MU v Brně.

ného subjektu, kauzálních souvislostí a dalších okolností týkajících se vzniku škody.

Co se týče charakteru škody, může jít jak o škodu skutečnou, tak i o ušlý zisk, opisně tedy o zmenšení majetku poškozeného nebo o nezvětšení majetku poškozeného, ač k jeho zvětšení mělo po právu dojít.

Těmito podmínkami se však v tomto článku budu zabírat spíše okrajově, jen natolik, kolik je nutné k ilustraci problému, na který se chci soustředit. A tím je otázka času, okamžiku, od kterého lze právo na náhradu škody uplatnit. Jde o otázku, kterou právní předpisy spíše opomíjejí. Z povahy věci vyplývá, že aby bylo možné se práv z odpovědnosti za škodu domáhat, musí škoda vzniknout a být vyčíslitelná v penězích. Lze také uvažovat o situaci, kdy škoda ještě nevznikla, nicméně je jisté, že k ní dojde a vyčíslitelné, v jakém rozsahu vznikne. S touto otázkou se české právo výslovně nevyrovnává. S ohledem na formulaci § 442 odst. 1 ObčZ (hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo) lze však vyvodit, že tato možnost není přípustná vzhledem k použití minulého času. Z výše uvedeného je možné vyvodit jednoznačný závěr. Náhradu škody lze žádat v okamžiku, kdy byly naplněny všechny podmínky stanovené zákonem a to včetně vzniku škody. Ve většině případů je tato situace jasná. V právní sféře ovšem okamžik vzniku škody není tak snadno identifikovatelný. Závisí zejména na způsobu, jakým škoda vzniká.

III. Okamžik vzniku škody a práva na její náhradu

Případy odpovědnosti notáře za škodu jsou do značné míry specifické. Objevuje se otázka, kdy přesně škoda vzniká. Vady právních dokumentů totiž nejsou vždy jednoznačně identifikovatelné. Pokud dlužník namítne, že smlouva je neplatná a odmítne plnit, neznamená to automaticky, že právní dokument je vadný. Takový závěr by byl už na první pohled absurdní. Vzhledem k absenci úpravy této otázky v platném právu nám nezbyvá, než zapomenout na výklad zákonných ustanovení a situaci řešit argumenty logickými vycházejícími z postaty věci. Dojdeme k závěru, že vznik škody se nám zde rozpadá do dvou momentů – faktické změny v majetku poškozeného (například zaplacení poplatku notáři) a okamžiku, od něž lze určit, že se jedná skutečně o škodu – tj., že výdaj neměl očekávané důsledky. Tyto dvě události často nespádají v jeden okamžik. Při tom, aby byl naplněn požadavek vzniku škody a bylo možno žalovat na její náhradu, musí dojít k oběma událostem. Nejprve zpravidla dojde k faktické změně majetku, ale může to být i obráceně. Zatímco faktickou změnu majetku lze většinou v čase spolehlivě určit, tak určení chvíle, od níž lze jednoznačně tuto změnu majetku považovat za škodu, již vyžaduje náročnější úvahu. Stojíme před zásadní otázkou, zda se tak stane již sepsáním vadného právního dokumentu, okamžikem kdy dlužník odmítne plnit své povinnosti ze smlouvy nebo zda je třeba nejprve vůči dlužníku neúspěšně vést soudní nebo rozhodčí řízení. Z důvodu, že se problematika liší podle vady, kterou je dokument stížen, bude následující výklad rozdělen do několika oddílů.

IV. Nicotnost a absolutní neplatnost

Předpokládejme nyní, že vadou právního dokumentu je jeho nicotnost nebo absolutní neplatnost.

Tato situace je pro poškozeného podle mého názoru vcelku příznivá. Účinky vady právního dokumentu nastávají okamžitě, lze je v soudním řízení snadno prokázat analýzou znění listiny a po zjištění vady a jejího následku v podobě nicotnosti nebo absolutní neplatnosti lze vyčíslit z toho vzniklou škodu (otázkou, jaká škoda vzniká, se zabývám níže). Poškozený tak může úspěšně zažalovat na náhradu škody již v okamžiku vyhotovení vadného dokumentu a dokonce i před tím, než nabude účinnosti (nenastává-li perfekce, platnost a účinnost v jediném okamžiku). Není nutné čekat na odmítnutí plnění dlužníkem nebo vůči němu zahajovat soudní řízení. Pochopitelně, škodu, která fakticky nevzniká přímo neplatností, ale až v návaznosti na ni, lze požadovat až s jistým časovým zpožděním.

Názor, že škoda nevzniká již absolutní neplatností listiny, ale až nesplněním povinnosti ze smlouvy je podle mého nutno odmítnout, neboť absolutní neplatnost nastává od samého počátku a listina je tak již od vydání zcela bezcenná a účastníci právního úkonu vůbec nenabylí práv, která nabýt měli. A právě v tomto spatřuji vznik škody.

Tato situace se nám ovšem může ještě zkomplikovat. Dlužník nemusí vůbec o neplatnosti vědět a může tento svůj nedluh splnit, čímž by došlo k realizaci smlouvy. Nejedná se však o řádné plnění a škoda v této situaci vznikla stejně jako by k plnění vůbec nedošlo. Toto plnění je nutně klasifikovat jako bezdůvodné obohacení věřitele, nicméně, pokud není uplatněno právo na jeho vrácení, plnění věřiteli fakticky zůstane. Po uplynutí promlčecích lhůt je tato situace dále částečně zhojena. Stojíme před otázkou, jak tuto situaci posoudit – došlo tímto plněním k zániku škody? Nebo škoda i nadále existuje?

Dávám přednost názoru, že toto plnění nemá vliv na otázku náhrady škody (náhradu lze úspěšně požadovat a již poskytnutá náhrada se nevrací). Na podporu tohoto názoru předkládám jako argument, že vada smlouvy existuje, smlouva je neplatná od samého počátku a to, že došlo k realizaci smluvního plnění, neznamená v tomto případě, že došlo také k realizaci smlouvy, neboť šlo buď o plnění nedluhu nebo plnění na základě nové neformálně uzavřené smlouvy. Nesmíme zapomenout, že nicotnost nebo absolutní neplatnost jsou vady tak závažné, že je nelze konvalidovat a dokument jednou takovouto vadou stížený je navždy neúčinný.

Ještě komplikovanějším možným scénářem je situace, kdy dlužník, který splnil nedluh, později nastoupí vůči poškozenému věřiteli z titulu bezdůvodného obohacení a uspěje (poškozený nevyužije námitku promlčení nebo právo žádat zpět bezdůvodné obohacení ještě není promlčeno), když se však poškozený na notáři bude domáhat náhrady škody, ten mu promlčení práv z náhrady škody namítne. Tato situace je možná, neboť bezdůvodné obohacení by se promlčovalo od jeho uskutečnění, kdežto právo na náhradu škody od okamžiku, kdy mohlo být poprvé uplatněno – tedy od okamžiku vyhotovení dokumentu. K promlčení může dojít i v subjektivní lhůtě dříve, než uplyne objektivní, to však v této souvislosti není podstatné. V tomto případě nelze, než konstatovat, že se poškozený náhrady škody nedomůže a zároveň smlouva nebude realizována. Pravda, dosti tvrdé, nicméně nutné a spíše spravedlivé uplatnění zásady *vigilantibus iura*. Věřitel měl dostatek času odhalit vadu dokumentu a že tak neučinil je nutno považovat za jeho nedbalost.

V. Relativní neplatnost, možnost odstoupení

Dále si vezměme případy, kdy k tomu, aby vznikla škoda je zapotřebí splnění podmínky. Jde zejména o případy odstoupení od smlouvy nebo případy relativní neplatnosti. Pravděpodobná je například následující situace – v obchodním právu, pokud je důvod neplatnosti stanoven k ochraně určitého subjektu, může se ho dovolávat jen tento subjekt (§ 267 odst. 1 ObchZ). Pokud se oprávněný subjekt neplatnosti dovolává, je právní úkon a tedy také předmětný dokument zneplatněn tímto okamžikem, ovšem s účinností od samého počátku. Tímto okamžikem také podle mého názoru vzniká škoda a právo domáhat se její náhrady po notáři.

Základním argumentem pro tento názor je, že do okamžiku, než se druhý účastník dovolává relativní neplatnosti, není jisté, zda škoda nakonec vznikne. Pokud dlužník své závazky splní, půjde o řádné plnění, neboť právní dokument je dosud platný.

Problémem však je, že poskytnuté plnění bude účastník moci žádat zpět po dodatečném dovolání se neplatností, neboť to způsobí neplatnost dokumentu od samého počátku. I pokud tak dlužník splní své závazky vyplývající z právního dokumentu v celém rozsahu, možnost vzniku škody není nadále vyloučena. K alespoň částečnému zhojení dochází promlčením práva dovolávat se relativní neplatnosti, k úplnému zhojení může dojít konvalidací, tedy odstraněním vady. Tato situace je v případě, že jde o synalagmatický závazek zcela reálná – obě strany mohou mít zájem na tom, aby se smlouva zrealizovala.

V tomto případě nelze žalovat rovnou na náhradu škody – nejprve je třeba žádat plnění povinností po dlužníkovi. Žaloba na náhradu škody by jinak musela být zamítnuta z důvodu, že škoda dosud nevznikla, případně ji nelze vyčíslit. To se týká i nákladů na vadnou smlouvu vynaložených – protože pokud se plnění ze smlouvy zrealizuje v plném rozsahu, případně je smlouva zhojena (zde by ovšem bylo možno žádat náhradu škody vzniklé v souvislosti s provedením zhojení), tak smlouva svůj účel plní stejně, jako kdyby byla bez vad.

Dále je třeba poznamenat, že vzhledem k důvodům relativní neplatnosti v českém právu je většinou velmi obtížné odhalit její latentní existenci před tím, než se jí oprávněný subjekt dovolává. Výjimkou je např. rozpor právního úkonu s předpisem chránícím pouze jednu ze smluvních stran v obchodním právu, kdy lze tento rozpor odhalit analýzou textu dokumentu

Případ, kdy by vada dokumentu byla sankcionována možností odstoupení od smlouvy je vhodné posoudit obdobně jako případy relativní neplatnosti. V praxi je výskyt takového problému ale dost nepravděpodobný.

VI. Smír

Dalším zajímavým výkladovým oříškem je situace, kdy poškozený a jeho dlužník uzavřou smír (ať již soudní nebo mimosoudní), popřípadě využijí institut s obdobnými následky – např. dohodu o narovnání. V této situaci je možné vyčíslit škodu, která vznikla a to tak, že se porovná oč nevýhodnější jsou podmínky smíru či dohody o narovnání, než původní podmínky obsažené ve smlouvě.

K tomuto je dále nutné uvést, že soud rozhodující o náhradě škody by měl po prokázání pochybení notáře ve-

lice pečlivě zvažovat kauzální souvislost se vznikem škody – osobně se domnívám, že náhradu škody nelze přiznat v situaci, kdy by poškozený byl v soudním řízení úspěš, nicméně ho nedovedl do konce a uzavřel kompromisní smír, nebo řízení vůbec nezahájil. Tento problém by měl soud posoudit jako předběžnou otázku a na základě získaného poznatku, zda je předmětný dokument vadný nebo ne, poté rozhodnout o náhradě škody. Toto posouzení bude vcelku snadné u vad stížených nicotností či absolutní neplatností, u ostatních vad již obtížnější. Přiměřeně zde platí to, co bylo uvedeno výše. Situací, která podle mne nemá jednoduché spravedlivé řešení je případ smíru uzavřeného v okamžiku, kdy je dokument stížen relativní neplatností nebo možností odstoupení pouze v latentní fázi – nedošlo tedy k jejich uplatnění. V tomto případě prostě nelze s jistotou zjistit, zda by škoda vznikla, kdyby nebyl uzavřen smír a domnívám se, že v souladu se zásadou vigilantius iura (bdělým náležeji práva) je nutno případnou žalobu odmítnout.

VII. Odporovatelnost

Vzhledem k podmínkám odporovatelnosti právního úkonu v českém právním řádu (§ 42a ObčZ – jde o právo věřitele dožadovat se soudu, aby vůči němu byl prohlášen za neúčinný úkon, kterým byl zkrácen na svých právech) nelze u této vady dokumentu náhradu škody vůči notáři uplatnit. Notář nemá možnost v okamžiku sepsání dokumentu s jistotou dojít k závěru, že úkonem v tomto dokumentu nebude žádný věřitel zkrácen a tedy z podstaty věci nemůže jít o nesprávný úřední postup podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím a pro odpovědnost dle notářského řádu je jednoznačně naplněn liberační důvod obsažený v § 57 odst. 2 NotŘ, tedy že notář škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které na něm bylo možno požadovat.

VIII. Další vady

Dokument může být stížen nejen vadami, které zákon vyjmenovává jako vady právních úkonů. Jedná se zejména o:

- rozpor znění nebo právních účinků dokumentu s požadavky účastníka, které byly notáři sděleny,
- rozpor znění nebo právních účinků dokumentu s tím, o čem notář účastníky ujistil.

V tomto případě je situace z hlediska okamžiku vzniku práva na náhradu škody obdobná jako u nicotnosti a absolutní neplatnosti. Náhradu škody lze tedy žádat okamžitě po zhotovení listiny, s výjimkou některých konkrétních škod, které mohou fakticky nastat až s časovým odstupem.

IX. Závěrem

Z výše uvedeného je patrné, že okamžik vzniku práva žádat náhradu škody je závislý na vadě, kterou je dokument stížen, konkrétně na tom, zda jde o vadu, jejíž existence je od samého počátku objektivně ověřitelná nebo ne.

Značným problémem je, jak již bylo výše nastíněno, absence jakékoli právní úpravy této problematiky a její ponechání na logickém výkladu. To bohužel vede ke

značnému oslabení právní jistoty v této otázce. Proto se domnívám, že by bylo vhodné, alespoň některé z výše prezentovaných závěrů normativně zakotvit. Že se tak stane v brzké době je ovšem dle mého názoru značně nepravděpodobné a spíše můžeme očekávat, že se s tímto problémem bude muset vypořádat judikatura.

X. Použitá literatura

Bílek, P., Drápal, L., Jindřich, M., Wawerka, K. Notářský řád a řízení o dědictví. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2005.
Červená, R. Nová právní úprava odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Bulletin Advokacie, 1998, č. 8.

Onáruš, R. K odpovědnosti státu za škodu způsobenou nesprávným výkonem notářské činnosti. Správní právo, 2000, č. 2.

Poučovací povinnost při aplikaci ustanovení § 175 k odst. 2 OSŘ ve světle nálezů Ústavního soudu

Mgr. Markéta Nývltová*

Ustanovení § 175k OSŘ směřuje na situace, kdy třetí osoba popírá dědické právo dědice či jiný dědic popírá dědické právo jiného dědice či je mezi účastníky spor o existenci či rozsah určitých aktiv či pasiv dědictví.

Rozhodnutí o tom, s kým bude jednáno jako s dědicem v případě, že třetí osoba popírá dědické právo dědice či jiný dědic popírá dědické právo jiného dědice závisí buď na právním posouzení věci či na vyřešení sporné skutečnosti. V prvním případě, tedy při aplikaci § 175k odst. 1 OSŘ, soudní komisař vyšetří podmínky dědického práva obou potenciálních dědiců a jedná dále s tím, o němž lze mít důvodně za to, že je dědicem dle ustanovení § 175b OSŘ, neboť tento je účastníkem dědického řízení.

Pokud rozhodnutí o dědickém právu závisí na zjištění a vyřešení sporných skutečností, pak je na místě aplikace ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ. Pokud však dědické právo je jasné a mezi dědici zůstanou sporná aktiva a pasiva dědictví, soudní komisař k těmto aktivům a pasivům při určení obvyklé ceny majetku, výše dluhů a čisté hodnoty dědictví nepřihlédne.

V praxi se stále potýkáme s aplikací ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ, objevuje se více výkladů a k interpretaci a k aplikaci tohoto zákonného ustanovení nám slouží především komentáře a také judikáty staršího data, jejichž aplikace na dnešní případy je složitější a není možná bez podrobnější znalosti původní úpravy.

Úprava dědických žalob má u nás tradici sahající do dob Rakouska Uherska, kdy dědická žaloba byla upravena císařským patentem č. 208/1854 z 9. 8. 1854 a o nesporném řízení ve svých ustanoveních § 125, § 126 a § 127. Tento patent byl několikrát novelizován, zejména zákonem č. 100/1931, kdy došlo ke změně obecné části patentu o nesporném řízení především ustanovení § 25, která se významně též dotýkala dědických žalob.

Celý patent byl zcela nahrazen úpravou zákona č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních, kdy došlo ke sjednocení sporného, nesporného a zvláštního řízení v jednom právním předpisu. Dědické žaloby byly upraveny v ustanovení § 331 a tato úprava nebyla při nové rekodifikaci občanského soudního procesu zařazena do zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ale do ustanovení § 18 zákona č. 95/1963 Sb., o státním notářství. Od 1. 1. 1993 se úprava dědických žalob, jak ji známe i dnes, vrátila do občanského soudního řádu, tedy do zákona č. 99/1963 Sb., a to zákonem č. 263/1992 Sb.

V poslední době nám slouží při aplikaci § 175k odst. 2 OSŘ také judikáty Nejvyššího soudu a v poslední řadě nálezy soudu Ústavního.

A právě v této souvislosti bych ráda upozornila na dva nálezy Ústavního soudu, a to ÚS 467/2004 a ÚS 117/05, které se týkají shora uvedené problematiky dědických žalob, a to zejména z pohledu ústavou zaručeného práva občana na spravedlivý proces a poučovací povinnosti ze strany soudu.

První z nich se zabývá poučovací povinností obecného soudu a to tak, „že není věcí soudu, aby žalobce poučoval o hmotném právu, ale toto nelze uplatňovat rigorózně“. Ústavní soud se tímto snaží říci, že obecný soud musí poučit účastníky budoucího sporného řízení zejména v tom smyslu, který z účastníků dědického řízení je povinen žalobu podat a vůči komu ji směřovat, jak má znít žalobní petit a v jaké lhůtě je třeba žalobu podat. Tato poučení o vedení budoucího sporného procesu totiž mají vliv na hmotné dědické právo účastníka, který nese důkazní břemeno celého sporu. Pokud by tento byl nesprávně či nedostatečně poučen, mohl by být zkrácen na svých dědických právech a také by sporné řízení zahájené na jeho popud mohlo být hned od počátku zatíženo neodstranitelnými vadami či odstranitelnými vadami podání, které však celé řízení prodlužují. To by mělo vliv jak na práva a povinnosti účastníků zatím přerušeno dědického řízení, tak na hospodárnost obou soudních věcí – jak dědického řízení, tak řízení sporného.

Toto poučení by nemělo pouze zaznít při jednání před soudním komisařem, mělo by se též promítnout do odůvodnění usnesení, které bude vydáno v souladu s ustanovením § 175a OSŘ a § 175k odst. 2 OSŘ.

Průběh takového řízení o dědictví je totiž takový, že poté co soudní komisař zjistí, že rozhodnutí o dědickém právu závisí na zjištění sporných skutečností, a poté, co nedošlo k odstranění sporné skutečnosti dohodou účastníků, je povinen vyhotovit návrh usnesení, ve kterém odkazuje jednoho z účastníků dědického řízení, aby podal žalobu.

Soudní komisař odkáže na uplatnění svého dědického práva žalobou toho z účastníků dědického řízení, jehož dědické právo se mu jeví jako méně pravděpodobné. Tento účastník pak musí tuto žalobu podat proti všem ostatním účastníkům dědického řízení, i kdyby někteří z nich nebyli na sporu o dědické právo zainteresováni. Pokud by se tak nestalo a žalobce by podal žalobu jen vůči jednomu z odpůrců, žaloba by byla zamítnuta pro nedostatek pasivní věcné legitimace dle názoru autorů komentáře k občanskému soudnímu řádu a dle názoru Nejvyššího soudu. Já osobně se domnívám, že soud by

* Autorka je notářskou kandidátkou u JUDr. Miluše Peterkové, notářky v Praze.

mohl ostatní účastníky dědického řízení, kteří nebyli odkázáni na podání žaloby – tedy žalovaní, ať už jsou v přímém sporu se žalobcem či je pro ně rozřešení sporné skutečnosti irelevantní, přibrat v souladu s ustanovením § 92 odst. 1 OSŘ. A to zejména z toho pohledu, že rozřešení sporu je v zájmu objektivní spravedlnosti a formální vada podání, která lze odstranit shora uvedeným přibráním účastníků, by neměla bránit spravedlivému procesu. Předpokládám totiž, že obecný soud, ke kterému dědický spor přijde, má možnost si vyžádat dědický spis a zjistit, kdo jsou účastníci tohoto řízení.

Posouzení, který z dědických titulů se jeví jako méně pravděpodobný, je na soudním komisaři, tedy soudu 1. stupně. Nejde o věc jednoduchou, ale v současnosti jsou pro toto posouzení přibližně tato pravidla:

1. je třeba odkázat toho z účastníků, který popírá existující dědický titul, který z právního pohledu se jeví jako platný (myslím tím, např. pokud někdo popírá platnost a pravost zůstavitelovy závěti, která naplňuje formální znaky na závět kladené),
2. či toho, kdo tvrdí rozhodující skutečnosti, na kterých zakládá svůj dědický titul (např. někdo tvrdí, že se zůstavitelem žil ve společné domácnosti),
3. pokud zůstavitelův potomek tvrdí, že důvody vydědění v listině o vydědění sepsané zůstavitelem nejsou dány, pak jsou dvě možnosti: v odborné literatuře jsem se setkala s takovým názorem, že pokud zůstavitel konkrétně sepsal a popsal důvody vydědění svého potomka, pak je třeba odkázat tohoto potomka, aby dokázal, že zůstavitelem popsané důvody vydědění nejsou dány. Pokud však zůstavitel pouze odkázal na zákonné ustanovení občanského zákona ohledně vydědění, tedy na ustanovení § 469a ObčZ, žalobu by měl podat ten, komu by svědčilo dědické právo v případě, že by vyděděný potomek nedědil.

Tato pravidla jsou pouze orientační, ne vždy je lze uplatnit bez toho, že by s účastníky nebylo náležitě jednáno a jejich argumenty vyslechnuty.

Setkala jsem se totiž v poslední době se zajímavým případem, kdy sporná skutečnost ohledně dědického práva nastala až při domlouvání dědické dohody. Jeden z dědiců začal možná účelově popírat dědické právo toho dědice, jehož dědické právo vycházelo z toho titulu, že žil se zůstavitelem ve společné domácnosti. Tato společná domácnost do této doby zpochybněna nebyla (ve věci již proběhlo více jednání za účasti všech dědiců, tedy i spolužijící osoby), dědic – spolužijící osoba měla dokonce i stejnou adresu v občanském průkaze jako zůstavitel a třetí dědic se spolužitím souhlasil. Soudní komisař po výslechu účastníků, jakož i po prozkoumání všech předchozích protokolů usoudil, že by mohlo jít pouze o účelové tvrzení a návrhem usnesení odkázal toho z dědiců, který popíral spolužití druhého spoludědice, aby podal žalobu, že dědic – spolužijící osoba není dědicem. Tato dědická věc není doposud skončena.

Co se týče žalobního petitu v žalobě, kterou by měl podat ten dědic, který byl na ní usnesením odkázán, měl by znít tak, že žalobce je dědicem po zůstaviteli či že žalovaný není dědicem. Petit rozhodně nemůže znít tak, že např. zůstavitelova závět je neplatná. Takto bylo možno žalovat za působnosti původní úpravy obsažené v ustanovení § 18 zákona č. 95/1963 Sb.

Lhůtou, ve které je žalobce povinen žalobu podat, se zabývají oba shora uvedené nálezy Ústavního soudu.

Oba nálezy se touto lhůtou zabývají z pohledu řádného poučení, kdy soud 1. stupně je povinen účastníky náležitě poučit o jednoměsíční lhůtě na podání žaloby a o důsledcích jejího nepodání či např. vzetí zpět.

Tyto důsledky jsou odlišné od těch, které upravovala původní úprava § 18 notářského řádu. Původně pokud žalobce žalobu nepodal, notář rozhodl s kým bude dále jednat jako s účastníky dědického řízení. Otázkou sporného dědického práva rozhodl sám jako předběžnou otázkou. Nynější úprava nic takového neupravuje, pokud žalobce žalobu nepodá, notář – soudní komisař bude jednat bez této osoby jako dědice. To znamená, že nadále bude jednat s tím dědicem či dědici, jejichž dědické tituly se mu jeví jako více pravděpodobné.

Tato lhůta má charakter lhůty hmotněprávní a prekluzivní. Jde také o lhůtu soudcovskou, tzn. že na návrh lze lhůtu před jejím uplynutím prodloužit. Ústavní soud se ve shora uvedených nálezech vyjádřil tak, že je nezbytné o tomto charakteru a účincích lhůty účastníky náležitě poučit, neboť nesprávným či matoucím poučením může být účastník zkrácen na svém ústavně zaručeném právu na spravedlivý proces. Ústavní soud se zabýval stížností, kdy účastník byl poučen o tom, že „...účastník je povinen žalobu podat ... a to ve lhůtě jednoho měsíce od právní moci tohoto usnesení.“ a dospěl k tomu názoru, že šlo o poučení matoucí, ze kterého nevyplývalo, zda jde o lhůtu tzv. procesněprávní či hmotněprávní. Toto mělo jak vliv na běh lhůty, tak na její uplynutí. Pokud účastník počítal s tím, že jde o lhůtu procesněprávní a podal poslední den lhůty žalobu na poště, a lhůta byla hmotněprávní a žaloba z důvodu pozdního doručení soudu byla odmítnuta, byl účastník zkrácen na svých právech.

Proto je zřejmě nezbytné, aby soudní komisař poučil účastníka v tom smyslu, že jde o lhůtu hmotněprávní, a tedy soud musí mít již poslední den lhůty žalobu ve své dispozici. A toto poučení by se mělo objevit v odůvodnění usnesení vydaného dle § 175a OSŘ a § 175k odst. 2 OSŘ.

Téma dědických žalob jsem tímto svým příspěvkem nevyčerpała. To však ani nebylo mým cílem, jen jsem se pokusila dotknout možná dosud částečně opomíjené povinnosti, která se prolíná celým dědickým řízením. Nesprávné poučení dané v souvislosti s potenciálním soudním sporem však může negativně ovlivnit celý dědický proces a zasáhnout do práv všech účastníků.

Dodatečné projednání dědictví

Mgr. Svatava Trčková*

Článek JUDr. Zdeňka Ryšánka „Jak dodatečně projednat dědictví“ uveřejněný v Ad Notam, 2006, č. 3 vyvolal diskuzi mezi notáři, notářskými kandidáty a notářskými koncipienty. Dovoluji si k jedné z problematičtějších otázek uvést několik svých poznatků a názorů.

Zásada, že se při projednání dědictví použijí procesní předpisy platné ke dni úmrtí zůstavitele, je zakotvena v článku II. bod 2 zákona č. 263/1992 Sb., kterým se mění

* Autorka je notářskou kandidátkou u JUDr. Hany Kulháňkové, notářky v Hradci Králové.

a doplňuje občanský soudní řád. Tento článek stanoví: „Pro řízení o dědictví po těch, kteří zemřeli před účinností tohoto zákona, užije soud dosavadních předpisů, tím není dotčeno užití § 38.“ Zákon č. 263/1992 Sb. nabyl účinnosti k 1. 1. 1993, současně se zákonem č. 264/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník, zrušuje zákon o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (notářský řád) a mění a doplňují některé další zákony. Zakotvení zásady o použití procesních předpisů platných ke dni úmrtí zůstavitele tak kontinuálně navazovalo na ustanovení § 106 odst. 3 zrušeného zákona č. 95/1963 Sb., o státním notářství a řízení před státním notářstvím (notářský řád).

Otázkou zůstává, zda vykládat shora uvedené ustanovení doslovně, nebo podle smyslu právní úpravy s ohledem na požadavek rychlosti řízení vyjádřený v ustanovení § 6 občanského soudního řádu v platném znění.

Některé soudy striktně trvají na doslovném výkladu shora uvedeného ustanovení článku II. bodu 2 zákona č. 263/1992 Sb., a tedy na použití procesních právních předpisů platných ke dni úmrtí zůstavitele v maximální možné míře. Jak vyplývá z výše citovaného článku JUDr. Zdeňka Ryšánka, další soudy používají pouze procesní právní předpisy platné v době řízení o dodatečném projednání dědictví.¹

Já osobně se domnívám, že správný je následující, třetí možný postup, kterému se budu v tomto článku dále věnovat a který soudy stále častěji uplatňují.

Při aplikaci článku II. bodu 2 zákona č. 263/1992 Sb. se použije účelný, zužující výklad. Výsledkem je, že procesní předpisy platné ke dni úmrtí zůstavitele se použijí jen v té speciální části, která upravuje dědické řízení. Pro ostatní procesně právní instituty obecného charakteru se použijí procesní právní předpisy platné v době, kdy je dědictví dodatečně projednáváno. To platí (a soudy je v praxi více či méně aplikovány) například pro předvolání, předvedení, doručování, ale také pro formy rozhodnutí a pro opravné prostředky.²

K formě rozhodnutí zaujímá toto stanovisko také Nejvyšší soud České republiky, když ve svých odůvodněných úvážkách: „...dle rozhodnutí Okresního soudu v ... (správně dle usnesení).“³

Smyslem zásady použití procesních předpisů platných ke dni úmrtí zůstavitele je snaha zajistit, aby řízení o dědictví v případě majetku objeveného po právní moci usnesení (tzv. dodatečná projednání dědictví) byla vedena „stejně“ jako řízení vedená bezprostředně po úmrtí zůstavitele. Vezměme si za příklad řízení o dědictví po zůstaviteli zemřelém v období od 1. 4. 1964 do 31. 3. 1993, kdy platil zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a řízení před státním notářstvím (notářský řád)⁴. V uvedeném období státní notářství po zjištění všech skutečností při jednání vydalo rozhodnutí dle § 37 zákona o státním notářství, ve kterém určilo obecnou cenu majetku, výši dluhů a čistou hodnotu majetku, a poté dle § 39 odst. 2 zákona o státním notářství schválilo dohodu o vypořádání dědictví.⁵ Tato rozhodnutí státního notářství byla vyhlášována při jednání a dle ustanovení § 19 zákona o státním notářství prohlásili účastníci, že nežádá písemné vyhotovení vyhlášeného rozhodnutí a že se vzdává práva odvolání, nebyla tato rozhodnutí doručována. Po právní moci rozhodnutí o schválení dohody potvrdilo státní notářství podle ní nabytí dědictví. V praxi to znamenalo, že mnohdy účastníci již v den jednání

u státního notářství měli k dispozici pravomocné rozhodnutí o potvrzení dědictví.

Dnes by použití procesních předpisů platných ke dni úmrtí zůstavitele v plném rozsahu znamenalo, že se dědické řízení značně protáhne z čistě formálních důvodů. V našem modelovém příkladu by soudní komisař musel připravit návrhy třech rozhodnutí, tzn. rozhodnutí o určení obecné ceny majetku, rozhodnutí o schválení dohody o vypořádání dědictví a rozhodnutí o potvrzení dědictví. Tato rozhodnutí by soud rozesílal postupně, vždy po nabytí právní moci předcházejícího rozhodnutí, čímž by se řízení mohlo prodloužit i o několik měsíců.

Ke shora uvedenému je ještě nutno podotknout, že neustálé změny společenských poměrů mnohdy ani z praktických důvodů neumožňují bezvýhradné použití procesních předpisů platných ke dni úmrtí zůstavitele. Typickým příkladem je doručování.

O dodatečném projednání dědictví by se jistě dala napsat poměrně rozsáhlá publikace. Třebaže je majetek vyšší najevo po právní moci usnesení mnohdy malé hodnoty, často se jedná o řízení trvající několik let, zejména v případě úmrtí „původních“ dědiců a zjišťování několika generací jejich právních nástupců. Takovým řízením je potom notář – soudní komisař nucen věnovat značnou pozornost. Dovolují si podotknout, že u dodatečného projednání dědictví bývá nejednou nepoměrně mezi odměnou notáře za projednání dědictví a množstvím učiněných úkonů. V této souvislosti by stálo za úvahu zabývat se možnou změnou notářského tarifu⁶.

Závěrem nelze než souhlasit s JUDr. Zdeňkem Ryšánkem o nutnosti sjednocovat postup notářů – soudních komisařů a soudů. Můžeme si jen přát, aby také úpravě dodatečného projednání dědictví věnovala v budoucnu soudní praxe a legislativa náležitou pozornost.

¹ Pro zjednodušení používám formulaci „dodatečné projednání dědictví“ pro obsah vyjádřený v ustanovení § 175x OSŘ: „Objeví-li se po právní moci usnesení, jímž bylo řízení o dědictví skončeno, nějaký zůstavitelův majetek, popřípadě i dluh, provede soud o tomto majetku řízení o dědictví.“ Stejně tak je toto zjednodušení uváděno v díle Bílek/Drápal/Jindřich/Wawerka Notářský řád a řízení o dědictví. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 703.

² Výjimku z tohoto pravidla představuje forma rozhodnutí v dědických řízeních projednávaných podle obecného občanského zákoníku a císařského patentu č. 208/1854 ř.z., kdy formou rozhodnutí je odevzdací listina, a to z důvodu, že je nutné přihlídnout v té době k zcela odlišným zásadám dědického práva hmotného a dědického práva procesního, a nelze tedy pro tato řízení použít zužující výklad článku II., bodu 2 zákona č. 263/1992 Sb.

³ Např. sp. zn. 30 Cdo 1141/2003.

⁴ Dále pro zjednodušení a přehlednost používám označení zákon o státním notářství.

⁵ Je uváděn modelový příklad, kdy zůstavitel nebyl ke dni úmrtí ženatý a nebylo třeba vypořádat bezpodílové spoluvlastnictví manželů, a kdy bylo více dědiců, kteří uzavírali mezi sebou dohodu o vypořádání dědictví.

⁶ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky číslo 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví (notářský tarif), ve znění pozdějších předpisů.

Reakce na reakce

Pavel Kolesár*

V Ad Notam, 2006, č. 2, vyšel můj příspěvek „Problematika účastenství v řízení o dědictví“. K napsání tohoto

*Autor je studentem PF UK v Praze.

příspěvků mě přivedly zkušenosti s řadou notářů jakožto soudních komisařů, s jejichž některými postupy v řízeních o dědictví nesouhlasím. Potěšilo mě, že se mi na můj příspěvek dostalo hned dvou písemných reakcí uveřejněných také v Ad Notam, a to od JUDr. Ivo Kuchařka, notáře v Třinci, a Mgr. Ing. Ondřeje Kličky, notářského koncipienta u JUDr. Ondřeje Holuba, notáře v Praze.¹ Reakce to byly převážně polemické, nicméně dle mého názoru většina polemik pramenila jednak z možného nepochopení mnou formulovaných myšlenek a jednak z odlišného názoru na věc. Rád bych se proto k této problematice ještě jednou vrátil, některé pasáže dovyšvětlil a některé své – možná radikální – názory podložil dalšími argumenty, které mě k nim vedou.

V prvé řadě bych se rád pozorným čtenářům omluvil za terminologickou nepřesnost a svým oponentům dal za pravdu, že označení státu za **dědice** ve větě „...že stát by jako **dědic** přicházel v úvahu až poté, co by bylo prokázáno, že všechny tyto notářské zápisy (a jsou případy), byl nikoli časté, kdy takových závětí je i kolem deseti) jsou neplatné z formálních důvodů a přesto tím, že stát vyzývá k vyjádření,² považují jej tím za **dědice** ve smyslu § 175i odst. 1 OSŘ, a to již od samého počátku řízení“ bylo skutečně chybné. Jak správně oponenti poznamenali, nejedná se v tomto případě o dědictví, ale o odúmrť. Pokud však nahradíme tuto formální nepřesnost následujícím způsobem, a to „...že by dědictví připadlo státu až poté, považují jej tím za účastníka řízení o dědictví, a to od jeho počátku“, obsah věty, jehož jsem zastáncem, zůstává zachován. Touto větou jsem nechtěl směřovat postavení státu jakožto dědice s jeho postavením jako nositele subjektivního hmotného práva odúmrťi, jak vyvozuje Ivo Kuchařka. Podstata této věty je jiná. Jak sám Ivo Kuchařka uvádí, *stát by se měl stát účastníkem řízení až tehdy, když zůstavitel nezanechal ani závětní, ani zákonné dědice nebo je jejich právo pochybné*. Jistě, že ani skutečnost, že závěť je sepsána ve formě notářského zápisu a splňuje formální náležitosti, které ukládá zákon (zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád), nevyklučuje možnost takový dědický titul napadnout, jak uvádí Ondřej Klička. Tímto tématem jsem se rovněž poměrně podrobně zabýval ve svém článku „Prokazování způsobilosti k právním úkonům ve sporech dle 175k OSŘ“³. Nicméně rozhodně nelze a priori říci, že závětní titul na základě závěti takto sepsané je pochybný, když sama Notářská komora uvádí na svých webových stránkách, že *oproti jiným způsobům sepsání závětí, které zákon připouští, je u závěti sepsané notářským zápisem na nejvyšší možnou míru zaručeno, že dědictví bude skutečně podle vůle pořizovatele projednáno*. Proto účel této věty byl poukázat na skutečnost (která ostatně vyplývá z celého příspěvku), že u řady soudních komisařů⁴ je stát povoláván k vyjádření hned od počátku řízení o dědictví, přičemž pro toto počínání nejsou dostatečné důvody, v jejichž vymezení se s Ivo Kuchařkem ztotožňuji. Především stát je dle § 175b OSŘ za účastníka řízení považován až tehdy, když není osob, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici,⁵ což není případ, který jsem popisoval ve svém příspěvku. Navíc se domnívám, že vyžadovat vyjádření po státu, resp. Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, je v tomto případě na pováženou,⁶ neboť jeho zájmy ochrání soud v nesporném řízení sám. Důkazní břemeno v prokázání delacního důvodu totiž tíží toho, kdo se považuje

za dědice. Jinak řečeno kdo neprokáže svůj delacní důvod, tomu nemůže být dědictví potvrzeno.⁷

Ondřej Klička dále ve své reakci uvádí dvě z možných situací, které mohou nastat v řízení o dědictví. Situaci A, kdy zůstavitel nezanechal závěť, ale existuje osoba, které svědčí zákonný titul. Poté se objeví osoba s konkurujícím dědickým titulem (zákonným či z posléze nalezené závěti). Pod situací B označuje případ, kdy zůstavitel zanechal závěť, existuje však i osoba, které svědčí zákonný titul. U obou situací se táže na to, kdo je účastníkem řízení a má přitom zřejmě na mysli dědické tituly univerzální, v opačném případě by daná polemika byla zcela bezpředmětná. Ohledně situace A potom uvádí, že mnou uváděné pojetí účastenství vede k závěru, že účastníkem řízení je buď jedna, nebo druhá osoba. Tento závěr vyvozený Ondřejem Kličkou je však chybný, neboť pochopitelně účastníky budou obě osoby. K tomu uvádím, že dle mého názoru jsou obě osoby povolány k účastenství, což platí i v případě situace B, a to na podkladě ustanovení § 175b OSŘ, neboť u obou lze mít důvodně za to, že mohou být dědici. Vycházím při tom ze speciality citovaného ustanovení vzhledem k obecnému vymezení účastenství dle § 94 OSŘ. Dále pak z toho, že si lze v praxi těžko představit osobu, která by byla povolána k účastenství dle § 94 odst. 1 OSŘ, tedy na základě toho, že se jedná o *jejím právu* a zároveň by nebylo možno ji důvodně⁸ považovat za dědice BACHA – VĚŘITELĚ DLE § 175b. Co by potom bylo tím *jejím právem*? Pouze popírat právo někoho jiného? Jistě takovouto „actio popularis“ zákonodárce neuvažoval. Tímto právem je právo dědické, jež musí být prokázáno (viz výše) a jestliže prokázáno není, bude účast takové osoby v řízení o dědictví ukončena dle § 94 odst. 4 OSŘ,⁹ přestože může mít i nadále zájem na popření dědického práva této jiné osoby. Z pochopitelných důvodů tak daleko jeho věcná

¹ Kuchařka, I. K článku Pavla Kolesáře Ad Notam, 2006, č. 3, s. 98; Klička, O. Několik poznámek k článku „Problematika účastenství v řízení o dědictví“ Ad Notam, 2006, č. 4, s. 124–126.

² Pouze pro pořádek uvádím, že „vyjádřením“ je míněno nikoli odmítnutí či neodmítnutí dědictví, ale popření či nepopření subjektivního dědického práva jiného dědice.

³ Kolesář, P. Prokazování způsobilosti k právním úkonům ve sporech dle 175k OSŘ. Právní fórum, 2006, č. 7, s. 249 a násl.

⁴ Není divu, že tak jako rozhodovací činnost soudů není stejná, i činnost soudních komisařů se liší. Problém však dle mého názoru je, že někdy jsou mantinely činnosti soudního komisaře skutečně velmi široké. Srov. např. určování hodnoty majetku zůstavitele. Je-li součástí dědictví nemovitý majetek, někteří soudní komisaři vyžadují k prokázání jeho hodnoty znalecký posudek, zatímco jiným jejich kolegům postačuje prohlášení realitní kanceláře vydaného na žádost dědice s odůvodněním, že § 175o odst. 1 OSŘ požaduje obvyklou cenu, kterou realitní kancelář zná lépe než znalci. Jaké tento postup má následky, nechť si zváží každý čtenář sám.

⁵ Kdo jsou tyto osoby viz níže.

⁶ Za předpokladu že stát není skutečně dědicem na základě některého delacního důvodu.

⁷ Pro pořádek je třeba uvést, že v rámci nesporného dědického řízení se nejedná o důkazní břemeno v pravém slova smyslu, neboť soud se musí snažit zjistit všechny možné delacní důvody ex offio, i kdyby zůstal účastník nečinný. Lze však říci, že pokud se nepodaří prokázat (účastníku či soudu) žádný delacní důvod, připadá dědictví bez dalšího státu.

⁸ Vágní termín „důvodně“ zde není bezdůvodně. Zákonodárce potřeboval vymezit soudu v nesporném řízení prostor k posouzení, kdo se mu jeví být pravděpodobným dědicem, a to právě z toho důvodu, aby řízení o dědictví nebylo zatěžováno neiměrným počtem účastníků. Jako pojistku potom stanovil jednak pro některé případy možnost incidenčního řízení dle § 175k odst. 2 OSŘ a jednak ochranu oprávněného dědice dle § 485 ObčZ. Popírat tedy subjektivní dědické právo jiného dědice může kdokoli, ale musí o sobě zároveň tvrdit, že je sám dědicem.

⁹ Nebo může být též odkázána na pořad práva civilního dle § 175k odst. 2 OSŘ.

aktivní legitimace samozřejmě nesahá.¹⁰ Uznávám, že argumentace Ondřeje Kličky může mít rovněž své zastánce, nicméně já jím nejsem. Každopádně obě řešení vedou k totožným závěrům, proto se domnívám, že tato debata je především akademická, čemuž se samozřejmě nabráním, otázkou však je, zda má být vedena na stránkách časopisu, jehož zaměření je nepochybně mnohem širší než-li pouhé dědické právo.

Ondřejem Kličkou napadané tvrzení, že *notář - soudní komisař dovádí vyšetřovací zásadu ad absurdum a že jeho postup nemá oporu ani v občanském soudním řádu ani v jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, pokud poskytne alternativnímu dědici možnost, aby se vyjádřil, zda popírá dědické právo jiného dědice* je však vytrženo z kontextu z několika míst, a to ještě v pozměněné podobě. Cílem této mé myšlenky bylo poukázat na nadbytečnost úkonů některých soudních komisařů. O tom, že by měla být poskytnuta možnost *alternativnímu dědici* vyjádřit se, jistě není sporu, ale to jsem ani nikdy nerozporoval. Otázkou však opět je, kdo je tímto alternativním dědicem. Dle mého názoru to je právě věc, kterou musí posoudit soudní komisař, jak bylo řečeno výše, a nikoli za takovou osobu považovat paušálně veškeré osoby, které by připadali do úvahy až v těch nejposlednějších - byť právem předvídaných - případech. Právě onen paušální postup je dle mého názoru alibistický, neboť se soudní komisař sice nevystavuje riziku možného pochybení v posouzení, zda daná osoba je či není důvodným dědicem, nicméně spolu se soudem jistě nespoluuplňuje zásadu hospodárnosti řízení, která by měla být vždy vážena vzhledem k případnému riziku, které může nastat, postupuje-li soudní komisař příliš rychle. Tento případný negativní následek rychlosti řízení je zde však velmi dobře zhojitelný (srov. poznámku 7). Jak navíc sám Ondřej Klička uvádí, řízení o dědictví je dynamický proces, v němž okruh účastníků není dán jako uzavřený a neměnný již od samého počátku, s čímž nelze než souhlasit.

Jeho exkurz k ústavnímu právu v závěru jeho příspěvku, dle mého názoru poněkud odtažitý od sporné části předmětného tématu, již ponechávám na stránkách tohoto časopisu stranou.

Závěrem bych rád vyslovil otázku, na niž již zde - vzhledem k důvodu napsání tohoto příspěvku jako vysvětlení a obhájení svých názorů publikovaných v příspěvku původním - nebudu odpovídat, nicméně která s danou problematikou velmi úzce souvisí. Jedná se o to, zda vůbec všechny osoby vyzývané k vyjádření, zda zpochybňují něčí dědické právo, jsou již přímo účastníky řízení o dědictví. Ale o tom třeba někdy jindy.

¹⁰ O Ondřejem Kličkou uvažované procesní legitimaci není dle mého názoru možno uvažovat vůbec.

Ze zahraničí

Mimořádné zasedání Hexagonály

JUDr. Bohdan Hallada*

Dne 17. listopadu 2006 se ve Vídni uskutečnilo mimořádné zasedání Rady notářství střední Evropy, tzv. He-

xagonála, jejímiž členy jsou prezidenti notářských komor České republiky, Rakouska, Slovenska, Maďarska, Slovinska a Chorvatska.

Iniciátorem setkání byl prezident Rakouské notářské komory Dr. Klaus Woschnak, který Hexagonále v roce 2006 předsedá.

Důvodem byl poslední vývoj ve věci snahy Evropské komise přimět členské státy Evropské unie s notářstvím latinského typu k odstranění některých omezení přístupu k notářskému povolání. Evropská komise se v současné fázi svých snah soustředila na podmínku státní příslušnosti pro přístup k notářské profesi a na požadavek uznávání cizích diplomů, tedy vzdělání získaného na vysoké škole jiného členského státu, než ve kterém má být notářská profese vykonávána.

Ve věci podmínky státní příslušnosti Evropská komise tvrdí, že tato podmínka je v rozporu s články 43 a 45 smlouvy o Evropském společenství, kdy článek 43 stanoví, že: „V rámci níže uvedených ustanovení jsou omezení svobody podnikání pro příslušníky jednoho členského státu na území státu druhého zakázána. Stejně tak jsou zakázána omezení při zřizování zastoupení, poboček, nebo dceřiných společností společností jednoho členského státu na území státu druhého.“

Svoboda podnikání zahrnuje právo zahajovat a provozovat samostatnou výdělečnou činnost, jakož i zřizovat a řídit podniky, zejména společnosti ve smyslu čl. 48 pododst. 2, za podmínek stanovených pro vlastní příslušníky právem států, kde dochází k podnikání, pokud ustanovení kapitoly o pohybu kapitálu nestanoví jinak.“

Tedy stručně řečeno, každý členský stát je podle tohoto ustanovení povinen umožnit příslušníkům jiných členských států na svém území provozování výdělečné činnosti za stejných podmínek, za kterých ji umožňuje svým vlastním státním příslušníkům.

Z tohoto pravidla však stanoví výjimku právě článek 45 tak, že: „Ustanovení této kapitoly se v členských státech nevztahují na činnosti, které jsou v příslušném členském státě spjaty, i když jen příležitostně, s výkonem veřejné moci.“

Evropská komise však překvapivě dospěla k závěru, že notář není nositelem veřejné moci, delegované na něj státem, ale že je vlastně pouze příslušníkem svobodného právního povolání, poskytujícím právní služby, který požívá neodůvodněné zvýhodnění ze strany státu. V tomto případě je ono neodůvodněné zvýhodnění spatřováno v podmínce státní příslušnosti.

Toto stanovisko Evropské komise není zcela nové. Již v druhé polovině devadesátých let komise vyzvala tzv. staré členské státy, které mají notářství latinského typu, aby odstranily ze svých právních řádů podmínku státní příslušnosti pro přístup k notářské profesi. Naprostá většina z nich to ale odmítla učinit s tím, že na notáře se vztahuje výjimka, zakotvená v článku 45 Smlouvy o ES („SES“), protože notáři jsou nositeli delegované státní moci.

Evropská komise se nicméně dovolává toho, že článek 45 SES je ve vztahu ke společenství třeba vykládat extenzivně, kdežto ve vztahu k členským státům restriktivně. V pojetí komise to znamená, že svoboda usazování a podnikání je nadřazena zájmům, které ustanovení uvedeného článku umožňuje členským státům chránit.

*Autor je notářem v Praze.

Argumentace ve věci uznávání cizích diplomů je velmi podobná.

V říjnu roku 2006 se komise rozhodla, že proti těm státům, které ze svého právního řádu neodstraní podmínku státní příslušnosti a nezačnou uznávat cizí diplomy, podá žalobu u Evropského soudního dvora.

V případě, že Evropská komise v následném sporu uspěje, členské státy mohou být donuceny jejím požadavkům vyhovět. Takový úspěch Komise je ale do značné míry závislý na tom, jak soudní dvůr posoudí otázku charakteru činnosti notářů, tedy zda se jedná, či nejedná o výkon delegované pravomoci státu. Pokud by ovšem soudní dvůr na tuto otázku odpověděl negativně, lze se obávat, že nic nestojí v cestě ke zpochybnění dalších principů, na kterých je založeno notářství latinského typu a v konečném důsledku zpochybnění existence jeho samého.

V těsné návaznosti na své rozhodnutí podat žalobu k Evropskému soudnímu dvoru Evropská komise zaslala členským státům, které podmiňují přístup k notářské profesi svojí státní příslušností a vysokoškolským vzděláním získaným na vysoké škole se sídlem na svém území v souladu s článkem 226 SES, dopis.

V případě tzv. nových členských států se jedná o výzvu pro porušení smlouvy, v případě tzv. starých členských států se jedná o dopis, obsahující odůvodněné stanovisko komise. Jestliže členský stát ani na základě druhého dopisu nevyhoví požadavkům komise, může být proti němu podána žaloba u Evropského soudního dvora.

Dopis s odůvodněným stanoviskem tak obdržely již například Francie, Německo, nebo Rakousko. Z členských států Hexagonály výzvu obdržela Česká republika, Slovensko, Maďarsko a Slovinsko. Chorvatska, jako nečlena Evropské unie, se popsany proces zatím bezprostředně nedotýká.

Zástupci všech členských států Hexagonály s výjimkou Chorvatska se tedy 17. listopadu sešli ve Vídni, aby projednali stanoviska svých států k iniciativě Evropské komise a aby zvážili další postup.

Výstup ze setkání lze shrnout tak, že přítomní se shodli na tom, že je třeba důsledně hájit podstatu notářství latinského typu a principy, na kterých stojí, a že je velmi pravděpodobné, že členské státy, jejichž notářství se účastnila jednání, odmítnou požadavky Evropské komise jako neoprávněný zásah do své suverenity.

Otázkou však zůstává, zda signál, který vyšlou všechny členské státy Evropského společenství, bude dostatečně silný, aby přiměl Evropskou komisi ke změně jejího stanoviska a zda vůbec ještě existuje nějaký signál, který by ji k tomu mohl přimět.

Zasedání CNUE v Marseille

JUDr. Martin Foukal*

Dne 11. 10. 2006 se v Marseille sešlo v tomto roce již třetí a předposlední Generální shromáždění Rady notářství Evropské unie, kterému předsedal Dr. Delvaux, prezident lucemburského notářství a prezident CNUE pro r. 2006. Tohoto zasedání se účastnila všechna členská notářství CNUE s výjimkou Malty (celkem 18 zúčastněných notářství), a to prostřednictvím svých prezidentů nebo právoplatně pověřených delegátů.

I. Organizační otázky

1. Volba prezidenta a viceprezidenta CNUE na r. 2007

V úvodu zasedání byla provedena řádná volba hlavních představitelů CNUE pro období roku 2007 s tím výsledkem, že ve prospěch volby prezidenta Dr. Woschnaka z Rakouska bylo odevzdáno 17 hlasů (1 zdržení se) a kandidát na funkci viceprezidenta, Dr. Bolás ze Španělska byl zvolen jednomyslně a získal všech 18 hlasů.

Prezident Delvaux pogratuloval oběma zvoleným kandidátům, kteří následně poděkovali Generálnímu shromáždění za projevenou důvěru. Zvláštní poděkování bylo vysloveno Dr. Bolásem portugalskému notářství za to, že jej navrhlo za kandidáta na funkci viceprezidenta. V této souvislosti je dobré připomenout, že podle platných stanov CNUE bude právě české notářství v druhé polovině roku 2007 mít právo navrhnout kandidáta na funkci viceprezidenta CNUE na funkční období roku 2008.

2. Rozšíření CNUE o Bulharsko a Rumunsko

Dr. Delvaux informoval o tom, že bulharské a rumunské notářství oficiálně požádala o plné členství v CNUE počínaje od 1. ledna 2007. Žádost o přijetí bulharského a rumunského notářství byla všemi přítomnými členskými notářstvími CNUE jednomyslně přijata, a to s účinností od 1. ledna 2007 za podmínky, že obě příslušné země vstoupí do Evropské unie k 1. lednu 2007.

Následně proběhla diskuse o novém rozdělovacím klíči pro financování rozpočtu CNUE a byl přednesen návrh rakouského notářství spočívající v zachování způsobu výpočtu členských příspěvků do CNUE tak, jak byl aplikován při posledním rozšíření CNUE v r. 2004, tj. při využití poměru mezi HDP a počtem obyvatelstva s tím, že tento poměr by byl určující pro stanovení podílu na krytí rozpočtu CNUE: výsledkem by bylo 4,2 % pro rumunské notářství a 1,7 % pro bulharské notářství. Tento návrh byl účastníky zasedání schválen.

3. Kongres evropských notářů ve Varšavě v r. 2008

Dr. Tobback z Belgie předložil návrhy své pracovní skupiny task-force „Kongres 2008“, co se týče místa a termínu konání, nutného předběžného zafinancování kongresu a eventuální finanční podpory sponzorů. Účastníky jednání byl pak jednomyslně schválen termín a místo konání tohoto kongresu, a to ve dnech 11. a 12. září 2008 v Národním divadle ve Varšavě.

Italské notářství doporučilo, aby účastnické poplatky byly stanoveny na dostatečně vysoké úrovni a tím byly pokryty veškeré náklady kongresu, a vyzvalo, aby členská notářství CNUE hledala sponzory a účastnila se činnosti přípravné skupiny pro kongres, z níž by se stal časem zvolený kongresový tým. Byl předložen návrh, aby byla kontaktována také Evropská konference notářských sociálních pojišťoven, která by při příležitosti konání kongresu mohla mít zájem uspořádat některou svoji akci.

*Autor je prezidentem NK ČR.

4. *Vzdělávání v komunitárním právu a mezinárodním právu soukromém*

Dr. García Collantes ze Španělska jménem komise UIN pro evropské záležitosti (CAE) předložil návrh týkající se společného pořádání vzdělávacího programu v komunitárním právu a mezinárodním právu soukromém spolu s CNUE a požádal o jmenování několika zástupců CNUE, kteří by pracovali na tomto projektu, a o schválení částky ve výši 10 000 EUR v rámci rozpočtu na r. 2007 pro účely tohoto vzdělávání vzhledem k důležitosti, kterou si vzdělávání notářů zaslouhuje.

5. *Parlamentní večer CNUE dne 29. 11. 2006 v Bruselu*

Prezident Delvaux informoval o přípravě parlamentního večera a připoměl, že je nezbytné pozvat na tuto akci evropské poslance či komisaře.

II. Komunitární témata

1. *Soudní spor / Evropská komise (státní příslušnost a vysokoškolské diplomy)*

Proběhla výměna informací o postoji různých kabinetů eurokomisařů ve věci řízení o porušení Smlouvy o založení Evropského společenství v otázce podmínky státní příslušnost. Bylo upozorněno na to, že je naléhavé kontaktovat kabinety jednotlivých eurokomisařů, neboť se zdá, že je nutné získat co nejširší podporu, aby se zabránilo tomu, že příslušným členským státům budou ze zasedání komisařů dne 12. října 2006, tj. přímo následující den po konání tohoto Generálního shromáždění CNUE, zaslána tzv. odůvodněná stanoviska a úřední výzvy. Následně proběhla diskuse o nejlepším způsobu, jak mezi jednotlivými notářstvy zajistit vzájemnou koordinaci při reakcích na řízení o porušení výše uvedené smlouvy v otázce podmínky státní příslušnosti v případě, že by na takové řízení skutečně došlo.

Rakouské notářství informovalo o tom, že dne 24. října 2006 bude zveřejněna studie jednoho významného rakouského univerzitního profesora na téma podmínky státní příslušnosti a následně bude přeložena do také francouzštiny a dána k dispozici všem členům CNUE.

Prezident Delvaux navrhl, aby Výkonná rada CNUE byla pověřena vypracovat návrh oficiální odpovědi evropským institucím a tiskové komuniké k otázce státní příslušnosti v reakci na odůvodněné stanovisko pro případ, že bude nakonec zasláno.

2. *Poslední vývoj v některých národních notářstvích (Itálie, Polsko a Nizozemí)*

Informace *italského notářství* o tom, že prioritní cíl jeho současného snažení spočívá v posílení kvalitativních pravidel výkonu povolání, a to vzhledem k tomu, že je nyní již obtížné se vrátit k systému pevných notářských tarifů, které byly před nedávnou dobou zrušeny.

Polské notářství informovalo o nepříznivém vývoji pro polské notářství, a to na základě jednak návrhu ministra spravedlnosti, který má v úmyslu změnit notářský zákon, a na druhé straně v důsledku návrhu nových notářských tarifů (v současnosti existují pouze maximální tarify), které by měly nyní být sníženy v průměru až

o 50 %. Toto poslední opatření by mohlo vést až k likvidaci 40 % existujících notářských kanceláří. Prezident Delvaux informoval o své návštěvě Polska dne 31. října 2006 za účelem diskuse o možnostech podpory CNUE polskému notářství.

Podle posledních zpráv se žádná z obav nenaplnila.

Nizozemské notářství upozornilo, že je důležité sledovat vývoj v různých zemích, a to mj. i nizozemské zkušenosti. Vyslovilo doporučení sledovat především otázku výlučných kompetencí notářů, neboť je jednodušší přizpůsobovat se změnám v oblasti tarifů, numerus clausus atd. než o kompetence přicházet. Dr. Salomons, prezident nizozemské notářské komory vyslovil návrh, aby se zainteresovaná notářství a příp. i ministerstva spravedlnosti obrátila na nizozemské ministerstvo spravedlnosti, které se zabývá sledováním dalšího vývoje v notářství v souvislosti s tzv. Hammersteinovou zprávou, a aby tak byla informována o důsledcích liberalizace notářských služeb v Nizozemí vzhledem k tomu, že tyto výsledky často nejsou veřejně publikovány.

2. *Studie o převodech nemovitostí a konference dne 13. prosince 2006*

Proběhla krátká výměna názorů ohledně toho, zda je vhodné požádat Evropskou komisi o možnost vyslat referenta za CNUE na plánovanou konferenci dne 13. prosince 2006 v Bruselu, která bude věnována reformě profesních služeb a otázce služeb při převodu nemovitostí. Bylo nakonec rozhodnuto vyslat jak referenta, tak umožnit účast členům Výkonné rady CNUE.

Bylo také přijato rozhodnutí zadat studii o převodech nemovitostí profesorovi Murray z Velké Británie a v důsledku toho stanovit mimořádný příspěvek na r. 2006 ve výši 110 000 EUR na financování této důležité studie, a to podle rozdělovacího klíče aplikovaného pro členské příspěvky do CNUE, které hradí národní komory.

3. *Evropská soudní síť (RJE)*

Mag. Matyk za rakouské notářství a jako předseda pracovní skupiny CNUE pro Evropskou soudní síť (RJE) prezentoval obecně návrh stanoviska k účasti notářství v rámci RJE a seznámil s myšlenkou vytvoření sítě kontaktních osob (pověřených otázkou RJE) z jednotlivých notářských komor tak, aby v rámci takto vytvořené spolupráce bylo možné řešit problémy související s různými právními případy při „převodech nemovitostí se zahraničními prvky“. Ta notářství, která si přejí se účastnit první fáze pilotního projektu vytvoření sítě kontaktních osob, byla požádána, aby jména těchto osob sdělila kanceláři CNUE ještě před konáním příštího Generálního shromáždění CNUE v prosinci 2006.

Mag. Matyk informoval o tom, že výše uvedená myšlenka spočívá v postupném vytváření této sítě v rámci CNUE. Cílem by především bylo vytvořit kontaktní místa v rámci pilotního projektu, který by byl realizován na notářskými komorami na národní úrovni do konce r. 2007.

Následně bylo schváleno stanovisko ohledně účasti notářství na aktivitách RJE. Prezident Delvaux požádal o souhlas, aby toto stanovisko mohlo být zasláno viceprezidentovi Evropské komise, panu Franco Frattinimu.

4. RERT (Evropská síť rejstříků závětí)

Dr.Tobback z titulu své funkce prezidenta Asociace evropské sítě rejstříků závětí (ARERT) informoval o posledním vývoji: asociace má nyní šest členů (belgické, francouzské, nizozemské, portugalské, slovenské a sanktpetersburské. Úspěšně také pokračují jednání o vstupu notářství pobaltských republik, Španělska, Maďarska, Lucemburska a Slovenska do ARERT.

V listopadu 2006 bude v kanceláři CNUE v Bruselu uspořádána schůzka, kde bude projekt RERT prezentován Evropské komisi, která o něj jeví velký zájem.

ARERT hodlá v příštím roce požádat o financování z evropských fondů. Aby bylo možné jich využít, je nezbytné, aby ARERT sdružovala co největší počet notářství, která se budou podílet na projektu vytvoření sítě rejstříků závětí.

Prezident Delvaux vysvětlil, že považuje za důležité, aby v zemích, kde je rejstřík závětí řízen státem, notářství působilo jako prostředník mezi ARERT a rejstříkem závětí řízeným příslušným státem. Z tohoto důvodu by bylo důležité vytvořit kontakty mezi ARERT, národními notářstvími a rejstříky.

5. Praní špinavých peněz

Prezident Delvaux informoval o zasedání pořádaném Evropskou komisí za přítomnosti zástupců právnických profesí, kterého se za CNUE účastnil a které bylo zaměřeno na diskusi o důsledcích 2. směrnice o boji proti praní špinavých peněz, a to na základě dotazníku, který Komise rozeslala příslušníkům právnických profesí a který měl u notářství velký ohlas, zatímco odpovědi od advokátů byly mnohem méně výrazné.

Bylo konstatováno, že jak přístupy k 2. směrnici o boji proti praní špinavých peněz, tak její důsledky pro advokáty a notáře jsou velmi odlišné a totéž platí pro rozdíly v přístupech a důsledcích ve srovnání mezi Velkou Británií a kontinentální Evropou. Prezident CNUE zmínil na uvedeném zasedání před zástupci Evropské komise otázku, že vlastně notář nemá takové „klienty“, kteří by byli na notáře vázáni prostřednictvím smlouvy o poskytování služeb, což vytváří určité problémy v otázce aplikace této směrnice na notáře. Komise výše uvedené zasedání ukončila s tím závěrem, že bude došle odpovědi zkoumat a že eventuálně navrhne určité legislativní kroky.

Závěrem prezident Delvaux poděkoval účastníkům zasedání a zvláště pak francouzskému notářství za skvělou organizaci Generálního shromáždění CNUE v Marseille.

Soudní rozhodnutí

K otázce, kdy dědic přestává být účastníkem dědického řízení podle § 175k odst. 2 OSŘ

Nebude-li účastník (dědic) se žalobou podanou ve smyslu ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ úspěšný nebo nepodá-li takovou žalobu vůbec, pokračuje soud v řízení o dědictví bez zřetele na tohoto dě-

dice pouze v případě, že usnesení, kterým byl tento účastník (dědic) odkázán k podání žaloby, splňuje požadavky vymezené ustanovením § 175k odst. 2 OSŘ; jen tehdy také přestává být tento dědic účastníkem řízení o dědictví.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 3. 2006, sp. zn. 21 Cdo 2431/2005

Z odůvodnění: Žalobou podanou u okresního soudu dne 26. 11. 2004 se žalobkyně domáhala určení, že je „dědičkou po zůstaviteli panu J. P., zemřelém dne 28. 11. 2001“. Uvedla zejména, že „okresní soud projednával dědictví po J. P., nar. 6. 12. 1921, posledně bytem Č. č. p. 364, zemř. dne 28. 11. 2001, a to pod sp. zn. 3 D 963/2001“; že „J. P. (dále též „zůstavitel“) listinou o vydědění vydědil žalobkyni a všechny její potomky“, když jako důvod vydědění uvedl, že „dcera o něho neprojevuje opravdový zájem, jaký by dcera projevovat měla“; že „důvody vydědění ze strany zůstavitele neuznala, a proto jí soud dle ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ vyzval, aby uplatnila své právo u soudu žalobou proti závětním dědicům, což učinila, avšak laicky, a soud žalobu zamítl“; že „proto opětovně podává tuto žalobu proti žalovaným, kteří jsou oba dědici po jmenovaném zůstaviteli“.

Okresní soud rozsudkem ze dne 25. 1. 2005, č. j. 1 C 202/2004-33, žalobu zamítl a žalobkyni uložil povinnost nahradit oběma žalovaným náklady řízení. Vycházel ze závěru, že „s ohledem na určenou lhůtu jednoho měsíce a právní moc usnesení, kterým bylo uloženo podat žalobu ve smyslu ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ, je zcela zjevné, že žaloba, která je nyní podána žalobkyní, byla podána až po uplynutí stanovené lhůty, a proto již z tohoto důvodu ji musel soud zamítnout“; že „žaloba, která byla podána žalobkyní je svou povahou žalobou určovací a ani z hlediska ustanovení § 80 písm. c) OSŘ nemůže být na této určovací žalobě naléhavý právní zájem, a to již proto, že dědické řízení po zůstaviteli J. P. je pravomocně skončeno“; že „z těchto důvodů nebylo zapotřebí zabývat se důvody pro vydědění, o kterých žalobkyně tvrdí, že se nezakládají na pravdě a jež tedy odmítá“.

K odvolání žalobkyně krajský soud rozsudkem ze dne 21. 4. 2005, č. j. 15 Co 207/2005-64, rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný potvrdil a uložil žalobkyni povinnost nahradit prvnímu i druhému žalovanému náklady odvolacího řízení. Vycházel ze závěru, že „návrh, který je projednáván, má povahu žaloby ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) OSŘ, a je tedy na žalobkyni, aby prokázala, že má věcnou legitimaci a dále že má na žalovaném určení naléhavý právní zájem“; že „věcná legitimace žalobkyně je v tomto řízení nesporná, problematicky se však jeví prokázání naléhavého právního zájmu žalobkyně na žalovaném určení, neboť ten je dán především tam, kdy by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo tam, kde by se bez tohoto určení stalo jeho právní postavení nejistým“; že „k prokázání naléhavého právního zájmu žalobkyně nepředložila prakticky žádné důkazy, chybí dokonce i tvrzení k tomu, v čem má její naléhavý právní zájem na žalovaném určení spočívat“; že „není na místě trvat na tom, aby žalobkyně v žalobě či jiném podání adresovaném soudu použila konkrétní zákonnou formulaci, je však nutné, aby z obsahu spisu a provedeného dokazování bylo zřejmé, jaký je onen zájem žalobkyně, co může v její sféře rozhodnutí soudu vy-

řešit, jak se její právní postavení změní či zlepší“; že „podle § 175k odst. 2 OSŘ soud odkáže dědice, jehož právo se jeví jako méně pravděpodobné, aby své právo uplatnil u soudu, závisí-li rozhodnutí o dědickém právu na zjištění sporných skutečností“; že „smyslem tohoto ustanovení nepochybně je možnost postavit na jisto otázku, kdo je ve věci dědicem, s kým bude v rámci dědického řízení jednáno, jinak řečeno rozhodnutí v tomto řízení vede k závěru, jaký bude okruh dědiců“; že „žalobkyni lze přisvědčit v názoru, že usnesení, jímž byla vyzvána k podání žaloby, musí obsahovat údaje o tom, jakou žalobu má odkázaný účastník podat a pokud tedy soud pouze obecně odkáže účastníka k podání žaloby, aniž by formuloval, jaký má být její obsah, lze jeho postup shledat jako nesprávný“; že „stejně nesprávné bylo i poučení, které obsahovalo usnesení okresního soudu ze dne 17. 5. 2002, č. j. 3 D 963/2001-70, kterým bylo žalobkyni uloženo, aby podala návrh na určení, že nejsou dány podmínky vydědění“; že „její návrh byl pak zamítnut proto, že na takovém určení neměla naléhavý právní zájem“; že „přes shora uvedené je však nepochybně, že § 175k odst. 2 OSŘ má své místo jen v probíhajícím dědickém řízení, a pokud se účastník během řízení nedomáhal určení, že je dědicem, ať již proto, že nebyl soudem řádně k podání žaloby odkázán, či pro jiné důvody, a dědické řízení bylo pravomocně skončeno, nemůže mít pozdější podání žaloby, byť by řízení skončilo pro žalobkyni úspěchem ve sporu, za důsledek revizi dědického řízení“; že „si nelze představit procesní prostředek, který by mohl pravomocné dědické rozhodnutí zvrátit“; že „za této situace skutečně nesvědčí žalobkyni naléhavý právní zájem na žalovaném určení“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Přípustnost dovolání dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ s tím, že „rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam, neboť řeší otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, zda lze podat žalobu podle ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ i po lhůtě stanovené soudem v dědickém řízení k jejímu podání, pokud usnesení, kterým byl účastník v řízení o dědictví odkázán k podání žaloby, nespĺňuje požadavky vymezené ustanovením § 175k odst. 2 OSŘ a v důsledku toho je žaloba účastníka zamítnuta, aniž by byl soudem, který o žalobě rozhoduje, tento účastník poučen o náležitostech žaloby ve smyslu ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ“. Namítá, že „vzhledem k tomu, že v důsledku chybné výzvy okresního soudu v dědické věci vedené pod sp. zn. 3 D 963/2001 nebyla řádně vyzvána k uplatnění svého práva proti závětním dědicům ve smyslu ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ, nepočala jí běžet lhůta k uplatnění tohoto práva a nic nebrání tomu, aby znovu podala žalobu, kterou toto své právo řádně uplatní“; že „naléhavý právní zájem na požadovaném určení je dán subjektivním nárokem na jednoznačnou deklaraci jejího dědického práva soudem, když se ochrany zásadně nemůže domoci jiným způsobem“; že „naléhavý první zájem na předmětném určení vyplývá i z její současné procesní situace, ve které nemá jinou možnost revize dědického řízení“; že „rozhodnutí obou soudů v uvedené věci nesená ve shora uvedeném smyslu snad příliš formálním přístupem k procesnímu institutu naléhavého právního zájmu a poněkud odtazita od meritorní stránky sporu, spočívají na nesprávném právním posouzení věci“. Navrhuje, aby dovolací soud

napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Druhá žalovaná ve vyjádření k dovolání žalobkyně především navrhla, aby dovolání bylo, v případě, že bude shledáno přípustným, zamítnuto.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a OSŘ) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníci řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 OSŘ, se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 OSŘ).

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu jsou obsaženy v ustanovení § 237 OSŘ.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst. 1 písm. a) OSŘ] nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm. b) OSŘ], anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) OSŘ a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst. 1 písm. c) OSŘ]; to neplatí ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 20 000 Kč a v obchodních věcech 50 000 Kč, přičemž se nepřihlíží k příslušenství pohledávky [§ 237 odst. 2 písm. a) OSŘ], a ve věcech upravených zákonem o rodině, ledaže jde o rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, o určení (popření) rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení [§ 237 odst. 2 písm. b) OSŘ].

Žalobkyně dovoláním napadá rozsudek odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) OSŘ dovolání není přípustné, a to již proto, že ve věci samé nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí, které by bylo odvolacím soudem zrušeno. Dovolání žalobkyně proti rozsudku odvolacího soudu tedy může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 OSŘ).

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst. 3 OSŘ); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 OSŘ ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že

napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 OSŘ, dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

V projednávané věci odvolací soud řešil právní otázku důsledků usnesení, kterým byl účastník (dědic) v řízení o dědictví odkázán k podání žaloby, nesplňuje-li toto usnesení požadavky vymezené ustanovením § 175k odst. 2 OSŘ. Protože tuto otázku odvolací soud vyřešil jinak, než jak je posuzována v ustálené judikatuře soudů (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 7. 2004, sp. zn. 30 Cdo 493/2004, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 84, ročník 2005, a rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. 30 Cdo 940/2004, uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod č. 138, ročník 2005) a protože posouzení této otázky bylo pro rozhodnutí projednávané věci významné (určující), představuje napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně proti rozsudku odvolacího soudu je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 OSŘ, které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první OSŘ), Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně je opodstatněné.

V posuzovaném případě bylo z hlediska skutkového stavu zjištěno, že řízení o dědictví po J. P. zemřelém dne 28. 11. 2001, posledně bytem v Č. č. p. 364 (dále též jen „zůstavitel“), bylo vedeno okresním soudem pod sp. zn. 3 D 963/2001. Usnesením vydaným okresním soudem v tomto řízení dne 17. 5. 2002, č. j. 3 D 963/2001-70, bylo uloženo dceři zůstavitele Ing. I. V., bytem v P. V. 547/19, aby do jednoho měsíce od právní moci tohoto usnesení podala u soudu návrh na určení, že „neexistovaly zákonné podmínky vydědění uvedené v zůstavitelově listině o vydědění ze dne 6. 10. 1993“. V odůvodnění tohoto usnesení je uvedeno, že „zůstavitel v listině o vydědění ze dne 6. 10. 1993, kterou předložil syn zůstavitele Ing. P. P., vydědil svoji dceru Ing. I. V. a současně stanovil, aby se důsledky vydědění vztahovaly i na všechny potomky výše jmenované dcery, a že závětí ze dne 21. 12. 1998 zůstavitel ustanovil za své dědice svého syna Ing. P. P. a paní V. K.“. Usnesením ze dne 10. 1. 2003, č. j. 3 D 963/2001-84, pak okresní soud rozhodl o obvyklé ceně majetku zůstavitele, výši jeho dluhů a čisté hodnotě dědictví a potvrdil, že majetek náležející do dědictví, zde blíže popsany, nabývají Ing. P. P. „dvěma ideálními třetinami“ a V. K. „jednou ideální třetinou“ a že Ing. P. P. současně nabývá „do vylučného vlastnictví“ v rozhodnutí blíže specifikované movité věci. Usnesení okresního soudu ze dne 10. 1. 2003, č. j. 3 D 963/2001-84, bylo doručeno Ing. P. P., MUDr. M. K. (zástupci V. K. v řízení o dědictví po J. P.) a notářce JUDr. M. R., která v řízení působila jako soudní komisařka.

Současně bylo zjištěno, že okresní soud rozsudkem ze dne 14. 10. 2002, č. j. 5 C 372/2002-31, zamítl žalobu Ing. I. V. proti Ing. P. P. a V. K. na určení, že „důvody pro vydědění žalobkyně Ing. I. V. zůstavitelem J. P., zemřelým dne 28. 11. 2001, uvedené v listině o vydědění ze dne 6. 10. 1993 nebyly dány“. Vycházel ze závěru, že „dle současné

právní úpravy je nutno ve smyslu § 175 k odst. 2 OSŘ uplatnit u soudu žalobou dědické právo, tedy domáhat se určení, že žalobce je dědicem po zůstaviteli, popř. že žalovaný není dědicem po zůstaviteli“; že „takovéhoho určení se však žalobkyně ve své žalobě nedomáhá, spornou skutečnost v žalobě uváděnou je nutno posuzovat pouze jako posouzení předběžné otázky a nelze tedy žalovat na určení posouzení předběžné otázky“. Rozhodnutí nabylo právní moci dne 26. 11. 2002.

Podle ustanovení § 175k odst. 1 OSŘ, jestliže někdo před potvrzením nabytí dědictví tvrdí, že je dědicem a popírá právo jiného dědice, který dědictví neodmítl, vyšetří soud podmínky dědického práva obou a jedná dále s tím, u koho má za to, že je dědicem.

Podle ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ, závisí-li však rozhodnutí o dědickém právu na zjištění sporných skutečností, odkáže soud usnesením po marném pokusu o smír toho z dědiců, jehož dědické právo se jeví jako méně pravděpodobné, aby své právo uplatnil žalobou. K podání žaloby určí lhůtu. Nebude-li žaloba ve lhůtě podána, pokračuje soud v řízení bez zřetele na tohoto dědice.

Z ustanovení § 175k odst. 1 OSŘ vyplývá, že soud po vyšetření podmínek dědického práva jedná dále s tím, u koho má za to, že je dědicem. Usnesením vydaným podle tohoto ustanovení může být rozhodnuto – jak vyplývá z jeho znění – pouze o tom, s kým (tj. s kterým z dosavadních účastníků řízení, mezi nimiž je spor o dědické právo) bude nadále jednáno jako s osobou, o níž lze mít důvodně za to, že je dědicem, a, je-li to potřebné, jaký je dědický titul této osoby (při pozitivním vymezení), popřípadě s kým (tj. s kterým z dosavadních účastníků řízení, mezi nimiž je spor o dědické právo) nadále nebude jednáno, neboť lze mít důvodně za to, že není dědicem (při negativním vymezení). Tímto usnesením se totiž řeší (vyšetřují) podmínky dědického práva pro účely průběhu řízení a má význam jen pro vymezení účastníků řízení o dědictví; na jeho základě soud v dědickém řízení považuje za účastníka řízení ve smyslu ustanovení § 175b věty první OSŘ tu osobu, o níž bylo pravomocně rozhodnuto, že s ní bude dále jednáno, popřípadě přestane považovat za účastníka řízení toho, o němž bylo pravomocně rozhodnuto, že s ním nadále nebude jednáno.

Vydání usnesení podle ustanovení § 175k odst. 1 OSŘ je na místě tehdy, jsou-li skutková tvrzení účastníků o rozhodných okolnostech shodná a závisí-li rozhodnutí o dědickém právu pouze na právním posouzení věci. Není-li tomu tak, má soud (soudní komisař) vzhledem k tomu, že v „nesporném“ dědickém řízení nemá z procesního hlediska možnost objasňovat sporné skutečnosti, postupovat způsobem stanoveným v ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ. Toto ustanovení soudu (soudnímu komisaři) ukládá, aby se pokusil uvedený spor o dědické právo vyřešit dohodou, tj. aby vyvinul úsilí směřující k tomu, že se rozhodné skutečnosti mezi účastníky uplatňujícími rozporná dědická práva „stanou nespornými“. Nepodaří-li se soudu (soudnímu komisaři) uvedený spor vyřešit dohodou a skutečnosti rozhodné pro posouzení dědického práva zůstanou i po pokusu o odstranění sporu mezi účastníky sporné, vydá soud usnesení, kterým odkáže toho z účastníků, jehož dědické právo se jeví jako méně pravděpodobné, aby své právo uplatnil žalobou.

Výrok usnesení vydaného soudem v řízení o dědictví podle ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ musí obsahovat údaj

o tom, jakou žalobu má odkázaný účastník podat. Vzhledem k tomu, že § 175k odst. 2 OSŘ umožňuje odkázat dědice, aby žalobou uplatnil své dědické právo, odpovídá tomuto ustanovení – v závislosti na konkrétní procesní situaci – žalobní petit buď na určení, že žalobce je dědicem po zůstaviteli, nebo že žalovaný (některý ze žalovaných) není dědicem po zůstaviteli. Sporné skutečnosti nebo právní otázky, které jsou pro takovéto určení významné (např. že důvody vydědění nejsou dány), představují jen posouzení předběžné otázky, které se neuvádí ve výroku, ale jen v důvodech rozhodnutí. Na rozdíl od právní úpravy dříve obsažené v § 18 zákona č. 95/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nyní platný § 175k odst. 2 OSŘ neumožňuje, aby způsobilým předmětem sporného řízení, zahájeného na základě odkazu dědického soudu, bylo jen určení sporné skutečnosti nebo sporné právní otázky, byť by byla významná pro posouzení dědického práva.

Ve výroku usnesení podle § 175k odst. 2 OSŘ musí soud také určit k podání žaloby lhůtu. Tato lhůta je procesní lhůtou soudcovskou, kterou soud může prodloužit (§ 55 OSŘ), nemůže jí však prominout (§ 58 OSŘ a contr.). Vzhledem k tomu, že s marným uplynutím lhůty, stanovené k podání žaloby, je spojen následek, že soud (soudní komisař) pokračuje v řízení „bez zřetele na tohoto dědice“ (§ 175k odst. 2 věta třetí OSŘ), musí být o prodloužení lhůty nejen požádáno, ale i rozhodnuto ještě před uplynutím původně stanovené lhůty.

Jestliže odkázaný účastník (dědic) nebude ve věci úspěšný nebo jestliže vůbec žalobu ve stanovené lhůtě nepodá, má to za následek, že soud (soudní komisař) – jak uvádí § 175k odst. 2 věta třetí OSŘ – „pokračuje v řízení bez zřetele na tohoto dědice“. Uvedené v konkrétní situaci znamená, že dědic, který byl odkázán na žalobu na určení, že je dědicem po zůstaviteli, přestává být účastníkem dědického řízení a soud (soudní komisař) pokračuje v dědickém řízení bez zřetele na tuto osobu. Byl-li dědic odkázán na žalobu na určení, že jiný účastník není dědicem po zůstaviteli, znamená to, že v dědickém řízení bude pokračováno i s osobou, jejíž dědické právo odkázaný účastník popíral.

Stejně právní následky, které jsou spojeny s tím, že odkázaný účastník nepodal žalobu, nastávají tehdy, jestliže žalobu sice podal, ale byla odmítnuta (§ 43 odst. 2) nebo o ní bylo řízení zastaveno (např. podle § 104 pro nedostatek podmínek řízení).

Žalobu, která je podána po uplynutí stanovené lhůty, musí soud zamítnout, neboť – jak výše uvedeno – po marném uplynutím lhůty, stanovené k podání žaloby soud (soudní komisař) pokračuje v řízení o dědictví „bez zřetele na tohoto dědice“ (§ 175k odst. 2 věta třetí OSŘ).

Výše popsané důsledky toho, že odkázaný účastník (dědic) nebude ve věci úspěšný nebo jestliže vůbec žalobu ve stanovené lhůtě nepodá (soud „pokračuje v řízení bez zřetele na tohoto dědice“) nastanou ovšem pouze v případě, že usnesení, kterým byl účastník (dědic) odkázan k podání žaloby, splňuje požadavky vymezené ustanovením § 175k odst. 2 OSŘ (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 7. 2004, sp. zn. 30 Cdo 493/2004, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 84, ročník 2005).

V posuzovaném případě výrok usnesení okresního soudu ze dne 17. 5. 2002, č. j. 3 D 963/2001-70, vydaného v řízení o dědictví po zůstavitelce, nevyhovuje požadav-

kům vymezeným ustanovením § 175k odst. 2 OSŘ, neboť neodkazuje žalobkyni (dědičku zůstavitele) k podání žaloby na určení jejího dědického práva po zůstaviteli. Důsledky vyplývající z ustanovení § 175k odst. 2 věty třetí OSŘ (soud „pokračuje v řízení bez zřetele na tohoto dědice“) proto – z důvodů výše uvedených – v dané věci nemohly nastat.

Žaloba podaná ve smyslu ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ není určovací žalobou ve smyslu § 80 písm. c) OSŘ, ale je žalobou na určení právní skutečnosti, u níž naléhavý právní zájem vyplývá z právního předpisu. Taková žaloba proto nemůže být zamítnuta pro nedostatek naléhavého právního zájmu na požadovaném určení a žalobce není povinen tvrdit a prokazovat skutečnosti o takovém právním zájmu. Tyto závěry ovšem platí opět pouze v případě, že žaloba splňuje požadavky vymezené ustanovením § 175k odst. 2 OSŘ; v opačném případě je na místě na žalobu klást požadavky vymezené ustanovením § 80 písm. c) OSŘ, včetně povinnosti žalobce tvrdit a prokazovat skutečnosti svědčící o naléhavém právním zájmu na požadovaném určení (srov. Zprávu projednanou a schválenou občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 6. 1982, sp. zn. Cpj 165/81, uveřejněnou ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 49, ročník 1982).

Podle ustanovení § 80 písm. c) OSŘ žalobou (návrhem na zahájení řízení) lze uplatnit, aby bylo rozhodnuto o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem.

Podle ustálené judikatury soudů naléhavý právní zájem o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Žaloba domáhající se určení podle ustanovení § 80 písm. c) OSŘ nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) OSŘ (srov. například rozsudek býv. Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 1971, sp. zn. 2 Cz 8/71, uveřejněný pod č. 17 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1972). Vyslovený předpoklad však nelze chápat všeobecně. Prokáže-li žalobce, že má právní zájem na tom, aby bylo určeno určité právo nebo právní poměr, přestože by mohl žalovat přímo na splnění povinnosti, nelze mu určovací žalobu odepřít. Za nedovolenou – při možnosti žaloby na plnění – lze považovat určovací žalobu jen tam, kde by nesloužila potřebám praktického života, nýbrž jen ke zbytečnému rozmnožování sporů. Jestliže se určením, že tu právní vztah nebo práce je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě o plnění), je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) OSŘ (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1338/96, uveřejněný pod č. 21 v časopise Soudní judikatura, roč. 1997).

V žalobě o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, musí žalobce vždy tvrdit a prokazovat skutečnosti, z nichž vyplývá, že má na požadovaném určení naléhavý právní zájem. Protože jde o procesní povinnost, je soud povinen žalobce o tom poučit (srov. § 5, § 118a odst. 1, 3 OSŘ). Zamítne-li soud určovací žalobu pro nedostatek naléhavého právního zájmu, aniž žalobce o uvedené procesní povinnosti, poučí, zatíží tím řízení

vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 20 Cdo 450/2000, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 51, ročník 2002).

V případě, kdy usnesení, kterým byl účastník (dědic) v řízení o dědictví odkázán k podání žaloby, nespĺňuje požadavky vymezené ustanovením § 175k odst. 2 OSŘ, a žalobce podá žalobu v souladu s takovým usnesením, je na soudu, který o žalobě rozhoduje, aby žalobce poučil rovněž o náležitostech řádné žaloby ve smyslu ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ (§ 5 OSŘ). Toto poučení bude zpravidla tvořit logický celek s poučením již výše popsaným (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. 30 Cdo 940/2004, uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod č. 138, ročník 2005).

Z výše uvedeného vyplývá, že v řízení o dědictví po zůstaviteli okresní soud nepostupoval správně, když dědictví po zůstaviteli projednal a rozhodl o něm „bez zřetele“ na žalobkyni. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí o dědictví po zůstaviteli nebylo – jak výše uvedeno – doručeno žalobkyni (účastníci tohoto řízení – srov. § 175b OSŘ), nenabývalo dosud právní moci, a řízení o dědictví po zůstaviteli proto není dosud skončeno (srov. § 159, § 168 odst. 2, § 175a odst. 3, § 175q, § 175s OSŘ). Za této situace pak žalobkyni nic nebrání, aby se žalobou, nyní již mající náležitosti řádné žaloby ve smyslu ustanovení § 175k odst. 2 OSŘ, domáhala svého dědickeho práva po zůstaviteli.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Nejvyšší soud České republiky jej proto podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty za středníkem OSŘ zrušil. Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta druhá OSŘ).

„Katastrální stanovisko“ Nejvyššího soudu ČR

V předchozím čísle časopisu (Ad Notam, 2006, č. 5) bylo uveřejněno stanovisko občanskoprávního kolegia a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. Cpjn 201/2005, k otázkám souvisejícím s odstoupením od smlouvy o převodu vlastnictví k nemovitosti. Tímto stanoviskem Nejvyšší soud navázal na svou dřívější judikaturu vztahující se k problémům rozhodovací praxe katastrálních úřadů, především na stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. června 2000, sp. zn. Cpjn 38/98, uveřejněné též ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 44, ročník 2000. I když stanovisko sp. zn. Cpjn 38/98 bylo vydáno v době dřívější procesní úpravy rozhodování soudů ve „věcech katastrálních“, tj. v době, kdy rozhodnutí katastrálních úřadů přezkoumávaly podle tehdejší úpravy obsažené v hlavě třetí části páté občanského soudního řádu pouze krajské soudy v jedinstupňovém řízení, závěry obsažené v tomto stanovisku jsou stále platné. Protože stanovisko sp. zn. Cpjn 38/98 bylo v plném znění uveřejněno v časopise Ad Notam, 2000, č. 5, je v tomto čísle časopisu uveden jen přehled právních vět citovaného stanoviska.

I.

K ustanovením § 2 odst. 3 větě první, § 4 odst. 1 a § 5 odst. 1 písm. e) a odst. 2 zákona č. 265/1992 Sb. a § 118, § 141, § 142, § 149 odst. 1, § 149a, § 150 odst. 1 a odst. 4 ObčZ

Byl-li návrh na vklad vlastnického nebo jiného věcného práva do katastru nemovitostí podle dohody o vypořádání společného jmění manželů podán po uplynutí tří let od zániku společného jmění manželů, nelze vklad povolit, ledaže probíhá řízení o vypořádání společného jmění manželů zahájené před uplynutím této lhůty [§ 5 odst. 1 písm. e) zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů].

II.

K ustanovením § 5 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb., § 37 a násl. ObčZ

Katastrální úřad v řízení o povolení vkladu práva do katastru nemovitostí zkoumá právní úkon, na jehož podkladě má být právo do katastru zapsáno, z hledisek taxativně vypočtených v ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů; platnost právního úkonu, na základě kterého bylo v katastru nemovitostí zapsáno právo subjektu posuzovaného právního úkonu, katastrální úřad nezkoumá.

III.

K ustanovením § 4 odst. 1, 2, 3 a 4 písm. d), § 5 odst. 1 písm. e), odst. 2 a 5 zákona č. 265/1992 Sb.

Nepředložení listiny prokazující oprávnění vlastníka nebo jiné osoby oprávněné z právního vztahu nakládat s předmětem právního úkonu [§ 4 odst. 4 písm. d) zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů] je důvodem pro zastavení řízení o povolení vkladu práva do katastru nemovitostí podle ustanovení § 5 odst. 5 zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, pouze v případě, že katastrální úřad vyzval navrhovatele k jejímu předložení ve stanovené lhůtě, poučil jej o zastavení řízení, nebude-li listina včas předložena, a navrhovatel netvrdí, že listinu nemá k dispozici.

IV.

K ustanovením § 5 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb. a zákona č. 87/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Katastrální úřad v řízení o povolení vkladu práva do katastru nemovitostí nezkoumá, zda byly splněny předpoklady pro uzavření dohody o vydání nemovitosti podle ustanovení § 5 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

V.

K ustanovením § 2 odst. 2, § 7, § 8 zákona č. 265/1992 Sb., § 48 a § 133 odst. 2 ObčZ

Odstoupením od smlouvy o převodu vlastnictví k nemovitosti zaniká právní titul, na jehož základě nabyt účastník smlouvy vlastnické právo, a obno-

vuje se původní stav. Následný zápis vlastnického práva do katastru nemovitostí má pouze deklaratorní účinky a provádí se záznamem (§ 7 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

VI.

K ustanovením § 5 odst. 1 písm. c) zákona č. 265/1992 Sb., § 2 odst. 1 písm. a), § 3 písm. a), b), § 4, § 5 odst. 1 písm. a) a b), § 27 písm. a) a § 29 odst. 3 zákona č. 344/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, § 118 odst. 1 a § 119 ObčZ

Je-li předmětem právního úkonu, na jehož podkladě má být zapsáno právo do katastru, pozemek evidovaný v katastru nemovitostí zjednodušeným způsobem (§ 29 odst. 3 zákona č. 344/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů), je jeho označení parcelním číslem podle dřívější pozemkové evidence a uvedením názvu katastrálního území ve kterém leží, bez uvedení, zda jde o parcelní číslo podle pozemkového katastru, přidělového operátu nebo scelovacího operátu, z hlediska ustanovení § 5 odst. 1 písm. c) zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, určité v případě, že se v témže katastrálním území nenachází pozemková parcela shodného parcelního čísla, vedená v jiném druhu evidence.

VII.

K ustanovením § 5 odst. 1 písm. d) zákona č. 265/1992 Sb. a § 72 odst. 4 zákona č. 337/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Rozhodnutí správce daně o vymezení rozsahu zákonného zástavního práva podle ustanovení § 72 odst. 4 zákona č. 337/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ani samotné toto zákonné ustanovení, neomezují vlastníka ve smluvní volnosti ve smyslu ustanovení § 5 odst. 1 písm. f) zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

VIII.

K ustanovením § 4 odst. 4 písm. b) a § 5 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb., § 31 odst. 1 a 4, § 32 odst. 1 a § 46 ObčZ

Ze smlouvy musí být patrné, že ji za účastníka uzavřel jeho zmocněnec. Tomuto požadavku lze dostát i tak, že plná moc, kterou zmocněnec k uzavření smlouvy udělil (§ 31 odst. 1 věta druhá ObčZ), tvoří nedílnou součást smlouvy; v případě smlouvy o převodu nemovitostí se tak musí stát nejpozději v okamžiku podání návrhu na vklad práva do katastru nemovitostí podle této smlouvy.

IX.

K ustanovením § 5 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb., § 31 odst. 1 a § 588 ObčZ

V plné moci udělené k uzavření kupní smlouvy o převodu nemovitosti nemusí být uvedeno komu a za jakou cenu má být nemovitost prodána.

Informace

Soutěž Právník roku 2006

JUDr. Jan Hofmann*

Společnou vůli propagovat a popularizovat, ať již vůči odborné nebo laické veřejnosti dobré jméno a společenský význam právnických profesí, a to s důrazem na odbornost, etiku a povýšení obecného právního vědomí v České republice, rozšířit ve veřejnosti povědomí o právní profesi jako takové a snahu budovat právní profesi odpovídající image, nezkrácenou mediálními skandály, vyjádřily Česká advokátní komora a zakladatel právního portálu společnost EPRAVO.CZ, a. s., konkrétním činem – pořádáním soutěže Právník roku.

Podle statutu této soutěže je jejím hlavním cílem vyvednout z bezejmenné masy tisíců právníků ty, kteří mezi svými kolegy i u veřejnosti požívají velké autority, která jim získala dobré jméno, respekt a renomé. Proto již v prvním ročníku této soutěže vyhlášené v roce 2005 mohla nominovat takové právníky jak odborná, tak i laická veřejnost. Odborná porota, jejímž předsedou byl předseda České advokátní komory JUDr. Vladimír Jirousek, posuzovala celkem 160 regulérně nominovaných právníků a udělila celkem 8 cen v odborných kategoriích – Finance, Development, Autorské právo, Nemovitosti, Bankovníctví, Reklama, Informační technologie a Soutěžní právo. Odborná komise dále udělila jednu cenu dle hlasování laické veřejnosti a jednu zvláštní cenu za přínos českému právu. Pro zajímavost uvádím, že právníkem roku 2005 v kategorii Nemovitosti se stal JUDr. Jiří Balašík, právníkem roku 2005 zvoleným laickou veřejností se stal JUDr. Petr Toman, zvláštní cenu za přínos českému právu přejmenovanou příhodně na právníckou Síň slávy, získal JUDr. Karel Čermák. I v ostatních kategoriích získali vesměs ocenění právníci z řad advokacie.

Zakladatelé této soutěže a pořadatelé jejího druhého ročníku Česká advokátní komora, která jako první ročník soutěže i tento ročník zajišťuje, a společnost EPRAVO.CZ, a. s. ve Statutu soutěže přijatém pro rok 2006 a pro roky následující vycházejí ještě důsledněji ze specifické nezávislosti toho kterého právníckého oboru a z pojmu justice jakožto pojmu tým, že v tomto statutu zakotvili zásadu spolupracovat při naplňování cílů soutěže se zástupci Ministerstva spravedlnosti České republiky, soudů, státních zástupců, exekutorů i notářů.

Odborná porota je pro tento rok desetičlenná, jejími členy jsou zástupci České advokátní komory, EPRAVO.CZ, a. s., Soudcovské unie, Unie státních zástupců, Exekutorské komory České republiky a Notářské komory České republiky, jejím předsedou je opět předseda České advokátní komory JUDr. Vladimír Jirousek, prvním místopředsedou předseda dozorčí rady EPRAVO.CZ, a. s., druhým místopředsedou je osoba jmenovaná Ministerstvem spravedlnosti České republiky.

* Autor je notářem v Praze.

Letošní ročník Právníka roku je vyhlášen v nových základních kategoriích - Občanské právo (hmotné, procesní), Obchodní právo, Rodinné právo (včetně opatrovnícké agendy), Veřejné právo, Trestní právo (hmotné, procesní), Právo duševního vlastnictví a Obor občanských (lidských) práv a svobod. Zvláštními a stálými kategoriemi Právníka roku jsou Právník roku 2006 - za výjimečný přínos právní profesi (Právnická síň slávy), Talent roku - pro mladé začínající právníky do 33 let věku a Právník roku volený laickou veřejností. Kandidáty do jednotlivých kategorií mohla navrhnout veškerá odborná i laická veřejnost prostřednictvím internetu - na adrese www.pravnikroku.cz do 15. prosince 2006. Návrh na kandidáta musel být doložen stručným odůvodněním a pokud možno písemným souhlasem kandidáta s účastí v soutěži. Kandidátem na titul v jednotlivých kategoriích může být kterýkoliv právník, jehož profesionální výkon právní praxe se jakkoliv dotýká práva v širším slova smyslu nebo tuto praxi ovlivňuje, tedy i legislativní a akademickou činností.

Odborná porota rozhodne o vítězích v jednotlivých kategoriích soutěže nejpozději do 10. ledna 2007.

V případě základních kategorií bude porota rozhodovat zejména na základě těchto kritérií:

- a) konkrétní počin či počiny kandidáta v rámci jeho praktické činnosti;
- b) výsledky právnícké činnosti účastníka, případně společenský význam či dopad jeho práce;
- c) publikační, legislativní nebo jiná činnost znamenající významný přínos pro právní praxi, ať již v oblasti teoreticko-právní, aplikační, systémové, právně manažerské apod.
- d) významný přínos na poli praktického právního vzdělávání a na úseku veřejné právní osvěty.

V případě kategorie Právník roku - Síň slávy v návaznosti na některá ze shora uvedených kritérií porota rozhodne na základě posouzení celoživotní praxe, resp. díla, kandidáta, a to i již nežijícího, v kontextu s obecným kreditem účastníka v povědomí právnícké veřejnosti či její významné části.

V kategorii Talent roku pak porota rozhodne na základě předložených písemných prací účastníků soutěže. Téma, forma a rozsah těchto prací se vymezují takto:

- a) jakékoliv téma týkající se právní praxe, právní historie, legislativní problematiky (právního předpisu či judikatury), občanských (lidských) práv nebo politické (dějinné či současné) události s dopadem na právní obor nebo právní stav, resp. na právní teorii či praxi, případně též na téma týkající se významné osobnosti, jež svým životem nebo dílem zasáhla do oblasti práva, apod.;
- b) užití jakékoliv literární formy (povídka, esej, fejeton, úvaha - analýza atd.), resp. formy běžné v právní teorii či praxi (výklad institutu, písemné zpracování závěrečné řeči či jiného právního úkonu atd.);
- c) rozsah práce - při ústním přednesu cca 15-20 minut.

Před vyhlášením vítězů v kategorii Talent roku může porota vyzvat vybrané účastníky k ústnímu přednesu písemné práce před porotou. V této kategorii budou vítězové na prvních třech místech oceněni i finančně.

Rozhodnutí poroty budou tajná až do okamžiku veřejného vyhlášení vítězů galavečera Právník roku, který se bude konat dne 19. ledna 2007 v kongre-

sovém sálu Tophotelu Praha v Praze 4. Část vstupenek na tento galavečer bude distribuována prostřednictvím Notářské komory České republiky, která bude na tomto galavečeru prezentovat notářskou činnost a časopis Ad Notam prostřednictvím „stánku“.

Závěrem lze konstatovat, že ke 14. listopadu 2006 bylo na umístění v jednotlivých kategoriích Právníka roku nominováno celkem 327 kandidátů, z toho například do Talentu roku 4 kandidáti. Bohužel mezi nominovanými kandidáty je pouze jeden z oblastí dotýkající se notářské praxe. Lze proto jen doufat, že již v příštím ročníku, který bude vyhlášen v souladu se Statutem této soutěže k 31. březnu 2007, se mezi nominovanými kandidáty vyskytne více účastníků z řad notářské praxe. K tomu by měla dopomoci, jak doufám, i tato stručná informace.

IV. diskusní fórum nad občanským zákoníkem

Prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.*

Dne 24. listopadu 2006 se na právnické fakultě UK v Praze konalo již čtvrté diskusní fórum nad návrhem občanského zákoníku, které pořádala katedra občanského práva právnické fakulty UK v Praze ve spolupráci s katedrou práva evropského. Tato diskusní fóra, která odborná veřejnost správně vnímá jako příspěvek teoretické fronty k předloženému návrhu občanského zákoníku, byla doposud věnována obecným vztahovým a systematickým otázkám předložené osnovy nového občanského zákoníku.

I při průběhu posledního diskusního fóra byla dodržena zásada, že na každé zasedání diskusního fóra je pozván významný odborník ze zahraničí. Tentokrát měl být hostem prof. Pierre Widmer, znamenitý švýcarský civilista, mj. dlouholetý ředitel Institutu srovnávacího práva v Lausanne a tvůrce evropských zásad deliktivního práva, teoretik s vynikající evropským pohledem na soukromé právo. Prof. Widmer, který připravil výtečný referát na téma „Helvétské úvahy nad návrhem nového českého občanského zákoníku“ se však pro náhlé onemocnění nemohl diskusního fóra zúčastnit osobně, a proto jeho referát přednesl vedoucí katedry evropského práva prof. Tichý. Na pozadí velmi kultivovaně provedeného srovnání tvorby švýcarského občanského a návrhu českého občanského zákoníku dospěl prof. Widmer k závěru, „že český návrh představuje mimořádný kodifikační projekt, který se orientuje ve svém mezinárodním okolí a nechává se jím inspirovat“. Zpracovatelům českého návrhu mj. doporučil, aby fundamentální právní princip dobré víry byl v českém návrhu vyjádřen ještě zřetelnějším a jednoznačnějším způsobem. Rovněž prof. Widmer vyjádřil naději, že české civilní právo se nechá ještě více obohatit o úsilí o evropskou a globální harmonizaci.

Místopředseda Ústavního soudu prof. Holländer se v další části diskusního fóra znamenitě vypořádal s vý-

*Autor je vedoucím katedry občanského práva PF UK v Praze.

znamem právních zásad a systematikou návrhu nového občanského zákoníku. Jeho příspěvek byl pokusem spojit hermeneutické chápání práva s hledáním obsahu a významu zásad obecně uznaných za přirozené zásady právní. V té souvislosti upozornil prof. Holländer na roli „předporozumění“ při formulování obsahu a smyslu právního textu. Termínem „předporozumění“ rozumí úroveň všeobecného profesního vzdělání, zkušeností, hodnotovou orientaci i charakterové vlastnosti interpreta. K obsahu „přirozených zásad právních“ pak referující uvedl, že přirozené právo není kontraproduktivním formalismem v právním myšlení a tedy „přirozené zásady právní“ nejsou v osnově občanského zákoníku výrazem extrémního konfliktu mezi právem pozitivním a přirozeným, nýbrž jsou kategorií odrážející z povahy věci poznání neúplnosti psaného práva.

Hlavní zpracovatel návrhu nové občanskoprávní kodifikace prof. Eliáš následně vystoupil s pečlivě teoreticky uspořádaným referátem na téma „Systém a struktura návrhu nového občanského zákoníku“. Kromě jiného zdůraznil manifestační odklon osnovy od „jednotného socialistického práva“, který návrh důsledně provádí zdůrazněním zvláštností práva veřejného a soukromého (v té souvislosti užil příkladu bytu, který se stává „bytem“ nepochopitelně až administrativním rozhodnutím správního úřadu). Jako výraz správného pojetí vazeb soukromého a veřejného práva upozornil na ustanovení § 3a ObchZ, podle kterého nedostatek veřejnoprávního oprávnění k určité činnosti nevede k neplatnosti soukromoprávního úkonu. V souvislosti s předmětem právní úpravy podtrhl význam právní regulace základního okruhu otázek (do tohoto základního okruhu patří právní úprava osob, věcí, právního jednání) v obecné normě, kterou občanský zákoník představuje, nikoliv již potřebnost právní úpravy dalších věcí, které meze obecnosti již opouštějí. Rovněž se prof. Eliáš vyjádřil k zásadám, které soukromé právo přijímá za své, a které jsou formulovány v ustanovení § 2 odst. 2 návrhu, jakož i k zásadám, které jsou obecně uznány za přirozené zásady právní.

Další část diskusního fóra byla věnována jazykové analýze návrhu nového občanského zákoníku. Velmi podnětný, živý a posluchačsky vděčný referát přednesl prof. PhDr. J. Kraus z fakulty sociálních věd UK, dřívější ředitel Ústavu pro jazyk českých. Na řadě konkrétních ustanovení návrhu občanskoprávní kodifikace upozornil na obtížnou roli autora, který musí jednoznačně formulovat pravidlo chování pro adresáty norem.

IV. diskusní fórum uzavřelo přesvědčující vystoupení vedoucího katedry občanského práva právnické fakulty MU v Brně prof. J. Fialy, který se věnoval nikoliv jednoduché otázce právního pojmosloví a terminologie v návrhu nového občanského zákoníku.

Pro úplnost zbývá dodat, že další diskusní fórum s nosným tématem „Právní úkony a právní jednání“ se bude konat v budově právnické fakulty UK v Praze dne 9. 2. 2007 od 9.30 hod. (poznámávám, že okruh účastníků diskusního fóra není nikterak limitován a zúčastnit se ho bez předchozí přihlášky může každý notář). Konečně lze upozornit, že VI. fórum s programem „Právnické osoby“ se plánuje na 30. března 2007.

Stojí za pozornost

Právní rozhledy

2006, č. 18

Spáčil, J. Odstoupení od smlouvy a vlastnické právo třetí osoby

„Několik let je v judikatuře i v odborné literatuře s různými závěry řešena otázka účinků odstoupení od smlouvy o převodu věci, včetně věci nemovitě, na vlastnické právo třetí osoby, která mezitím věc nabyla.“ (*vymezení problému a seznámení s judikaturou Nejvyššího soudu, názory na problematiku a jejich kritika*)

2006, č. 19

Handlar, J. Dohoda stran jako důvod změny a zániku v občanském a obchodním právu (*závazková povinnost a závazkový právní vztah; dohoda stran jako důvod změny a zániku závazků; dohoda, která mění obsah závazku: pojem, předpoklady, předmět a právní následky; dohoda o změně závazku a pojem kumulativní novace, význam § 516 odst. 2 ObčZ; dohoda, která zakládá nový závazek: pojem, předpoklady a právní následky, aplikace § 516 odst. 2 ObčZ; dohoda, která pouze ruší závazkovou povinnost; dohoda, která ruší závazek tím, že zakládá závazek jiný: privativní novace – pojem, předpoklady, nutné rozdíly mezi původním vztahem a vztahem nově zakládaným, právní následky privativní novace, narovnání*)

Zima, P. Právo výkupu po x-té a nikoliv naposledy (*vyvlastnění nebo jen jakési technické opatření; povaha vlastnictví k akciím – judikatura ESLP: James and others v. UK (1986) – „v citované věci stěžovatelé, jakožto vlastníci pozemků, na kterých nájemci postavili domy, byli zbaveni svého vlastnictví tím, že nájemci využili práva na nabytí nemovitosti během nájmu (z hlediska majitelů pozemků se jednalo o povinný prodej) – jedná se o institut podobný institutu práva stavby, který má být zaveden do našeho občanského zákona v rámci připravované rekodifikace. Toto právo bylo nájemcům svěřeno zákonem, tzv. Leasehold Reform Act 1967. Zjednodušeně řečeno, během doby dlouhodobého nájmu (99 let) bylo tímto zákonem nájemcům dáno právo nabytí vlastnictví k pozemku za nábradu i proti vůli vlastníků pozemku“; rozhodnutí rozhodčích orgánů: Česká republika, týkající se televize Nova, „kdy z postupu státního orgánu (Rady pro rozhlasové a televizní vysílání), který nelze zařadit pod klasické pojetí státního vyvlastňovacího opatření a kde výsledek znamená rovněž odnětí majetku společníkovi, měla proflit jiná soukromá osoba. Rovněž v tomto případě bylo rozhodčím soudem zcela jednoznačně konstatováno, že došlo k vyvlastnění (expropriation). Toto konstatování se nachází jak v samotném nálezu, tak i v komentáři k tomuto nálezu, který vydala OECD. Vyvlastnění zahrnuje nikoliv pouze přímé zabavení majetku, ale pokrývá též případný zásah do vlastnictví, který má účinky zbavující vlastníka zcela nebo v podstatné části možnosti užívat majetek nebo mít ekonomický rozumně očekávatelný prospěch z ma-*

jetku, i když (zbavení majetku) je nikoliv nezbytně provedeno ve prospěch hostitelského státu“; veřejný zájem: „Je nepochopitelné, proč pouhých několik let poté, co byla masivně propagována a realizována dekoncentrace majetku (kuponová privatizace), se najednou bez jakékoliv důvodové zprávy a jakékoliv podrobnější debaty ve vládě či v parlamentu přistoupilo k opačnému procesu, tj. ke koncentraci majetku“]

Nejvyšší soud České republiky K podmínkám převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby

„§ 39 ObčZ

§ 7 odst. 1 zákona č. 95/1999 Sb.

Jiným osobám než uvedeným v § 7 odst. 1 zákona č. 95/1999 Sb. nemůže Pozemkový fond ČR zemědělské pozemky podle tohoto ustanovení prodat. Jestliže o koupi zemědělského pozemku požádal společník obchodní společnosti, musí tato společnost provozovat zemědělskou výrobu minimálně po dobu 36 měsíců na pozemcích v katastrálním území obce nebo katastrálním území, které sousedí s katastrálním územím, do něhož náleží pozemky určené k prodeji.

Rozsudek ze dne 14. 3. 2006, sp. zn. 30 Cdo 2381/2005“

Soudní rozhledy

2006, č. 9

Nejvyšší soud České republiky Posouzení platnosti právního úkonu jako předběžná otázka a důsledky tohoto posouzení pro účastníky právního úkonu

„§ 80 písm. c), § 159a OSŘ

Posuzuje-li soud platnost právního úkonu (smlouvy) jako otázku předběžnou, řeší ji bez zřetele na to, kdo je účastníkem řízení (tedy zda účastníky řízení jsou všichni účastníci právního úkonu); nejsou-li však účastníci právního úkonu účastníky řízení, nespojuje zákon s řešením platnosti nebo neplatnosti právního úkonu jako předběžné otázky pro účastníky právního úkonu žádný právní následek.

Rozsudek ze dne 18. 1. 2006, sp. zn. 30 Cdo 1827/2005“

Nejvyšší soud České republiky Dohoda o výměně bytů a dohoda o převodu členského podílu v bytovém družstvu

„§ 715 ObčZ

§ 229 odst. 1, § 230 ObčZ

Dohoda o výměně družstevního bytu za byt obecní, která obsahuje jen ujednání o této výměně, nemůže být současně smlouvou o převodu členství v družstvu, neboť neobsahuje podstatné náležitosti této smlouvy. Předložení dohody o výměně bytu družstvu, aby jako pronajímatel udělilo souhlas dohodě podle § 715 ObčZ, není písemným oznámením dosavadního člena o převodu členství a písemným souhlasem nabyvatele členství.

Rozsudek ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2397/2004“

Krajský soud v Ústí nad Labem K otázce platnosti kupní smlouvy při nesouladu mezi kupní cenou sjednanou ve smlouvě a kupní cenou fakticky vyplacenou

„§ 37, 39 ObčZ

Sama skutečnost, že v kupní smlouvě byla uvedena jiná výše kupní ceny, než která byla kupujícím fakticky vyplacena prodávajícímu, nezpůsobuje absolutní neplatnost této smlouvy.

Rozsudek ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. 10 Co 911/2005“

Nejvyšší soud České republiky Povaha rozhodnutí, jímž soud uděluje souhlas, aby správce konkursní podstaty zpeněžil prodejem mimo dražbu věci pojaté do soupisu konkursní podstaty

„§ 27 odst. 2 KV

Rozhodnutí, jímž soud uděluje souhlas, aby správce konkursní podstaty zpeněžil prodejem mimo dražbu věci pojaté do soupisu konkursní podstaty, není odkladací podmínkou ve smyslu § 36 ObčZ, nýbrž předpokladem platnosti právního úkonu správce konkursní podstaty (prodeje mimo dražbu), jehož absence má za následek neplatnost právního úkonu.

Rozsudek ze dne 14. 12. 2004, sp. zn. 29 Odo 31/2004“

2006, č. 10

Nejvyšší soud České republiky Postup soudu v případě smrti účastníka řízení, jehož dědicové nejsou známi

„§ 107 OSŘ

Nejsou-li známi dědicové zemřelého účastníka řízení, může soud v řízení ihned pokračovat, jen je-li tu nebezpečí z prodlení, a to s opatrovníkem, kterého neznámým dědicům ustanovil a který bude dědice zastupovat do doby, než budou v dědicovém řízení zjištěni; jinak řízení přeruší.

Usnesení ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 30 Cdo 2817/2004“

Společenská rubrika

Sportovní události

Během roku jsme se potkávali a probírali oblečení při jednotlivých příležitostech. Probrali jsme oblečení do práce, na jednání, k oficiálním a méně oficiálním příležitostem. Zdálo by se, téma je už skoro vyčerpáno, ale přece jen existuje ještě společenská událost, o které bychom se měli zmínit. A to je sportovní utkání.

A z hlediska Čech dva nejvýznamnější – tenis a golf.

Oba sporty už mají dlouhou tradici, hráli je králové, královny, politici, obchodníci a bankéři a vždy to kromě samotného sportovního zážitku byla také příležitost k neformálním setkáním, budoucím příslibům spolupráce a budoucích paktům.

Oba sporty mají svou historii oblékání a oba také podléhají současněmu módnímu diktátu.

Tenisté zpočátku neměli žádné speciální obleky. Muži hráli ve vycházkových kalhotách a pokud to nebylo společensky nežádoucí, svlékli si během hry sako. Ženy hrály v dlouhých sukních, které je velmi omezovaly a tak tvůrci tenisových pravidel dokonce navrhovali pro ženská utkání povolit dva odrazy míčku. Ženy ale byly statečné a tuto úlevu velmi razantně odmítly.

Sportovní kolekce začínají vznikat až ve dvacátých let 20. století. Nejprve se sukně oprostily od spodničiek a mírně se zkrátila délka. Jak se zrychlovala hra, zkracovala se i délka sukně. Můžeme jen sledovat, jak daleko to dojde, protože tenis se zrychluje stále.

Jednou z průkopnic krátkých sukní byla tenistka Suzanne Lenglenová. Její sláva začala stoupat v roce 1914, když vyhrála mistrovství světa v Paříži. Suzannina hra byla

označována jako ambiciózní a extravagantní. Všichni ji milovali a ledacos jí byli schopni odpustit. Když však vstoupila na kurt v šatičkách s rukávy nad lokty a spodním okrajem sotva pod kolena, nastalo na wimbledonském kurtu trochu zděšení. Tuto kreaci pro Suzanne navrhl francouzský návrhář Jean Patou, který se díky nim proslavil. Jeho plisované bílé hedvábné sukně, bílé pletené kabátky a čelenka jsou součástí tenisového oblečení prakticky dodnes.

Muži hráli na začátku století v dlouhých bílých kalhotách a bílé košili, ale i oni postupem času začali krátit svoje kalhoty až na délku šortek a místo košile přešli na pohodlnější trička. Na hlavách měli čepice s kšiletem nebo čelenku. Tenistou, který se zapsal do dějin tenisové módy, byl René Lacoste. Patřil ke skupině „čtyř mušketýrů“, skupiny vynikajících francouzských tenistů. Využil své popularity a začal vyrábět sportovní, převážně tenisové oblečení. Jeho bavlněná trička s límcem a propínací légou s malým krokodýlkem na levé straně odolala mnoha módním vlnám a jsou stále velmi žádaným artiklem na celém světě.

Dnes jsou skoro klasikou bílá trička, šortky s kapsami na náhradní míčky nebo většinou velmi krátké ženské sukně se sklady. I tyto sukně mají nezbytné kapsy.

Na čele tenisté nosí čelenku nebo šátek a nezbytná potítka na zápěstích.

Oblečení se dnes šije z tzv. komfortních materiálů, které odvádí pot z těla na vnější stranu oděvu, kde se okamžitě odpaří. Díky tomu není oblečení mokré a nestudí na těle. Z těchto materiálů jsou samozřejmě vyrobené i boty, aby měl hráč maximální komfort při dlouhé hře.

Golfově oblečení má velmi podobný vývoj. V klubech vznikají určitá pravidla týkající se oblékání. Pro účastníky klubových soutěží byl původně předepsán červený nebo modrý frak, cylinder a boty s přezkami.

Ženy ale nosily na hraní stejný typ oblečení, jako třeba na procházku. Hrály v širokých kloboucích, sukních s krinolínou a krajkových blůžkách. První kalhoty kvůli volnějšímu pohybu na sebe oblékla Grace Minopriová teprve v roce 1933 během své účasti na mistrovství Anglie, což vyvolalo velké zděšení. Její předchůdkyně si při rozhodujících momentech hry maximálně svazovali sukní gumou, aby se nepohybovala ve větru.

Na začátku 20. století se golfovní hráči oblékají dost prostě. Pumpky – krátké kalhoty, tvídové sako, na hlavách mají klobouk nebo bekovku. Pumpky jsou později nahrazeny trochu delšími podkasanými kalhotami sahajícími do půli lýtek, což má hlavně chránit kalhoty před zmáččením na anglických vřesovištích. Později během světových válek pánové odkládají sako, košile je doplněna motýlkem a vestičkou proti prochladnutí. Kalhoty se nosí běžné délky.

A dnešní golfista? Jeho výstroj je velmi praktická, způsobená počasí a dlouhému času strávenému na ploše. Hráči oblékají dlouhé bavlněné kalhoty různých barev umožňující volný pohyb. Pokud se rozhodnou pro pumpky, noha je zakryta ponožkou, a to bílou, tuto tradici založil vítěz US Open Walter Hagen, nebo tradiční skotskou károvanou. Tričko se nosí s límečkem tzv. polokošile, která původně patřila do výbavy džentlmenů hrajících pólo. Aby hráčům a hráčkám nebylo zima, mají v chladnějších dnech také vlněnou vestu bez rukávů. Nejslavnějším doplňkem je ale čepice. V padesátých letech

minulého století byla nejžádanější plochá bílá, taková, kterou nosil hráč Ben Hogan. Obdobné se nosí dodnes, ovšem i v jiných barvách. Golfová bota je velmi pohodlná, uzpůsobená na dlouhé pochody. Je šitá z kůže a speciálních polopropustných materiálů, zabráňujících pocení a promáčení. Na podrážce je opatřena hřebíky chránícími před uklouznutím na promáčené zemi. Existuje i varianta golfových holinek určených do zvlášť promáčených terénů.

Na ruce má hráč jemné kožené rukavice zvyšující přilnavost mezi rukou a holí. Ve výbavě má hráč připravené i teplé rukavice pro případ velké zimy, tu však používá pouze mezi hrou. Připraveno je také nepromokavé lehké oblečení nejlépe z goretexového materiálu, dostatečně volné, aby nebránilo ve hře.

Tak hurá do hry!

Jitka Richtrová
www.obleknise.cz

Zprávy z notářské komory

Výsledky konkurzů

Dne 10. října 2006 se uskutečnil konkurz na obsazení notářského úřadu v obvodu Okresního soudu **Brno-venkov** se sídlem v Brně, kterého se zúčastnilo 8 účastníků. Na prvním místě v listině pořadí sestavené konkurzní komisí podle součtu bodů se umístila **Mgr. Klára Hejtmánková**, notářská kandidátka JUDr. Danuše Hyprové, notářky v Brně a Notářská komora ČR podala ministrovi spravedlnosti návrh na její jmenování notářkou.

Dne 17. října 2006 se uskutečnil konkurz na obsazení notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v **Kladně** se sídlem v Kladně, kterého se zúčastnili 4 účastníci. Na prvním místě v listině pořadí sestavené konkurzní komisí podle součtu bodů se umístila **JUDr. Helena Hájková**, notářská kandidátka JUDr. Martina Foukala, notáře v Praze a Notářská komora ČR podala ministrovi spravedlnosti návrh na její jmenování notářkou.

Dne 7. listopadu 2006 se uskutečnil konkurz na obsazení uvolněného notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v **Uherském Hradišti** se sídlem v Uherském Hradišti, kterého se zúčastnilo 5 účastníků. Na prvním místě v listině pořadí sestavené konkurzní komisí podle součtu bodů se umístila **JUDr. Jana Trutnová**, notářská kandidátka JUDr. Miroslava Michálka, notáře v Třebíči a Notářská komora ČR podala ministrovi spravedlnosti návrh na její jmenování notářkou.

Dne 7. listopadu 2006 se uskutečnil konkurz na obsazení uvolněného notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Jablonci nad Nisou se sídlem v Jablonci nad Nisou, kterého se zúčastnili 3 účastníci. Na prvním místě v listině pořadí sestavené konkurzní komisí podle součtu bodů se umístila **Mgr. Jitka Skalská**, notářská kandidátka Mgr. Zdeňky Masopustové, notářky v Liberci a Notářská komora ČR podala ministrovi spravedlnosti návrh na její jmenování notářkou.